

Dora Salazar: "Nire obra nire obsesioen, nire harremanen emaitza da"

E u s k a l H e r r i k o A s t e k a r i a

ARGIA

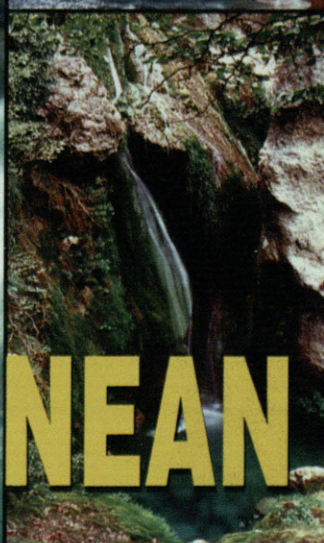
Turismoa eta Aisialdia

EUSKAL HERRIA ZUZENEAN

Jose Elorrieta

"Sindikalistak irabazitako borroketatik ikasi behar du"

ZABALIK EK EUSKADI TXIRRINDULARIRI ONENAK FITXATU DITU

Inigo CHAURREAU
1997-1998 EUSKALTEL EUSKADI
1999-2000 EUSKALTEL EUSKADI

Haimar ZUBELDIA
1997-1998 EUSKALTEL EUSKADI
1999-2000 EUSKALTEL EUSKADI

David ETXEBARRIA
1997-1998 EUSKALTEL EUSKADI
1999-2000 EUSKALTEL EUSKADI

Iker FLORES
1997-1998 EUSKALTEL EUSKADI
1999-2000 EUSKALTEL EUSKADI

**ZABALIKekin
batera, eraman itzazu
astebururo etxera doan
EUSKALTEL EUSKADI
taldeko txirrindularien lau fitxa**

Haimar Zubeldia, David Etxebarria, Inigo Chaurreau,... Ezagunak egiten al zaizkizu? EUSKALTEL EUSKADI ziklismo taldeko 24 txirrindularietako batzuk dira, nazioarteko tropeleko izarrak denak. Orain zuretzat fitxatu ditu ZABALIKek, Frantziako Tourrean arituko direla ospatzeko bilduma guztiz berezia osatuz. Hurrengo aste erabakigarrietan eurekin izango gara, kirolarion prestatuntza bertatik bertara jarraituz. Astero, ZABALIKekin batera lau fitxa jasoko dituzu, bakoitza karrerista bati eskainia, bere datu pertsonal eta palmaresarekin. Fitxa berean aurkituko duzu 2001 urteko Tourraren 21 etapei buruzko informaziorik osatuena.

Ez ahaztu. Txirrindularitzazalea bazara, astebururo ZABALIK DA ZURE FITXAKETA.

Jarrai ezazu
ZABALIKekin
EUSKALTEL
EUSKADIren Tour
eta irabaz itzazu
ORBEA bizikleta
eta beste
sari asko.

BABESLEA

LAGUNTZAILEA

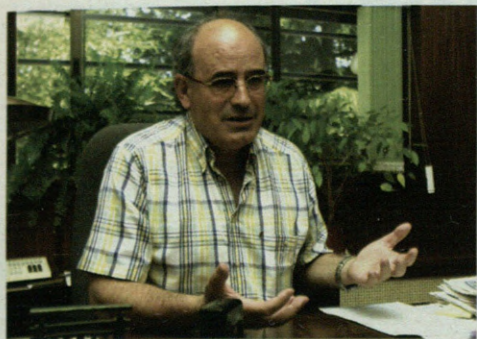

zabalik

Asteburuetako
Astekaria

Diseinua: antza S.A.L.

■ Antton Karrera: "Herriak ez du frontierik nahi, ez ditu fronteak onartzen" 9

■ Maite ditut maite... gure bazterrak 18

■ Jose Elorrieta: "Sindikalistak irabazitako borroketatik ikasi behar du 27

■ Dora Salazar: "Nire obra nire obsesioen, nire harremanen emaitza da" 36

ORRIZ ORRI

Gora Pro Nobis. Asisko Urmeneta	4
Oihartzunak	5

POLITIKA

Euskal Politikaren Termometroa	6
Elkarrizketa: Antton Karrera.	
Mikel Asurmendi	9

EKONOMIA

Teknologia berriak hegaluze arrantzaren zerbitzuan. Daniel Udalaiz	13
--	----

EUSKARA

Indarrak biltzeko jaio da Baite elkarteak.	
Nagore Legarreta	16

GIZARTEA

Maite ditut maite... gure bazterrak.	
Iosu Etxaniz / Elisabeth Pombo	18
Elkarrizketa: Jose Elorrieta.	
Estitxu Eizagirre / Ixiar Eizagirre	27

KULTURA

Euskal Kulturaren Ezpalak	34
Elkarrizketa: Dora Salazar.	
Nagore Irazustabarrena	36
Nire isiltasun hau hitzetan jarriko dut.	
Miel Anjel Elustondo	40
Orain dela 30 urte.	
Pilar Iparragirre	44

ASTIA HARTUTA

Argitalpenak	46
Agenda	49
Bizia	50
Ihesi	51
Denborapasak	55

IRITZIAK

Politika: Iñaki Antigüedad	8
Kultura: Karmele Perez	33
Azkena: Joxemari Iturralde	58

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

Gipuzkoako Foru Aldundia

Kultura, Euskara, Gazteria eta
Kirol Departamentua

Argitarapen honen editore laguntza:

 gizarte-ekintza
obra social

GURREA
GUREA

NORK DIO
BADA EZTUGULA
BASKUENTZEA
AINTZAT HARTZEN ?

... NON EMAN BEHAR
DUGU ORDEA URTEGIA?
ITOITZEN !

... ETA
PRESONDEGITZA-
RRA ?
**MURU
ZABALEN !**

HARRAPA
GAITZANK !

ASISKO:

JABEA: KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
LEHENDAKARIA: Joxe Mari Irazusta
ZUZENDARIA: Pello Zubiria.
Kontseilu Editorialeko Arduraduna:
 Baleren Bakaikoa.
Erredakzioa: Katixa Garate, Nagore Irazustabarrena, Onintza Irureta, Izaskun Jauregi, Xabier Letona.
Maketazioa: Berdaitz Goia.
Administrazioa: Marijo Aierza.
Harpidetza: Olatz Korta, Edurne Urruzmendi.
Hedapena: Ixabel Bereziartua.
Publizitatea: Iñigo Txintxurreta, Aloña Soraluze, Bego Zuza.
Argazkiak: Alberto Elozegi.

HELBIDEAK

GIPUZKOA: Zirkuitu ibilbidea, 15. 20160 Lasarte-Oria. Tel.: 943 37 15 45. Faxak: 943 37 34 03 (erredakzioa)/943 36 10 48 (komertziala).

IPARRALDEA: Xalbardin baita. 64122 Urruña. Tel.: 559 47 60 00.

Faxa: 559 47 60 01.

NAFARROA: Gazteluko Plaza 44, 3.eskuina. 31001 Iruñea. Tel.: 948 22 22 85.

POSTA ELEKTRONIKOA:

Erredakzioa: kazeta@argia.com

Komertziala: komertzial@argia.com

WEB ORRIALDEA

www.argia.com

LEGE GORDAILUA: NA 80-1963.

ISSN: 0213-909X.

BATZORDE PAREKIDEA: 72562 E.

INPRIMATEGIA: Antza, S.A.L.

INFORMATIKA: A.S.P. Koop. Elk.

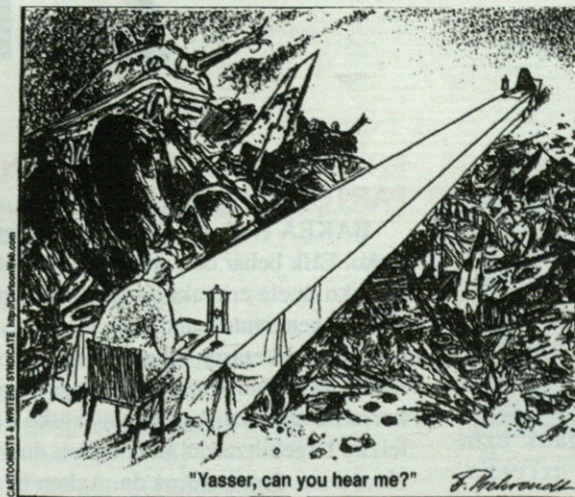
Harpidetza sariak:

Hego Euskal Herria .16.400 pta./98,57 euro
 Ipar Euskal Herrian .780 lib./118,92 euro
 Espainia .16.400 pta./98,57 euro
 Beste atzerriak .21.100 pta./126,81 euro
 Airez .33.000 pta./198,33 euro

KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
 Ametzagaiña Taldeko partaidea da

■ Behrendt, Herbeheretako "De Telegraaf" egunkarian

Ariel Sharon: Yasser, entzuten al duzu?

■ Cajas, Ekuadorreko "El Comercio" egunkarian

Koffi Annan

Hiruko Txikian

ADOS

Kartzelatan, bereziki euskal ezker abertzaleentzat leku egitearekin. Izan ere, huts egite zozo batzuk medio, Espainiaren irudi demokratikoa zuritze aldera beren enpresa Estatua hain maitekiro eta eskuzabal defendatu zuten artean gutxi batzuek guztiena ordaindu behar izateari ez deritzot zuzena. Ez da bidezkoa espainol gehienek susmatu eta txalotu gobernamentu guda estrategiaren petoen ondorioak, gutxi batzuen bizkar uztea. Eta PPK PSOeren hutsaldiak erabili bazituen ere Moncloa eskuratzeko, ez ditu psоеistak errekaratu, nahiz eta argira erakutsi duen hauen ezgaitasuna eta kalitate eza guda kudea-

ketan. Gizartearen aitzinean irrigarri utzi ondoren, bakartze plantak egin eta gehiengoaren ezkutuko nahiari men eginez barkatu egin ditu aitagure pare baten truke. Guztia bere lekuan. Horrela, Estatuak gel perfumatuaz dutxa hartu eta modazko jantziz jarraituko dio betiko guda estrategiari kalitatezko diploma internazionala xede, borreroak kaltetun zozotzat erakutsiz. Bitartean, euskal militante presoan aurkako primergrado-ko inpunitatea gizentzen doa etengabeki, haien etxekoan bakartzea lortzeko asmoz. Gure esku dago hein batean Estatuaren porrota. Ekin ●

◆ JOXE MARI OSTOLAZA

T E R M O

TXANPONA

NEGOZIAZIO KOLEKTIBOA

Euskaldunok lan eta ekonomia arloetan Madril eta Parisen menpe jarraitzen dugu. Horregatik ezin ditugu begiak itxi orain, Madrilen, negoziazio kolektiboaren erreformarekin gertatzen ari denari, euskal langileriarengan eragiten baitio. Espainiako presidente Jose Maria Aznarrek iraila jarri du mugatzat patronalak eta sindikatuak erreforma negoziatzen. Hilabete horretarako akordioak ez badago, Espainiako Gobernuak berea ezarriko du. Gobernuaren inposaketa edo patronalaren eta sindikatuen inposaketa izan, ondorioak antzekoak izan daitezke euskal langileriarentzat. Itxura guztien arabera, Madril bultzatu nahi den negoziazio kolektiboaren erreforma, negoziazioa bereizteaz gain, Euskal Herriaren ikuspuntutik, erabakiak hartzeko euskal eremu laborala desagertaraztea bilatzen du. Hori lan harremanen euskal markoaren eta sindikatu abertzaleen aurkako sabotaiaren berria litzateke. Denbora gutxi geratzen da, eta uda gainera tartean da, sabotaiaren berri hori galarazteko. Sindikatu eta langile abertzaleek erantzun kolektibo azkarra antolatu beharko lukete ●

◆ DANIEL UDALAITZ

EH-K ERAKUNDE GUZTIAN PARTE HARTUKO DU

BAKEA eta burujabetzaren defentsan ari zeko, EHk behar den erakunde guztietan parte hartuko duela erabaki du EHko Batzar Nagusiak. Azken hauteskundeetan izandako porrotaren hausnarketaren lehenbiziko ondorioa da, nahiz eta oraindik ez dagoen argi irizpide orokorraren aplikazioa nola gauzatuko den. Gasteizko Legebiltzarraz EHk egiten duen balorazioa, dena den, berdina da. Azken bi urteetan burujabetzaren inguruan eramandako hausnarketak politikoa ere egokitzen jo du, baina erritmo azkarregia hartu dela uste da eta helburu horretan bat datozenekiko aliantza lotu beharra azpimarratu da. Zabalduetako hausnarketak hari ugari ditu zintzilik aurrera begira, eta horien artean borroka armatuaren ingurukoa izan daiteke arantzatsu eta esanguratsua. Egiten bada behintzat.

EAJ-RI BURUZKO ZURRUMURRUAK

EL MUNDO egunkariak argitaratu zuen, EAJko erraiak ezagutzen dituen kazetariak: maiatzaren bukaera aldera Javier Atutxa jeltzale bizkaitar esanguratsuak Joseba Egibar EAJko parlamentari taldearen bozeramaile izan ez zedin proposatu omen zuen. Beste bik bat egin ei zuten berarekin, Jose Antonio Rubalkaba eta Josune Ariztondok. Beste hamaiketik atzera bota ei zuten asmoa. Zurrumurruak eta gisakook, barrukoena baino kanpokoen interesakoa dela dio Ibarretxe lehendakariak. Zarata bada, ur jarria zenbatekoa den jakitea, ordea, ez da samurra. Dirudenez, familia jeltzale guztiek interpretatu dute hauteskudeen emaitzak on egin diela.

ENA-EHNA AGIRIEN DANTZA

EUSKAL Herriko Nazio Aitormena (EHNA) bultzatzen du ezker abertzaleak kudeatutako Udaltzarak. Euskal Nortasun Agiria (ENA) zenbait pertsona eta taldek aspaldi bultzatzen duten ekimena da, Bizkaia aldetik nagusi. Udaltzarak euskal herritartasunaren agiriarena bere esku uzteko eskatu die ENA elkarrekoei. Hauek ezetza eman diote, beraiek aspalditik ari direla, beren ekimenak pluraltasun handia biltzen duela eta EHNA ezker abertzalekoegia dela erantzun dute, beti ere aurrera begira elkarriketarako eta konponbiderako ateak zabalik dituztela azpimarratuz. Aspaldi-koa da lehia eta Interneteko zenbait eztabaida zerrendetan akusazio gogorak gurutzatu izan dira bi ekimenen zaleen artean.

zatatzen duten ekimena da, Bizkaia aldetik nagusi. Udaltzarak euskal herritartasunaren agiriarena bere esku uzteko eskatu die ENA elkarrekoei. Hauek ezetza eman diote, beraiek aspalditik ari direla, beren ekimenak pluraltasun handia biltzen duela eta EHNA ezker abertzalekoegia dela erantzun dute, beti ere aurrera begira elkarriketarako eta konponbiderako ateak zabalik dituztela azpimarratuz. Aspaldi-koa da lehia eta Interneteko zenbait eztabaida zerrendetan akusazio gogorak gurutzatu izan dira bi ekimenen zaleen artean.

SAKABANAKETAREN AURKA

SAKABANAKETAREN aurka manifestazioa egingo da Parisen larunbatean, senideek Frantziako Gobernuaren espetze politika sala-

B A H E A

- Rafa Diez, LABeko idazkari nagusia: "Su-eteneko garaian, ELAren ardura LAB bere karriletan sartzeko izan zen beren sindikatuarekin bat egin genezan (...) ELAren elkar-lana ez zen gelditu su-etenearen amaieraz, Lizarrako prozesuaren hasierarekin baizik".
- Jonan Fernandez, Elkarriko koordinatzailea: "Ez dago irtenbiderik EHren partehartzerik gabe; eta biolentziarekin ez da posible irtenbiderik negoziatzerik edo itauntzerik".
- Xabier Arzalluz, EAJko EBBko lehendakaria: "Izan dena izaten jarraitzen du EAJk."

tzeko egindako martxa luzearen ondoren. Ez da hau bakarrik eskatuko zaiona Pariseko gobernuari, euskal errefuxiatuek ere Euskal Herrian bizitzeko eskubidea aldarrikatu baitute modu publikoan azken asteotan.

GOBERNU BERRIA UZTAILERAKO

DATORREN uztaileko, abuztuko oporraldiari ekin aurretik, Juan Jose Ibarretxe Eusko Jaurlaritzako kontseilarien izena emango eza-gutaraziko du. Zalantza handiena bertan Ezker Batuko kontseilariak egongo den ala ez izango da.

LA ZARZUELA ETA URDANGARIN AITAREN BESARKADAK

ESPAINIAKO Cristina infantaren senarra-

GAL: ESTATU ITUNA

Marey auzian zigortutako guztiak kalean dira. Betirako. Irailean Rafael Verak eta Jose Barrionuevok Estatuaren ezkutuko diruen erabilera traketsaren auzia izango dute berriz, baina epaiketaren emaitzaz gain, zer gertatuko den aditzera eman du Marey auziaren inguruan gertatutakoak. Lasa-Zabalaren auzian, Rodriguez Galindo generala eta bere gizonekin beste horrenbeste gertatuko den iragarle, lehenxeago edo geroxeago, indultu, espetxe erakundearen partehartzea edo dena delakoa baliatuta, hori bai guztia legez jantzia. PP, PSOE eta gainerako estatu aparatuen -erregea...- itun sakonaren itzala agerikoa zen, agerikoa da eta izango da.

ren aitak, Juan Urdangarinek, hauteskunde gauen Juan Jose Ibarretxe nola besarkatzen zuen telebista zenbaitetan agertu izanak ez ei zuen poztasun handiegirik sortu Espainiako erregeen La Zarzuela jauregian. Juan Urdangarin EAJko militantea ei da.

ERREPORTARIEN KEZKAK EUROPAKO LEGEBILTZARREAN

MUGARIK Gabeko Erreportariak Euskal Herrian kazetariak bizi dituzten lan baldintza gogorren egoera ikuskatzea eskatu diote Europako Legebiltzarrari. ETak kazetari talde zabalak mehatxupean dituela, prentsaren mundua erasotzen duela eta Europako Parlamentariak kazetarien lana babestea bermatzeko eskaera luzatu du erreportarien mugimendu ezagunak.

■ Baltasar Garçon.

IZPIAK

Baltasar Garçon epailea gero eta gogorrago kritikatzen dute Espainiako botere gune zenbaitetatik, eta bere lanaren eraginkortasuna gero eta zalantza handiagoz hartzen da. Epailearen azken eskandaluetakoa Haikaren auzia ei da, oinarri juridiko eskasen gainean landutakoa, Entzutegi Nazionaleko zenbait iturriren arabera. Entzutegian, egundokoak eta bi egiten ari omen dira Haikaren auzia izaera juridikoz jatzeko -Garçonena erabat politikoa delako-, bestela Haika legearen barruan aritzen dela ondorioztatuko baita. Hau guztia Isabel San Sebastian "El Mundo"ko kazetariak idatzitakoa da, abertzale munduarekiko bere jarrera erasokorragatik nabarmendu dena.

Unai Parot euskal presoak Cordobako espetxeko funtzionarioen eskutik jasandako jipoiak euskal presoek bizi duten egoera larria azaleratu du berriz ere. Parot konorte gabe utzi zuten jipoiazen ondoren eta azken kolpeak ohean esposatua zegoela jaso zituen. Espetxeratu zutenekin zigor baldintza bereziak jasan izan ditu Parotek eta presoan munduan ezaguna da espetxe erakundeetatik eta funtzionario zenbaiten eskuetatik jasandako jazarpena.

Burujaitezaren kontzeptuarekin aritu gara alderdian, eta gero autodeterminazioaren ideia sartu dugu, gure alderdia bere buruaren jabe den herria ordezkatzeko jaio zelako. (...) Estatutua helmuga dela pentsatzen duenari eta ez bitarteko, alderdiz alda dezala esango zaio".

• Odon Elorza, Donostiako alkatea: "Ez litzateke oso ulergarria PSE-EE Elkarriren bake konferentzian ez izatea. Ez dakit zein partehartze mailarekin, baina soegile moduan baino gehiago egon beharko litzateke. Ni behintzat egongo naiz".

Giltza? Eltzea dugu kontua

Segituan datozen burutazioak ez dira atzokoak, azken emaitzek gizenak izan arren. Neureak dira, neure pentsakeran landuak. Eta aitor dut: ez ditut erakunde armatuaren agiri guztiak, eta ordenean, irakurri; horregatik, beharbada, diseinaturiko prozesu politikoa behar den modura ulertu ez izana ez da nire gogoetaren abiapuntu egokia. Baina nirea da.

Ezker abertzalea aipatzen denean niri ezker abertzale bi datozkit burura. Bata, Euskal Herria burujabe eta balore jatorretan eraikia ikusi gura duten gizabanakoei saretutako giza espektro zabala. Eta bestea, ezkerreko abertzale politikoan eratu, HB orokorrean esateko. Nik inoiz baino zabal eta sakonagoa ikusten dut bi eremuon arteko zuloa. Zelan azaldu?

LIZARRATIK abiatu trenak itzelezko aldaketa ekarri zuen euskal gizartearen, gatazkaren konponbideko edukietan baino, horretan ere, jakina, jendearen gogoan. Eta ez dezagun ahaztu, sarri ahazten bada ere, politikak, zentzurik jatorrenean, sentimendua, eskuhartzea eta gozamina izan beharko lukeela. Lizarrak inflexio puntua ipini zuen, ezker abertzalearen giza espektroan ere, eta horretan batez ere esango nuke nik. Horra hor ezker abertzale eratuak orduko hauteskundeetan izandako emaitzak; eta boto-emaeleak ditut orain buruan, gizabanako sakabanatuak, ez botoak berak. Konturatu gabe, Lizarrak mugarrira ekarri zion ezker abertzaleari: haren ostekoa ez da inoiz aurrekoa bezala izango.

Baina Lizarratik abiatu eta abiadura handiko abangoardia bihurtu zen ezker abertzalearen zuzendaritza, badena izanda ere. Baten batzuek laborategi itxian diseinaturako ereduari eutsi zaio, itsu eta arin, gizartearen atxekimendua bazter utziz. Nonbait atxekimendua geroko faseetan izango da beharrezko, ez abiapuntuan! Eskubide historikoak dira gureak! Gehiengo soziala dago markoaldaketaren alde, zertarako horrekin kontatu? Eta jakina, ereduak lar zurruna denean huts egiten du, malguak apurtuta. Batasuna prozesua ere zurrungia ez ote den beldur

naiz. Zergatik ez zen prozesua su-etanaldian bultzatu? Diseinu kontua omen.

Zuribeltzeko politika egin da zuzendaritzatik: hirugarren biderik ez da! Jakina helburuan ez dela holakorik, autonomismoa edo burujabetza; baina burujabetzarako bidean hiru ez hamaika bide eta ibilera ere izan daitezke, eta etengabeko konfrontazio politikoan gainera, eta horiek uztartzea dugu benetako erronka. Zuzendaritzak nahiago izan du itzain arinarena egin: ibilera arindu idi-parearena arinduko zuelakoa, baina idi-parea hortxe geratu da, bazter, itzaina neurriko distantziara noiz hurreraturako zain.

Zuritik beltzera joan beharrak grisetan barrena pasatzea dakar, hala-beharrez. Larria izango zen grisetara moldatzea, baina helburua argi izanda grisa, zimurra bezala, polita izan daiteke. Jakina, horretarako batzuek betaurrekoak aldatu behar dituzte.

INERTZIA asko behar da gainditu, mito asko, biolentzia politikoarena batez ere, gaur honetan ere batzuek duten zuribeltzeko ikuspegia zama bihurtu delako, idi-pareak ezin eroana. Gatazka luze honetan era askotako biolentzia izan badela justifikazio huts modura ipintzea penagarria egiten zait oso. Jo ta ke, bai, mito guztiak apurtu arte. Baina mitoak bere horretan dirauen bitartean, kontuan hartu dezatela horren eragin politikoa koiuntura analisietan; ez al da politikoa erakunde armatua?

Zuribeltzeko seinalea ere oraingoan joandako botoak izuak eroan dituela esatea. Zergatik ez

onartu boto asko zigor modura ez direla etxean geratu? Zergatik behar dute beti izan besteek mezua ulertzen ez dutenak? Eta ondo ulertu badute ez al du horrek merezi errotiko hainbat aldaketa bide edota ibileratan? Maileguan hartu dituzte jeltkideek ezker abertzale askoren botoak, baino boto-emaeleak hortxe dira, esperoan seguruenerik, atxekitzeko prest, beti ere neurriko abiadura doan eta sartzeko behar besteko ate zabalak dituen trenaren esperoan. Abiadura handian ez trenik ez abangoardiarik. Bertsolariak bota moduan: sutan jartzean probatutzen da nolakoa den eltzea. Eltzea da orain kontua, ez giltza ●

Iñaki Antigüedad
EHko legebiltzarkide ohia

“Inertzia asko behar da gainditu, mito asko, biolentzia politikoarena batez ere, gaur honetan ere batzuek duten zuribeltzeko ikuspegia zama bihurtu delako, idi-pareak ezin eroana”

Billabonako Fraisoro eskolan hartu gaitu legebiltzarkide berriak. Ezker Batuko koordinatzailea da Gipuzkoan. Hogeitabost urte darama nekazaritza eskola honetan; hamazazpi zuzendari gisa. Eskola utzi eta legebiltzarkide gisa tinko aritzeko prest dagoela esan digu.

“HERRIAK EZ DU FRONTERIK NAHI, EZ DITU FRONTEAK ONARTZEN”

ALBERTO ELOSEGI

■ “Bakerako bidean ez da gure koherentzia aldatuko, hori gobernuan egotearen gainetik dago”.

Azken hauteskundeak emaitzak ezagutu ostean “Eusko gudariak” abestu zenuten. Jende askoren komentarioa izan ziren telebistako irudiak.

Nik aspaldidanik abesten dut “Eusko gudariak”, Burgosko prozesuan, adibidez, eta gaur egun ere abesten dut. Baina, telebistak hori jarri bazuen ere, kantu gehiago ere abestu genuen, “Internazionala” esaterako. Guk “Eusko gudariak” eta “Internazionala” abesten ditugu, gure herria irekia nahi dugulako, aurrera egin nahi dugulako herri honen nortasuna zabalduz eta indartuz; ez dugu arazorik

biak abesteko. Azken urteotan EBtik egin dugun politika bide horretatik doa.

■ **IU-EBk EH Eusko Legebiltzarreko mahaik baztertzea proposatu dio jarduneko Ibarretxe lehendakariari. Ez bide da proposamen herrikoia izan.**

Ez da egia proposamen hori egin dugunik. EBk behin ere ez du hori esan, konfusio bat egon da. Gaspar Llamazaresek esandakoaren interpretazio oker bat egin zuen Madrilgo prentsak. Gehiago esango dut, EBko zuzendaritzako azkeneko bileran ebazpen bat onetsi dugu alderdi guztiak Legebiltzarreko mahaian egotearen alde. Beti defendatu dugu hori, eta

orain ere ez dugu inor baztertzen. Nahiz Legebiltzarren araudiaren arabera bost kide bakarrik onartzen diren, alderdi guztiak parlamentuko mahaian ordezkatuak egoteko neurri politikoak har daitezke.

■ **Hasiera batean, PSE-EErekin gobernuaren eratzea proposatu zenioten Ibarretxeri. Gero ez. Zergatik?**

Herri honetako gatazka egoera gainditzeko eta aurrerapausoak ematen hasteko, nazionalistek eta ez nazionalistek osatu behar dute gobernu berria gure ustez. Azkeneko hauteskunde kanpaina, egundo esan ez duguna esan genuen, hau da, Gasteizko gobernuaren EAJ-EA, PSE eta

■ Autodeterminazioa

"Federalitasunaren bidean eraiki behar dugu herria, atxikimendu librean oinarritua"

Bernardo Atxagak independentzia ideia zaharkitua dela eta federalismoa hobetsi du IU-EBrekin bat eginenez. Ez duzu uste independentziaren ideari ixteak ezkerreko abertzale askoren sostengua kentzen dizuela?

Atxagak une honetan herri honen independentzian ez duela sinesten dio, eta nik ere ez. Ez dut esan nahi herri honek ez duela eskubide hori erabili behar, aitzitik, zilegia iruditzen zait. Baina ez dut uste herri honentzako onena denik eta egoki ikusten ez dudana gauza bat ezin dut defendatu. Pentsatzen dut herri hau eraiki behar dugula federalitasunaren bidean, atxikimendu librean oinarritua. Herriak erabaki dezala federakuntza hori zein kondizioetan osatu nahi duen, nahi dituen baldintzak errespetatuz. Hori autodeterminazio eskubidea da; ez une konkretu batean une guztietan baizik.

■ Konfederalismoa ote da hori?

Batzuek federalismoa baino konfederalismoa dela hori, bai. Eztabaidatu egin daiteke. Konfederalismoa federalismoaren barruan erraz sartzen da, ordea. Beno, herri honek harremanak eduki ditu beste herriekin aurreko gizaldietatik. XIX mendeko estatuaren sorrera, estatu independente bat gure egoeran ez da ona herri honentzat. Aldiz, denok euskaraz jakin behar genukeela uste dut, euskaraz egiteko borroka egin behar dugu denok, elkarri lagundu abagune hori gauzatzeko. Baina gazteleraz jakitea beharrezkoa zaigu. Eta ingelesa eta beste hizkuntzak ere beste herrien harremanetan segitzeko. Hori da gure eredu. Ezkerreko ikuspegi batetik begiratu ta gizarte honek kultura nahiz ekonomia mai-

lan dituen loturengatik independentzia izateak ez digu aurrera joaten laguntzen. Atxikimendu librean oinarritutako mezua alderdi jendea asko dago, EHko botoemaile askok mezu honekin ados dagoela esan digu, bide egokia dela. Niri bestela ez dit beldurrik ematen gehiengo independentziaren alde paratzeak.

■ Espainolismoaren morrontza hori duzue beti.

Egia da. Ezkerrek estatu honetan eta Euskadin ere, ez du behar bezala ulertu Euskal Herriko arazoa. Ezkerrean ibili direnek mementu batzuetan herri honen izpiritua baztertu nahi izan dute, baina gaitzuta dugun gauza dela uste dut, batzuek bizkarreratzen digute hori, eta horrekin jarraitzen dugu. Esaterako, Ibarretxerekin gobernuan sartzea edo ez, guk (EBk) erabakiko dugu. Gure estatutuetan idatzita dago, IUk bere iritzia eman dezake baina erabakia gurea da, EBrena.

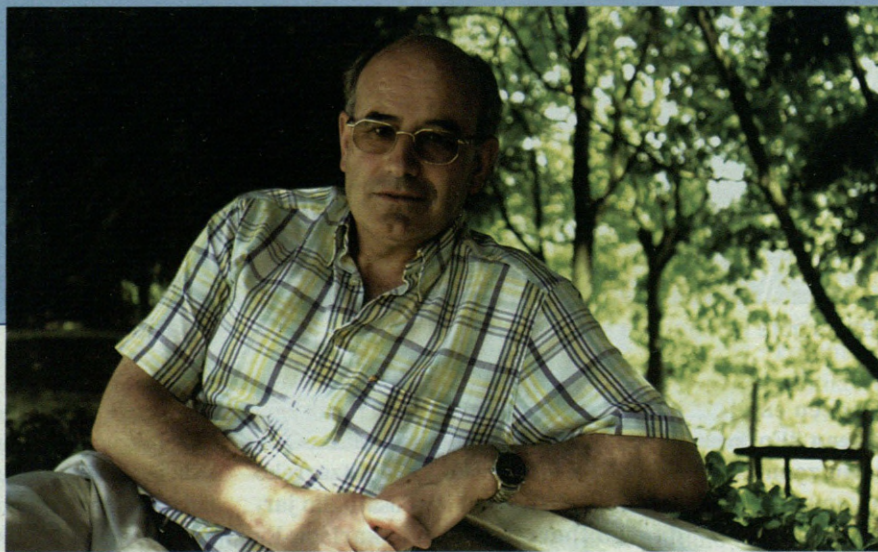
■ Euskal Herriaz ari zara baina penintsulakoaz. Ipar Euskal Herria bazter uzteak ez dizu herrimina sortzen?

EBn gustatuko litzaiguke Euskal Herria penintsularra eta kontinentala batera eramatea. Autokritika egiten dugu, ez gara iristen Euskal Herri osora, baina zoritxarrez guk ezin ditugu dinamika berdinak garatu EAEn, Nafarroan eta Iparraldean, errealitateek ez digute uzten.

■ Lizarra-Garaziko batzorde iraunkorreko partaide izanda, zer pertzepzio duzu Iparraldeko abertzalekiko?

Bizi duten egoerarengatik-edo, Hegoaldekoak baino

praktikoagoak aurkitu ditut, askoz ere errealitateari lotuak. Bakerako eta eraikuntza nazionalaren bidean ez dira Hegoaldeko jendea baino azkarrago ibili behintzat ●

ALBERTO ELOSEGI

■ "IUk bere iritzia eman dezake, baina erabakia gurea da, EBrena".

EBren artean osatu behar dela; gobernu hori egokiena delakoan. PSEk eraman duen kanpaina eta orain bizi den egoera dela-eta ez dago gobernuan sartze-

ko kondizioetan nonbait. Eta haiek ez badute nahi, gu ez gara tematuko. Bide egokiena hori izan zitekeela esan dugu, baina oraingoz bazter utzi dugu.

■ Bide hori urratu baina zein baldintzarekin?

Bakerako mahai bat zabaltzeko eta

herri honen gehiengoak erabakitzen duena onartzeko baldintzarekin. Herri honen gehiengoak eskatzen duena politikaren bidez gauzatu behar dela diogu guk. Horixe eskatu dugu beti eta orain ere horixe bera eskatzen diogu gobernuan egongo den edozein alderdiri. Badirudi

tu nahi izatea alderdiaren norabidea, Madriletik presionatzen ari baitira norabidea aldatzeko, hori ez da positiboa alderdientzat ez herri honentzat.

■ Bestalde, zeintzu dira IU-EBk Ibarretxeri gobernu osatzeko jartzen dizkion baldintzak?

Azkeneko bileran erabaki dugu-nez, Ibarretxerekin eztabaidatzeko eta gobernuan sartzeko prest gaude, baina ez edozein kondiziotan. Baldintzon arabera baiezkoa edo ezezkoa eman-gu digu Ibarretxek. Erantzuna posi-tiboa ez bada, ez gara beldur oposi-zioan aritzeko berriro ere. Gobernuan egon nahi dugu, baina bakerako pro-zesua aurrera eramateko eta politika soziala egiteko. Hauek dira gure bal-dintza nagusiak

■ Zehaztuitzazu berauek, arren?

Baldintzak oraindik ez dizkiogu aurkeztu Ibarretxeri, beraz ez ditut publiko egingo. Hauteskunde kan-painan garbi utzi genituen zeintzu diren gure arlo nagusiak eta proposa-menean azalduko dira berriro ere. Orain berak erabaki behar du. Baina EB berarekin egotea nahi badu, ez da aul-kia berotzeko izango. Gure partaidetza nabarrituko da gobernuan, beste ezkerre-ko alderdiak (PSErena edo EHrena, gobernuan egon gabe sostengua emanez) nabaritu ez diren bezala. Herritarrentzako ulertzen errazak diren gauzak eska-tzen dizkiogu lehendakariari, gure politikaren zentzuarekin bat egiten dutenak.

■ Zuk zeuk Jaurlaritzako zein saila nahiko zenuke IU-EBrentzako?

Ez da sail arazoa, sail bat edo beste izan ez da inportantea, baizik eta zer poli-tika egingo den orokorrean. Ezkerreko politika egiteko sail bat baino gehiago dago; batzuk beste batzuk baino egokia-goak dira, egia da. Baina gu ez gara itxi-ta. Gure aldetiko akordioa ez dago sail bat ematearen menpe. Guk edukiak nahi ditugu landu eta lehenesten dugun politi-ka ager dadin. Ez badugu akordioa lor-tzen ez gara frustratuak sentituko

■ Zu zeu sailburu izan zintezke?

Ez dut nire burua sailburu ikusten, ez dut gogoetatu horretaz. Nik ezkerreko ikuspuntutik eraman dut bizitza politi-koa, ez dut inoiz nire ibilbide politikoa urratu nire nahi pertsonalen arabera, kon-tua ez da ni egotea edo ez.

■ Sailburu izan gabe, legebiltzarkide lana eta Faisorokoa uztartzea pen-tsatzan al duzu?

Ez. Legebiltzarkidea izateak bizimo-du aldaketa ekarriko dit. Ezin daiteke bi buru txapela batekin tapatu, hobe da buru bat tapatzea edo ondo tapatuta edukitzen saiatzea. Parlamentaria izatera joango naiz Gasteizera. Aldatzeko unea iritsi da

AMEZKETAKO EUSKARA GASTEIZEN

*1943an Amezketan jaioa. ETAn
hasi zuen ibilbide politikoa
1965ean. Iruñean bizi zen orduan.
Alde zaharreko Eusko Bazterra
elkartean euskara irakasle zen.
Carlos Garaikoetxea lehendakari
ohiari euskara erakutsi zion han.
Xabier Kintana ere ikasle izan
zuen. IU-EBko legebiltzarkide
berria da Gipuzkoatik. Gasteizko
parlamentuan nagusiki euskara
eginen duela hitzeman digu.*

eta legebiltzarreko lana ahal den ondoen egin nahi nuke, datozen urteetan lan asko egongo baita Eusko Legebiltzarrean.

■ Jaurlaritzako kontuez bukatzeko. EB gobernuan egotea edo ez egotea, ez da gauza bera. Jakitun zarete, jakina.

Gobernuan egoeta berealdiko apustu bat da, mesedetarako nahiz kalterako

izan daiteke. Gobernuak zer egiten duen, bada, gu ere horren arabera aterako gara. Gure partaidetza mesedegarria izan dadin nahi dugu, noski, bai herri honentzako bai alderdiarentzako. Gobernuan izan-da eramango den politika aztertuko dute herritarrek, eta erantzun ere halakoxea jasoko dugu. Herri hau egoera berezi batean dago eta berau gaintitzen parte hartu behar dugu. EB prest dago, baina ez gaude gure programaren mezu nagusiak ahaz-teko. Gobernuan baldin gaude ez ditugu mezuak albora utziko. Iba-rretxek baloratu behar du gu bere gobernuan egotea interesatzen zaion ala ez. Nolanahi den ere, bakerako bidean eta herri honen gehiengoak erabaki dezan puntue-

tan bat gatoz Ibarretxerekin. Ibarretxek guk esandako gauza asko bere egin du. Lizarrako prozesuaren ondorenean gerta-tu diren gauza askotan Ibarretxek gurekin bat egin du eta horregatik benetan prest gaude berarekin aurrera egiteko.

■ Bakea jomuga izanda, asko duzue jokoan.

ITZULPEN ZERBITZUA

eskura

SERVICIO DE TRADUCCION

EUSKARA - GAZTELANIA
GAZTELANIA - EUSKARA

Bezereen beharretara egokituz,
Ingelesa, Frantsesa, Alemaniera, Italiara,
Katalana, Portugesa, Galegoa...

1985EAN SORTUA

JOSÉ ARANA, 15 BEHEGAINA • 20001 DONOSTIA
TEL.: 943 29 18 30 • FAXA: 943 27 58 69
eskura@eskura.com • www.eskura.com

Bakerako pausoak tinkotzeak izugarrizko inportantzia du, ordea. Barruan edo kanpoan egon, zalantzarik ez dugu, Ibarretxeri lagunduko diogu. Izugarrizkoak jasan ditugu azkeneko bi urteotan, nazionalisten tonto-inutilak ginela, baina azkenean jende askok ulertu du gure koherentzia, eta hori ez da aldatuko. Nahiz komunikabideak aurka izan ditugun eta horregatik gure ideia batzuk ulertuak ez izan, ezkerrari eskatu behar zaizkion tinkotasuna eta koherentzia mantendu ditugu. Bakerako bidean ez da gure koherentzia aldatuko, hori gobernuan egotearen gaine-tik dago.

■ **Alderdien foroa aipatzen da berriz ere. Ajuria-Enea eta Lizarra-Garaziko Akordioaren esperientzien ostean, nola gauzatu beharko da bake mahai berria?**

Osatu behar den mahaia ez da Ajuria-Enekoa ez Lizarra-Garazikoa izango. Bateko gauzak zein bestekoak eduki behar ditu mahai berriak, bi akordio hauen puntu gehienak behar dira, baina osorik ez du batek ez bestek balio. Ajuria Eneko mahaia gainditu zen eta Lizarrako Akordioa pasa da. Lizarrak herri honek bere geroa erabaki behar duela dio, hori da bere zentzu nagusia. Hori hor dago eta egongo da gero ere, baina Lizarrako kudeaketa (guk asko protestatu genuen bere kudeaketa okerraren-gatik) ez zen egokia izan. Orduan esaten genuena diogu gaur ere bai: herri hau eraikitze behar diren erakundearen eratzeko prozesuarekin bat gatoz, baina ezin da nahastu bake prozesua eta herriaren eraikuntza. Bi egiteko hauek erritmo berean jarri nahi izatekotan etor zitekeenaz kon-tziente ginen EBn, eta etorri zen. Baina, guk mantentzen dugu biak beharrezkoak direla, erritmo ezberdinetan betiere. Orain sortu daitekeen mahaian alde denak egotea nahi dugu. Horrek ez du esan nahi fase guztietan denek izan behar

ALBERTO ELÓSEGUI

■ **"EHkoei eskatzen diet ausartak izatea erabakiak hartzeko".**

durenik. Fase guztietan ez dira denak izango baina azkenekoan, akordioa lortzeko, denok izatea ezinbesteko da. Lizarrako akordioa izenpetu zenean esan nuenak balio du gaur egun ere: hemen ez daude denak eta ez baditugu falta direnak biltzen akordiora, akordio honek ez du aurrera egingo. Mahai berri honetan eseritzen

□ **"Izugarrizkoak jasan ditugu, nazionalisten tonto-inutilak ginela, baina azkenean jende askok ulertu du gure koherentzia"**

diren lehen parteek hori aipatu behar dute lehenik, azkenean akordioan denok egotea lortu nahi bada.

■ **Hauteskundeetako emaitzek errazten dute aipamen hori egitea?**

Azken emaitzek mezu garbia eman dute: herri honek ez du frontierik nahi, ez ditu fronteak onartzen. ETak eta PPK proposatzen dituzten bideak ez ditu

herriak nahi, bide berri bat markatu du herriak. Herri honek izugarrizko heldutasuna azaldu du, ez da erori komunikabide boteretsuen tranpetan, Hitz egin behar dela, eta horretarako mahai bat osatu behar dela dio herriak. Bere buruaren jabe izan nahi du. Bake mahaia-ren aukera indartu da, ez da kasualitatea Redondo Terrosek eta Mayor Orejak mahaia osa-tzeko eskaera luzatzea. Hauteskundearen aurretik ez genuen horrelakorik entzun, orain aldatzen hasiak dira.

■ **Hasi dira mugitzen PP eta PSE?**

Hasi dira mugitzen herri honek eman dien mezua gordina delako. Ez dute espero zituzten emaitzak erditsi, ez dute herri hau beren harira eramanez, orduan ezinbestean aldatu behar dute, herri honen tinkotasunarekin topo egin dute eta hori onartzen ez badute berentzako kalte izango da.

■ **Beste muturrean ETA eta EH izaki.**

ETak gure bidea aurrera eramaten baldintzatzen

du. EHk balorazio eta erreflexio sakona egin beharko luke, doan bidetik joanez gero legebiltzarkide erdia atera badu, hurrengoan gutxiago ere atera dezake.

■ **ETA konbentzitzen?**

Niri gustatuko litzaidake ETA bera konbentzitzea bere bidetik ez doala inora. EHkoei eskatzen diet ausartak izatea erabakiak hartzeko. Ez badute ETA konbentzitzen, jarrera hori hartu behar dute behintzat, bestela, mundu horretan jende askok beste jarrera hartuko du. Gu ez gara Eus-kal Herriko ezker bakarra,

eta ezkerreko jende horrekin lan egiteko prest gaude eta egongo gara, baina ETArekiko jarrera garbi harturik. Herri honek ez du borroka armatuaren bidez bere burua askatzea nahi, hori gero eta garbiago dago ezker abertzalearen inguruan. Hauteskundeetako emaitzek aro berri baten lehen atala ireki dute ●

◆ **MIKEL ASURMENDI**

Ekainean hasiko da hegaluzearen kanpaina eta iraila arte iraungo du. Bitarte horretan, AZTI Arrantzuarekiko Zientzia eta Teknikaren Institutuaren bidez, teknologia berrien laguntza izango dute euskal arrantzaleek udako arrain preziatu hori harrapatzeko.

TEKNOLOGIA BERRIAK HEGALUZE ARRANTZAREN ZERBITZUAN

ALBERTO ELOSEGI

■ Arrantzaren sektorea estrategikoa da Eusko Jaurlaritzarentzat eta ahalegin handia egiten ari da berau modernizatzeko.

Euskal Herriko arrantzaren sektorea egunetik egunera ari da modernizatzen, eta aitortu beharra dago Gasteizko Administrazioa beti oso sentibera agertu dela sektore honekin, eta oso ahalegin handia egin duela arlo horretan. Orain, 2006. urtera bitartean, itsasontziak berri-tzeko plan batean murgildurik dago sektorea. Itsasontzien %40an izango du eragina, eta 60.000 milioi (2.400 milioi libera) pezetako kostua izango du. Teknologia berriak lagungarri gertatzen dira itsasontzien lehiakortasuna areagotzeko;

batetik, itsasontzien berrikuntzaren bidez eta, bestetik, arrainaren kokapena eta bilguneak atzemateko tresneriaren bidez. Horregatik, gure arrantzaleek birziklatu beharra izan dute, kanpainaz

□ **“Gure arrantzaleek birziklatu beharra izan dute, kanpainaz kanpoko garaian ikastaro bereziak eginez”**

kanpoko garaian ikastaro bereziak eginez, teknologia berriei esker irizpide berriak erabili ahal izateko eta arrantza hobia izango duten lekuetara bideratzen asmatzeko.

Oraintxe, hegaluzearen kanpainan bete-betea sartzen ari garen garai honetan, komenigarria da teknologia berri horiek gure arrantzaleei eskaintzen dizkieten zerbitzu batzuk aipatzea. Egia da beraiek direla itsasoan sartu eta arrantza gauzatu behar dutenak, baina egia da baita ere teknologia berri horiek hobeto eta baldintza hobetan arrantzatzen laguntzen diotela; dena den, goi mailako aurrerapen hauen kontua nahiko gauza berria da beraientzat.

Iazko hegaluzearen kanpaina oso garrantzitsua izan zen. Ekainetik irailera bitarteko kanpainan 9.000 tona bildu

■ Amuko hegaluzea kontsumitzea

Ez da gauza bera amuko hegaluzea edo bolanten bidez harrapatutakoa jatea". Hori zen Eusko Jaurilaritzak eta Bizkaia eta Gipuzkoako arrantzaleen kofradiek egin zuten publizitate kanpaina handiak zabaltzen zuen mezua. EAEko egunkari guztietan zabaltu zen. Aurten ere iaz bezain egia izango da mezu hori. Kanpaina horren helburua merkatuan sartzen ari zen bolantaz harrapatutako hegaluze kopuru handiari aurre egitea zen. Iragarki horrek arrandegietan hegaluzearen jatorria galdetzeraz bultzatu nahi zituen kontsumitzaileak. Bolantek hegaluzearen stocka suntsitzen dutela nabarmendu nahi zuten kanpainaren bidez, eta, gainera, izurdeei eta marrazoei ere gogor erasotzen dietela.

Beste herrialde batzuetatik "bolantekin arrantzatu eta kamioietan

garraiatutako" hegaluze asko sartzen ari zela ohartarazten zuen iragarkiak, eta, aldiz, euskal arrantzaleek "amu bidez eta banan banan harrapatzen zutela" eta, horregatik haien arrainak kalitate ezin hobean iristen direla arrandegietara.

Hemengo hegaluzea arrantzatzeko erak -zioen iragarkiak- "Europako araudia betetzen du, espeziea zaintzen du eta ez du arriskuan jartzen arrantza ondarea; eta, gainera, gure arrantza-industriaren aberastasunari eusten laguntzen du". Eta, amaitzeko, honela zioen: "Baxurako arrantza ontzien jardura guztiz funtsezkoa da itsasertzeko hainbat herrirentzat. Arrantzan aritzen diren 350 ontzik 3.000 arrantzaile ingururi ematen diote lana. Gure arrantzaleek harrapatutako hegaluzea kontsumitzea kalitatea kontsumitzea da" ●

ziren, hau da, 1999an baino %40 gehiago. Lonjan kiloko 420 pezetako (16 libra inguru) prezioa egin zuen batez beste, eta 1999an, berri, 500 pezetakoa (20 libera).

BOST SATELITE HEGALUZZEA ATZEMATEKO. AZTI Arrantzuarekiko Zientzia eta Teknikaren Institutuak

urrundik atzemateko estazio bat du. Institutu honek Sukarrietan du bere egoitza nagusia, eta duela gutxi estazio bat ireki du Pasaian. Sukarrietan kokaturik duen urrundik atzemateko estazio horretatik NASAREN NOAA serieko Estatu Batuetako hiru sateliteren datuak eta irudiak jasotzen ditu, eta baita Orbview2 merkataritza-satelitearenak eta Feng-Yun sate-

lite txinatarrarenak ere.

Satelite horiek bidaltzen dituzten datuak eta irudiak jaso eta prozesatu egiten dira Sukarrietako estazioan. Datu horiek uraren tenperatura eta pigmentu fotosintetikoaren kontzentrazioa adierazten dute, eta horrek batzuetan hegaluzearen kontzentrazioa adieraz dezake. Baliabide horien bitartez hainbat espezie pelagikoren bankuak aurki daitezke, horien artean hegaluzearenak. Horretarako, AZTIk mapa batzuk eratzen ditu eta baxurako itsasontzietara bidaltzen ditu denbora errealean. 1999ko arrantzaldian isotermen ehun mapa inguru bidali zituen AZTIk, antzeko batez besteko tenperaturak islatuz.

AZTIk 2000ko arrantzaldian, egunero, denbora errealean bidaltzen zien azaleko tenperaturari buruzko informazioa kofradiei -fax bidez- eta itsasontziei beraiei -ontzian duten edo zuzenean agente-zubiko PCan bertan jarritako irratifaksimilaren bidez-. Informazioa aldez aurretik baxurako itsasontziekin hitzartutako frekuentzi eta orduetan ematen die. Joan den urtea geroztik, planktonaren kontzentrazioari buruzko mapak ere igortzen dira, eta horrek erraztu egiten du harrapaketa lortzeko aukera dagoen ingurunearen mugak ezagutzeko. Azken bi urte hauetan horrelako metodoak erabiltzen saiatu dira baxurako arrantza ontziak arraina dagoen lekura hurbiltzen ahalegintzeko.

■ AZTIk azken bi urteetan teknologia berrien bidez arrantza ontziak arraina dagoen lekura hurbiltzen lagundu ditu.

ARRANTZA ONTZIEN MODERNIZAZIOA.

Arrantzaren sektorea estrategikoa da Eusko Jaur-laritzarentzat, eta ahalegin handia ari da egiten sektorea modernizatzeko. Nolanahi ere, egin beharrekoak lehenbailehen egin beharko dira, zeren horretarako diru laguntza publikoak 2006an desagertuko dira, eta baldintzarik egokienak 2002. urtera bitartean eskainiko baitira.

Eusko Jaur-laritzak 4.400 milioi pezetako laguntza publiko ofiziala eman du, eta, horrez gainera, hogeita lau finantza-erakunderekin finantzaketa bide berezi bat hitzartu da itsasontziak berritzeko maileguak lortzeko. Euskal Herriko itsasontzien %40a berritzeak 60.000 milioi pezetako inbertsioa eskatuko du. Helburu hori 2007. urterako lortzen bada, itsasontzi guztien %70 edo %80 egongo da berriturik, eta etorkizunari lehiakortasunez aurre egiteko prestaturik egongo dira.

BOLANTAK GALARAZITA 2002AN. Hilabete gutxi batzuk besterik ez dira geratzen arrantzan bolantak erabiltzea galarazten duen agindua indarrean jartzeko

Europako Batasunean. Agindua 2002ko urtarrilaren 1ean jarriko da indarrean. Arrantzarako sistema horiek betidanik arbuatu dituzte euskal arrantzaleek. Hegaluzea euskal arrantza ontzien ustiapen objektu tradizionala izan da. 2000ko kanpainan 187 arrantza ontzi aritu ziren, eta horietako 73 beita biziarekin aritzen ziren eta 114 xaxiango arrantzan. Beita biziaren bidezkoan amu bakarrek kanaberak erabiltzen dira, eta xaxiangoan, berriz, apeu bat jartzen da amuan, eta hegaluzeak bere harrapakina delakoan irentsi nahi izaten du. Horrela, gure arrantzaleek banan-banan harrapatutako kalitate handiko hegaluzea lehorreratzten dute ekainetik irailera bitartean.

■ Diru laguntza publikoak 2006an desagertuko dira.

Nolanahi ere, azkenaldi honetan, beste herrialde batzuetan bolanta bidez arrantzatutako hegaluze asko ari da sartzen hemengo merkatuan. Zer dira bolantak edo jito-sareak? Sare mota hori Frantziak sartu zuen 1987an hegaluzea harrapatzeko. Oso luzera handiko sareak dira, itsasoko ur azalean zabaldua jitoan uzten direnak. Horien garaiera 15 eta 20 metro bitartekoa izan ohi da, eta luzera, berriz, kilometro askotakoa izan daiteke.

Hasiera-hasieratik eztabaida larria

■ AZTI institutuak bost sateliteren informazioa eskaintzen die arrantzaleei hegaluzea aurkitzen laguntzeko

sortu izan da bolantak erabiltzen dituzten eta ohiko arrantza baliabideak erabiltzen dituzten artean. Lehenengoek errentagarritasun ekonomikoaren argudioa dute, eta besteek, berriz, bolantek arrantzaren ekosisteman duten eragin arriskutsua aipatzen dute. Erakunde ekologistak ere sare horien aurka agertu ziren arrantza ahalmen handia dutelako eta ekosisteman eta izurde eta zetazeoen populazioan kalte handia egiten dutelako.

Bi jarrera kontrajarri hauek Nazio Batuetaraino iritsi ziren, eta mundu osoko moratoria baterako deialdia egin zuten. Europako Batasunak berak ere Arautegi bat ezarri zuen 1992an, eta "2,5 kilometrotik gorako bolantak erabiltzea

galarazi zuen". Gero, 1994an, Batzordeak erabaki zuen ezinbestekoa zela 2,5 kilometrotik beherako sareak ere ez ugartzea eta, halabeharrezko egokitzealdi baten ondoren (4 urte), honelako sare guztiak ezaba daitezen prestatzea.

Azkenik, Europako Batasunaren Kontseiluak beste arautegi bat onetsi zuen. Horren arabera, 2002ko urtarilaren 1etik aurre-

ra bolanta sareak erabiltzea galaraziko du. Bitarteko epe horretarako ere hainbat baldintza jarri du: horrelako arrantza ontziak %40an murriztea 1998rako, urtero zerrendak egitea. Hala eta guztiz ere, erabaki horiek ez dira behar bezala bete. Ikusi egin beharko da EBk gogor eusten dion bere agindua betearazteko asmoari eta datorren urteko urtarilaren 1etik aurrera erabat kenarazten dituen. Hala baldin bada, benetako abantaila izango da; bate-tik euskal arrantzaleentzat, bolantekin

harrapatutako hegaluze kopuru handiak sartzeak eragiten dion lehia bidegabea eragotziko duelako, eta bestetik kontsumitzailearentzat, kalitate handiagoko arraina dastatu ahal izango duelako.

Amuaren bidezko harrapaketa sistematik bereizi egiten du arrantza nahi den arraina, eta, aldiz, bolanten sistematik ez du inolako hautaketarik egiten, eta kalte larriak eragiten dizkio arrantza jarduerari. Bestalde, beste hainbat arazo ere sortzen dute: nabigaziorako eragozpen larria dira; ohiko arrantza-ontzien harrapaketak murrizten dituzte; hegaluze gazteenak ere akabatzen dituzte, baliabide hori arriskuan jarritz; bestelako hainbat espezie ere suntsitzen ditu, hala nola izurdea eta marrazoa; eta kontrolrik gabeko heriotza eragiten dute sareetatik askatzen diren arrain zaurituetan ●

◆ DANIEL UDALAITZ

Azpeitian euskararen normalizazioa bultzatzeko Baite elkartean bildu dira herrian euskalgintzan aritzen diren taldeak. Memento honetan elkartearen sendotzeko asmoz ari dira lanean eta euskalduntze plangintza bat gauzatzen ari dira.

INDARRAK BILTZEKO JAIO DA BAITE ELKARTEA

Baite elkartekoek adierazi dutenez, Azpeitian euskarak bizi duen egoera uste baino txarragoa da. Euskalgintzan aritzen den hainbat talde kezkatu dago herriko hainbat esparrutan euskara baztertu dagoelako: enpresetan, dendetan, anbulategian, epaitegian, prentsa irakurtzeko joeran. Horietan gaztelera nagusitzen da. Gauzak horrela, Azpeitiako euskalduntze talde ugari Baite Euskara elkartean bildu eta euskalduntze plangintza bat abian jartzeko lanean hasi ziren iazko apirilean.

Azpeitian euskara mailan dagoen gabezia azpimarratu nahi izan dute Baite elkartekoek. *"Azpeitia herri euskalduna da, kale giroan eta hitz egiterakoan batik bat, baina ez euskaltzalea"*, adierazi du elkarteko Mikel Arregi kideak.

Elkartea herriko talde anitzek osatzen dute: herriko ikastetxe guztiek (Urola BHI, Karmelo Etxegarai, Ikasberri, Betharram, Iraurgi, Jesusen Alabak eta Milagrosa), Uztartia kultur koordinadorak, Udal Euskaltegiko langileak, AEK-k, EHEk eta Erniarraitz bertso elkarteak. Talde hauetaz gain Baite euskara taldean badaude banaka parte hartzen duten kideak ere.

Baiteren aurkezpena otsailaren 10ean egin zen Azpeitiako Aitonena aretoan eta elkartearen aurkezpen lanetan Juan Inazio Azkue lehendakaria (Urola Ikastola-ko irakaslea), Nagore Illarramendi (Jesuitinen Ikastetxeko kidea) eta Laxaro

■ Taldeko nahiz norbanako kideak biltzen dira Baite elkartean.

Azkune (Erniarraitz bertso elkarteko kidea) aritu ziren. Baiten bildu arte ez omen zegoen Azpeitiako euskalgintzako taldeen artean harreman handirik. *"Orain arte Azpeitiako euskalgintzako taldeak nahiko sakabanatuta aritu dira. Bazegoen harremanik inguruko taldeen artean: AEK eta EHE, edo ikastetxe erlijiosoen artean esaterako. Baina guztien arteko harremanik ez zegoen orain arte. Elkar-*

tearekin horrekin puskatzea lortu dugu", adierazi digu Baiteko kide den Mikel Arregik.

Azpeitiako euskalgintzako talde ezberdinen arteko harremanak iazko apirilaren 14an Euskararen Gizarte Erakundearen Kontseiluak deitu zuen bilera baten ondorio izan ziren. Bilera horren ondoren, herrian euskalduntze plangintza bat garatzeko asmoz Azpeitiako euskalgintzako taldeak bi aste behin-edo biltzen hasi zen. Azaroaren 14an Kontseiluak Azpeitia aukeratu zuen, beste hainbat herrirekin batera, euskararen normalizazioa bultzatzeko esperientzia pilotua abian jar zezan. Esperientzia aitzindari hau Tolosaldeko 28 udalerritan, Sakanako mankomunitateko 15 herrietan, Eibarren, Hernanin, Mutrikun, Ondarroan, Saran, Soraluzen

Euskara sailaren babeslea:

BERGARAKO UDALA
EUSKARA BATZORDEA

*Ibiliz, erabiliz,
bidea eginez... euskaraz.*

eta Altzan ere burutuko da.

Hala ere, azkenaldian euskararen normalizazioa bultzatzeko Azpeitian sustatu nahi den esperientzia aitzindari hori nahiko motel dabil Baiteko kide den Mikel Arregik adierazi digunez: *"Plana nahiko geratuta dago, azken aldi honetan. Izan ere, Udalak Kontseiluaren plana babestuko zuela sinatu zuen arren, orain atzera egin du, aitzakia bezala Eusko Jaurlaritzaren biziberritze plana jarritz. Dena den, gure asmoa herrian euskararen normalizazioa gauzatzea da, batak edo besteak plana egin"*.

Plangintzen inguruan baikor ageri dira Baite euskara taldekoak, horrelako planek herrien euskalduntzea lor dezaketela uste baitute. Plan estrategiko hauek gizarte dute subjektu garrantzizkotzat. *"Gure ustez gizarteak izan behar du protagonista, eta bide horretan euskalgintzari dagokio prozesuaren motor izaera. Ez dugu protagonista izan nahi, baina normalizazioa gauzatuko dela bermatu nahi dugu"*, esan digu Arregik.

TALDEAREN IZAERA ETA HELBURUAK. Baite Euskara taldea euskaltzale guztiei irekia dago eta euskara normalizatzeko beharrezko eta egoki diren lan eta ekintzak antolatu nahi ditu. Elkarrekin sendotzeko Baite-k bazkideak lortzeko kanpaina bat egiteko asmoa du aurki.

Taldearen izaera autonomoa azpimarratu dute euskara elkarte honetako kideek; beste edonolako elkarte, alderdi politiko edo erakundeekiko funtzionamendu autonomoa izango dutela. Bestalde, egitasmoak bultzatzerakoan, ahal den heinean Udalarekin lan egiten saiatuko dira. Baiteren azken helburua Azpeitian euskara normalizatzeko da eta horretarako bitarteko helburu hauek finkatu dituzte, besteak beste: euskarazko kultur espresioak antolatzea eta bultzatzea, euskarazko komunikabideak bultzatzea, erdaldungoa erakartzea, eta euskararekiko dugun jarreraz hausnarketa autokritikoa bideratzea.

Euskararen aldeko lan eta antolakuntzetan murgilduta dauden beste elkarte edo erakundeekin koordinazioa eta elkarlana mantentzearekin ere komenigarri irizten dio Azpeitiako elkarteak, funtzioen errepikapena saihesteko helburua izaki.

◆ **NAGORE LEGARRETA**

Arturoren kaiera

EUSKARAZKO KALETEGIA

Bilbatu elkarte euskaltzalea sortu da Bilbon. Aste honetan Bilboko kalelegiaren inguruko mintegia egin du. Izan ere, elkarte horrek euskararen normalizazioan laguntzea du helburu, horretarako, hizkuntzaren estatus eta korpusaren hainbat alor lantzeko asmoa izanik. Kale izenak euskaraz zuzen erabiltzeko beharraz ohartuta, Euskaltzaindiak osatutako kale izendegia ezagutarazi eta jendea berau erabiltzera animatu nahi dute.

GIPUZKOAKO ESKOLA TXIKIEN FESTA

Datorren igandean Gipuzkoako Eskola Txikien XIV. jaia egingo da Angiozarran "Eskola txikiak bizirik, herri txikiak bizirik" lelopean. Goizeko hamarretatik hasita, besteak beste, jokoak, tailerrak, puzgarriak, bazkaria eta ikuskizunak izango dira haur eta helduen gozamenarako. Hogeita sei eskola partaideek eskola txikien beharra aldarrikatuko dute jai giroko egun honetan.

EUSKARA JUSTIZIA-REN ERREFORMAN

Zazpi autonomia erkidegoek eta Justizia Ministerioak Justiziaren erreformarako akordioa onartu zuten duela bi aste. Horren arabera, euskara jakitea beharrezko izango da oraindik izendatu ez diren justizia esparruko hainbat lanpostu eskuratzeko. Justizia administrazioiko beste zenbait lanpostutarako, ordea, euskara meritua gisa hartuko da.

HAUR ELEBIDUN ETA ELEBAKARREN AKATSAK

"Ikastaria. Hezkuntza Koadernoak" liburua kaleratu du Eusko Ikaskuntzak. EHUK 1998an antolatutako udako ikastaro batean hizkuntza asituek plazaratutako iritziak biltzen ditu. Horien arabera, haur elebidunek ez dituzte elebakarrek baino gramatika akats gehiago egiten, eta garuna elebitasunerako ondo prestatua dago.

Urrea

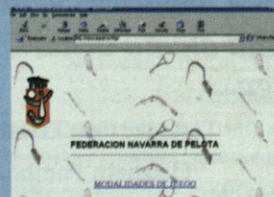

■ Nafarroako alkateek Euskalerrira Irratiaren Larreko saria jasoko dute aurki, euskararen alde egin duten lanagatik. Hiru eremutako 58 alkatek Nafarroako Gobernuaren hizkuntza politikaren aurkako helegitea aurkeztu eta Oinarriak plataformarekin manifestazioa antolatu zuten otsailean. Merezi dute.

Ikatz

■ Batzuek sariak jasotzen dituzte; besteek kritikak. Halakoa izan ohi da bizitza. Gure kritika Nafarroako Pilota Federazioak jasoko du asteon. Bere webgunean izan gara eta informazio interesgarria topatu dugu, jokoaren araudia kasu, baina dena gaztelaniaz zegoen. Ez dugu euskarazko hitz bat ere topatu.

MAITE DITUT MAITE..

Euskal Herriak paraje ugari bezain anitzak era-kusten dizkigu. Baina eza-gutzen al ditugu? Opor egu-nak non nahiago ditugu igaro euskaldunok? Euskal Herrian ala munduaren beste aldean? Hori guztia eta gehiago jakin gura genuen eta, uda honetan gure inguruak ezagutu nahi ditugula-eta, material bila joan gara liburu-denda batera. Liburu ugari bai, baina euskara hutsez ezer gutxi topa dezakegula kon-turatu gara. Liburu dende-tan zer dagoenaren jakitun-edo, Iosu Etxaniz ermuarra-ri "Euskal Herriko Gida" egitea otu zitzaion, euskal-dunari bertako bazterrak errazago ezagutzeko aukera eskaini asmoz. Euskal Herria ezagutzeko ibilbide anitz eskaintzen ditu argita-ratu berri den liburuak eta erreportajeen proposamen horietako zazpi aukeratu ditugu. Imanol Agirrek, Asier Agirresarobek eta Iñaki Muruak, euskaldunok Euskal Herria ezagutzen dugun ala ez azaldu digute. Ez dira oso baikor. Agian, uda honetarako genuen plana aldatu beharko dugu...

Testuak: Iosu Etxaniz
Elisabeth Pombo

■ Bizkaia aldean aurki dezakegun mendi paisaia zoragarrietako bat.

Euskal Herriko txokoak era asko-tara ezagutu daitezke: Inprobi-satuz eta informaziorik jaso gabe bertara joanez, agian gehienok egiten duguna, edo aurretiaz dokumentazio eta datu bilketa eginez eta

ondoren lekuak bisitatuz. Liburu-dende-tako saltzaileek diotenez atzerritarrek euskaldunak baino gehiago saiatzen dira Euskal Herriaren inguruko informazioa biltzen. Euskaldunen artean ordea, bada multzo bat, mendizaleena hain zuzen,

■ Hendaiaiko Laket portua eta bertan ikus daitezkeen ontziak.

GURE BAZTERRAK

■ Iosu Etxaniz, "Euskal Herriko Gida" liburu berriaren egilea

Hementxe dagoelako

Britainiarren eskuetan zegoenean, India Himalaiarako lehen espedizioen abiapuntu naturala bihurtu zen. Asko ziren, gero eta gehiago, lehen begiratuan ezinezkoa zirudien ekimenari ekiten ziotenak: Munduko tontorrik garaienetara igotzea, batez ere ordurako denetan altuena zela bazekiten horretara; ingelesek Everest izena jarri zioten, baina askoz lehenagotik Txomolunga eta Sagarmata tibetar eta nepaldar izenekin ezaguna zen. Eta, zer dela-eta itzelezko esfortzu hori? Zergatik bizitza arriskuan jarri azken finean horma bat baino ez dena eskalatzen saiatzeko? Horrela galdetzen zieten funtzionario britainiarrek orduko lehen mendi esploratzaileei, horietako batek historiara igaro den eta abenturaren filosofia ezin hobeto laburtzen duen esaldiarekin erantzun zuen arte: "Hortxe dagoelako". Hortxe igotzeko, ezagutzeko, gozatzeko, arriskatzeko, hortxe gure zain, bere gailurrean norbaitek oina noiz jarriko duen zain.

Ez dugu gure burua beste inorekin konparatzeko inolako asmorik, ezta gutxiagorik ere; gure herria ezagutzea horrelako mendi batera igotzearekin parekatzea Donejakue Bidea oinez egin eta Bilbo-Bartzelona hegazkina lehen klasean hartzea bezalako konparaketa izango litzateke, eta liburu bat etxeko berotasunean eta ordenagailuz moldatzeak ez du zer ikusirik egutegi zahar batean gorputza goitik behera izoztuta duzula nekez idaztearekin. Baina, zergatik ezagutu nahi izan dituzu Euskal Herriko bazterrak? Zergatik idatzi duzu horren inguruko gidaliburu bat? Galdetzen digutenean berehala datorren

pentsamendua beste galdera bat izan ohi da: "Eta zergatik ez?". Zergatik iruditzen zaigu munduko gauzarik arruntena gure inguruko liburu-dendetan Tasmanian edo Madagaskarri buruzko gidaliburuak aurkitzea (gazteleraz edo frantsesez ia beti, baina baita ingelesez ere), Euskal Herri osoko gidaliburu bat euskaraz eskatzeak ia lotsa ematen digun bitartean? Gu eta gure konplexuak.

Euskal Herriak euskaldun askorentzat ezezagun handia izaten jarraitzen du. Askotan, dugu naz konturatzen ez garelako edo kanpora joateak "glamour" handiagoa ematen duela uste dugu-lako, inguratzen gaituena gutxietsi egiten dugu. Penintsulako hiririk ederrena eta Europako

ederrenetakoa dugu (Donostia), Frantziako hexagono osoko herririk maitagarrienetako batzuk (Sara, Larrañe...), beste inon aurkituko ez ditugun kobazulo miragarriak (Izturitze eta Otsozelaia), ohiko baserritar munduarekin zerikusi gutxi duen basamortua (Bardeak), antzinatik heldu zaizkigun oroitzenak (Sorginetxe) eta etorkizuneko Euskal Herria irudikatzen duten monumentuak (Guggenheim Museoa). Eta horrela, beste hamaika mirari, naturak edo gizakiak moldatutakoak. Mundua ezagutzea, hau da, kultura, jende eta leku berrietaz gozatzeko, bizi daitekeen esperientzia pertsonalik aberasgarriena da, jakina, baina beti ere etxea eta etxeok ongi ezagutu ostean. Azken finean, munduko beste muturrean aurkituko dugun adiskide horrek ere gutaz jakin nahi izango du, ezta?... Beraz, zergatik ezagutu Euskal Herria? Mereziz duelako eta hementxe bertan dugulako, gure zain ●

ibilbide ezberdinei buruzko xehetasunak ematen dituzten liburuak eta gidak eskuratzeko ohitura duena.

Guk uda honetan Euskal Herria ezagutu nahi dugula erabaki dugu. Badakigu horretarako material ugari dugula. Horregatik, euskaldun saiatuaren eta informazio zalearen paperean jarri liburu-denda batera joan gara. "Gure inguruko parajeak ezagutzeko zer liburutan begiratu behar dugu?" galdera luzatu diogu saltzaileari eta hark txintxo-txintxo erakutsi digu bertan duen

materiala. Horretaz gain, Euskal Herriko edozein liburu-dendatan topatu ahal ditugun liburuen zerrenda prestatu digu.

▣ **Liburu saltzaileen ustez atzerritarrak euskaldunak baino gehiago saiatzen dira Euskal Herriaren inguruko informazioa biltzen**

Horrekin guztiarekin has gaitezke uda honetarako ibilbideak prestatzen.

"Hasteko gidak dituzue", esan digu liburu saltzaileak, "aukera handia da,

batzuk oparituak izateko edo norberaren etxeko liburutegian gordeak izateko argazki dotorez hornituak daude; besteak berriz, kontsultarako, poltsikoan eramateko eginak dira. Zeuek erabaki". Eta gezurrik esaten ez digula frogatzeko, mahai gainean jarri dizkigu gidak. Batzuk han-

diak, argazki eta paper dotorez osatuak, besteak txikiak, baina ibilbide, jatetxe eta abarren inguruko informazio askorekin. Han zeuden esaterako, Sua argitaletxeko

"Euskal Herria herri bat", hizkuntza ezberdinetan kaleratutako liburua, edo "Euskal Herriko toki miragarriak", Juan Carlos Muñozek idatzia; Everest argitaletxeko "Bilbao monumental y turístico"; Salvat argitaletxeko "El gran libro del País Vasco" edo Ostoa argitaletxeko "Lo mejor de Gipuzkoa". Guztiak liburu ede-

Euskaldunen artean bada multzo bat, mendizaleena hain zuzen, ibilbide ezberdinei buruzko xehetasunak ematen dituzten liburuak eta gidak eskuratzeko ohitura duena

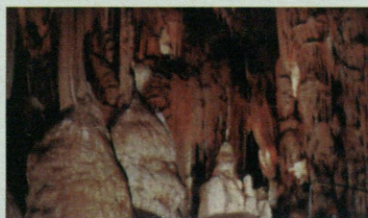
rrak, handiak, argazki ikusgarriekin. Liburu saltzaileak esan digu atzerriarrek horrelako liburuak maiz eramaten dituztela opari gisa. Informazio praktikoagoa eta formato erabilgarriagoa eskaintzen dutenen artean berriz; Everest argitaletxeko "Recuerda San Sebastian/Donostia", ingelesez eta frantsesez ere idatzia, Anaya argitaletxeko "Bilbao y alrededores

Izturitze eta Otsozelaiaiko harpeak

Nafarroa Behereko Donamartiri udalerrian ditugun kobazulo hauek ez dira Hego Euskal Herrian oso ezagunak, baina Europa-ko hegoaldeko santutegi paleolitiko-rik garrantzitsuenetakoak dira. Haitzuloak berez hiru dira, lehenbiziko Izturitze eta haratego dagoen Otsozelaia (biak turismorako prestatuak) eta zientzialarientzat erreserbatua dagoen Erburua. Bisitatzen

badituzue 50.000 urtetan populatutako gune magikoa ezagutuko duzue. Izturitzen hasteko -betidanik ezaguna eta populatua- gure arbasoek eginiko animalien margoak ikus ditzakezue, baina benetan aho zabalik utziko zai-

tuztetenak Otsozelaiaiko estalaktita eta estalagmitek sortutako itxura harrigarriak dira: "Amatxi Laminen Egoitza", "Budaren Tenplua", "Pagoda Txinatarra"... bakoitzak bere izena du eta egia esan izen bitxiok ez diote gehiegikeriarik, hain ederra eta harrigarria baita aurrean dugun ikuskizuna! Bistaldi gidatuak (gidaria euskalduna da) 40 minutu irauten du eta kan-

poko museoan mamut baten izterrezurra behatzeaz gain, postalak eros ditzakezue (barruan ezin da argazkierik atera eta postalok lagunei ikusi duzenaz sinestarazteko froga bakkarra dira) ●

res. Guarama" edo "Guarama de San Sebastian", Susaeta argitaletxeko "San Sebastian. Guías clave", Txertoa argitaletxeko "Donostia. San Sebastián", Javier

Sadak idatzia, eta Gaesa argitaletxeko "Navarra guía azul", "País Vasco guía azul" edo "Donostia San Sebastián. Guía baraca" aipatu daitezke, besteak beste. Gainera, gure asmoa nekazalturismoa egitea bada, horretarako aproposa den liburu bat ere ikusi dugu, "Mejores casas de turismo rural del País Vasco", Planeta argitaletxekoa. Ipar Euskal Herrira buelta bat egin nahi badugu berriz, duela gutxi Etorki elkarteak Lapurdi, Nafarroa Beherea eta Zuberoan topatu daitezkeen abe-

Larrun mendia trenez

Azkaine eta Sara artean, Larrun-ko magalean San Inazio lepoa dugu, Lapurdiko mendirik garaienera igotzen den tren ttipi zoragarriaren geltokia. 1923an inauguratua, bildumarako pieza honek garai hartako trena izaten jarraitzen du, aldaketa gutxi jasan baitu ia 80 urteotan. Baina glamourraz gain, hau da, antzinako trenbideetako sentsazioez gain, igoerak irautesen duen bitartean -35 minutu inguru- paraje ikaragarriaz gozatzeko aukera izango dugu, historiaurretik gurekin bizi izan diren pottoka edo euskal zalditxo basatien laguntzarekin.

Azkenik, Pirinioetako lehen edo azken

gailur honek bere tontorretik Euskal Herrian imajina daitekeen paisaiarik zoragarrienetako eskainiko digu. 360°ko talaia honetatik -eguraldia adiskide eta maparen laguntzaz- gure ikusmenak Pirinioetako gailurretara, Donostia eta Baiona arteko euskal kostaldera, zazpi probintzietako zati handira... zuzenduko gaitu; bidaiatxo zoragarria bukatzeko txunditzeko moduko ikustaldia beraz ●

■ Arabako Garoña inguruko urak eta

rastasunen berri ematen duen gida berezia kaleratu du.

Norbaitek pentsa lezake hau guztia oso ondo dagoela, baina etxean dituen seme-alabekin alferrikakoa dela oporrak prestatzea. Hori ez da horrela, Acento argitaletxeak umeak dituztenei laguntzeko gida bat kaleratu baitu, "Pais Vasco. Guías canguro".

Mahai gainean lehenago aipaturiko liburu guztiak zabalik genituela mapak erakutsiko dizkigula esan digu liburu saltzaileak. Besteak beste, han ikusi ditugu, Joseba Gereñoren "Mapa turístico País Vasco", hizkuntza desberdinetan argitaratua, eta Sua eta Harluxet argitaletxeetako Euskal Herriko mapak, baita Karlan argitaletxeko "Mapa Euskal Herria", oso erabilgarria, koaderno formatoa baitu.

Gure asmoa deskantsu egun horietan sabelari gusturen bat edo beste ematea baldin bada berriz, komeni da horretara-

□ "Salbuespenak salbuespen, orokorrean, nire ustez euskaldunok ez dugu gure ingurua ezagutzen"

ASIER AGIRRESAROBÉ

ko leku aproposak zein diren ezagutzea. Horretarako baliagarri izango zaigu adibidez, C.F.E. argitaletxeko "Guía de hostelería y turismo País Vasco". Historia atsegin badugu berriz, Txertoa argitale-

■ Asier Agirresarobe, "Euskal Herriko mendietan barna" liburuaren egilea

Ezagutzen al dugu gure lurraldea?

Galdera hitz soil batez erantzutea oso lehorra bada ere, hain denean garbia erantzuna ezin luzapenekin ezkutatzeko aritu. Ez. Salbuespenak salbuespen, noski, orokorrean, nere ustez euskaldunok ez dugu gure ingurua ezagutzen. Baina, zer ulertzen dut "ezagutzea" diodanean? Bada, mendizalea izanik, ikuspuntu geografiko batetik begirata erantzun ahal diot hobekien. Bizi garen inguruko mendien atzean ezkutatzeko den bailara, herri edo mendi hori zein den jakitea; gailur, mendizerra, herri, haran eta ibai nagusiak zeintzuk diren eta nondik nora doazen; hemengo eta hango klimaren ezaugarri nagusiak zeintzuk diren jakitea da gure herria geografikoki ezagutzea.

Mendizaletasuna gurean oso hedatua dagoela esan ohi da. Neurri batean, batez ere, inguruko lurraldeekin alderatuz, hala da. Baina hain ugari diren mendi taldeek inguru berriak ezagutzeko parada eskaini arren, jendea mendira bere kabuz joaten den egun apur horietan, ezagutzen duen mendi edo leku berera joaten da behin eta berriz. Orokortzen hasi gabe, hori da behintzat inguruan ikus daitekeena. Ez du apenas ibilbiderik aldatzen, ez du mapa eta liburuak begiratzea gustuko. Hauek, leku eta mota guztietakoak izan arren.

Euskal kultura, beharbada, gehixeko ezagutuko dugu. Beharko lukeena baino egoera kaxkarragoan egon arren, geografikoki baino kulturalki zerbait hobeto ezagutzen dugula Euskal Herria deritzot. Historikoki berriz,

DANI BLANCO

hutsaren pare jarri beharra daukagu gure burua. Ez dakit zer eta nola erakusten den historia egun eskoletan, baina aski erraza da sumatzen, alor honetan hutsune handi bat dagoela euskaldunon artean, nere burua barne.

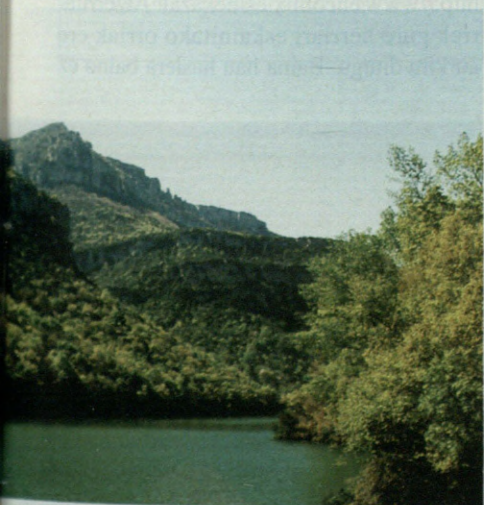
Euskaldunotaz aritu naiz denbora guztian. Baina beren burua euskaldun baino Espainiako estatuan kokatzen duten horiek berriz, Euskal Herria baino Espainia gehiago ezagutzen dutela iruditzen zait, baita bere burua euskalduntzat duen askok ere. Halaber, Espainia ezagutu baino inguru zehatz batzuen berri soilik dutela ere esan dezaket. Euskal geografia, kultura eta historiak gutxiago.

Atariko galderatik at badago ere, neurri batean harremana baduelako, tamalez, euskaldun ia gehienok Euskal Herriar izatearen kontzientzi gutxi dugu, batere ez esatearren. Hegoaldeko Iparraldea baino hobeto ezagutzen dugu Espainia. Muga artifizial horrek, gaindiezina dirudien horma dirudi, batez ere gure buruarentzat. Hau da behintzat nire ingurua aztertuz iruditzen zaidana ●

txeak kaleratutako eta Fernando Garcia Cortazarrek idatzitako "Historia del País Vasco" eta Manuel Monteroren "Historia del País Vasco" liburuak aurkitu ditugu liburu saltzaileak prestatutako zerrendan. Telebista irakurtzea baino nahiago badugu berriz, "Euskal Herria lau haizetara" telebista programako bi bideo zinta ere eskuratu ditzakegu. Dudarik gabe irudi zoragarriak ikusiko ditugu eta ziur Eus-

kal Herrian geratzeko erabakiaz ez garela damutuko.

Azkenik, mendi ibilbideei buruz galdetu diogu liburu saltzaileari eta honek zalantza izpirik gabe, Elkarlanean argitaletxeak "Mendia Saila"n dituen tituluek gain, Sua argitaletxearen eskaintzaren berri eman digu. Argitaletxe horren bildumak mendi gidak, ibilaldiak, bizikleta bideak eta topogidak eskaintzen ditu,

ALBERTO ELOSEGI

Holtzarteko arrolak eta zubia

Zuberoako Pirinioetan, Larrañetik gertu, Euskal Herriko arrolarik ikusgarrienetakoa dugu. Izan ere, besteetatik ezberdintzen duena zintzuraren gainean zintzilik dagoen pasabide edo zubitxo bat da, Indiana Jones-en filmetan agertu ohi denaren antzekoa, alegia. Honek zintzurretako bat goitik eta erdi-erditik behatzea eta gozatzea ahalbidetzen du, paregabeko ikuskizuna eskainiz. Dena den, zubi hau filmetakoak baino askoz seguruagoa da, burdinazko kablek eusten diotelako, eta pasabidearen

ezker eskuinean altuera handiko sare bana duelako, istripuak oso zail bihurtuz. 200 metroko altueran dagoen zubia basoa ustiatu ahal izateko egin zen eta, esan dugun moduan, zeharkatzea oso zirrargarria baina arriskurik gabekoa da. Pentsa ezazue goitik ikusten diren bistak balizko zorabioa baino askoz indartsuagoak direla, eta zuen oinen azpian mugitzen den zubia mota honetako Euskal Herriko eta inguruko ederrena dela, besterik baldin badago behintzat ●

besteak beste. Euskal Herriko mendiak, Pirinioak eta Penintsulako mendikateak dira bilduma honen helbururik nabarmenenak.

Liburu-dentatik oso gustura irten gara, bertan eskaintza handia aurkitu baitugu, baina euskara hutsez ezer gutxi.

Interneten erabilgarritasuna ere frogatu nahi izan dugu. Etxera joan, ordenadorea piztu eta konektatu egin gara, bilatzaile batean "Euskal Herria" eta "turismoa" hitzak idatzi ditugu. Emaitzak ugariak bezain interesgarriak izan dira. Alde batetik, gida ugari topatu ditugu: http://guiahispavista.com/Ocio/Guidas_Oci

o / E s p a n n a / P a i s _ V a s c o . http://www.lycos.es/dir/Turismo_y_Viajes/Espana/Pais_Vasco edo http://revistaberica.com/Rutas_y_destinos/pvas. Azken honek Euskal Herrian egin daitezkeen zenbait ibilbideren berri ematen digu. Horretaz gain, Eusko Jaurlaritzak turismoa bultzatzeko osatutako webgune bat ere topatu dugu: <http://www.euskaditurismoa.net>. Bertan Euskal Herriko turismo gune, ibilbide, jatetxe eta abarren inguruko informazioa aurki dezakegu. Nekazalturismoak ere badu Interneten bere lekua: <http://www.encomix.es/nekazal>. Atzeritarrek gure herriari eskainitako orriak ere aurkitu ditugu. Baina hau hasiera baino ez

Trebiño

Trebiño historia luzea eta korapilatsua jasan duen konderria dugu, eta agian horregatik beste edonon oso garrantzitsuak izango liratekeen etxe trogloditak bezalako monumentuak hemen ez dira eza-gunegiak. Non bestela aurki daiteke Faidukoa bezalako ermita-kobazulo bat, Haitzaren Andre Mari Haitzulo izenekoa, arroaren barruan zulatutako galeriekin edota haitzaren gainean zizelkatutako erretaula batekin? Non Lañoak bezalako etxe eta hilobiak (ustez bisigodoen garaioak), hainbat mendetan zehar bizileku eta erritoleku izandako lurpeko zuloak? Non Markinizen aurki ditzakegun bezalako monolito eta haitzulo ilara izugarriak; etxe izandako batzuk, gotorlekuak besteak? Trebiño bere arazoak konpondu eta bertako mirariak erakusteko irrikitan dugun ezezagun handia da ●

ALBERTO ELOSEGI

Aitzuri hondartza

ALBERTO ELOSEGI

■ Zumaiaiko eta Aitzuriko arroak oso antzekoak dira.

Deba eta Zumaia artean itsasorantz zuzenduz Elorriaga herrixka eta atsedeneku ederra dugu, eta hortik abiatuta, flisch izeneko fenomeno geologiko ikusgarria erakutsiko digun Aitzuri hondartza.

Elorriagako (edo Elorrixako) askaldegia edo atsedenekua bisitatzeko paraje egokia da, Elorreta jatetxeaz gain, jateko mahaiak, jolas-parketxoak eta inguruko labar eta hondartza basati eta zoragarrietatik ibiltzeko bidezidor seinaltuak prestaturik dituen eremu zabala delako ●

■ Bardeak bizikletan

Basamortu edo ilargi paisaia, Bardeetako atsekabeak Euskal Herrian inguru exotiko eta magikoa osatzen du, ez duzuelako beste inon "Far West" itxurako paisaia hain basatiki gogoraziko dizuen parajerik aurkituko. Eta duela mende batzuk hau guztia basoa zen.

Guk Bardea Zuria (higatuena eta ikusgarriena) bisitatzea aholka-

tzen dizuegu, erdian jarraitzen duen base militarra inguratzen duen bideari jarraikiz, eta baita bizikletaz egitea ere, horrek bertako mirari guztietara hurbiltzeko aukera emango dizuelako. Izan ere, Santxikorrota bide-

lapur mitikoaren "erresumatxoa" txoko izugarri franko erakusteko irrikitan dugu: Arizonako basamortua ematen duen Prallon aldea, Piskerrako goi lautada itxurako gainak, euren artean haizeak eta higadurak moldatutako marradun mendixkatxo eta bailaratxo labirintikoak, noizbehinka zerurantz zuzentzen ikusten ditugun "lurrezko gazteluak"... Paraje irreal hau naturaren indarrek zer nolako "monumentuak" eraiki ditzaketen konturatzeko leku aproposa da ●

ALBERTO ELOSEGI

■ Iñaki Murua, bertsolaria

Euskal Herri ezezagun hau

Oporrak datozela eta kanpora. Ez dakit zein urteurren ospatu nahia dugula eta kanpora. Ikasbidaia dela eta kanpora. Beti "kanpo larrosa" eta bertakoa besterentzat?

Hala da bai. Hemen dugunaren mailakorik ez dago edonon: lasaian, politean, berdean, maldatsuan, lauan, hezean, epelean, frexkoan ... denetik daukagu gurean. Eta giroa? Hemengo tabernen eskaintza eta kontu jariorik ez duzu nola nahi aurkituko bestetan. Kaleko patxadarik eta segurtasunik ere nekez (non dago bada hemen adina polizia traje desberdin?) eta jende irekia, ulerkorra, entzuteko prest dagoena ... Dena dugu bertan eta gu kanpora! Kanpoko intxaurrak hamalau.

Hiriak eta herri bakan batzuk ditugu gehien ezagutzen: Donostia, Bilbo, Gasteiz, Iruñea, Donibane Lohizune, Zarautz, Getaria, Ondarroa, Bermeo, Lekeitio, Orrio, Astigarraga, Miarritze, Aldiz, Maule, Garazi, Agurain, Tuter, Baiona, Barakaldo... ezagutzen al ditugu?

Guk, bertsotan ibiltzen garenok, aukera bikainak izaten ditugu bazterrak ezagutzeko eta gainera behar bezala, hau da, bertakoen ahotik historia entzunaz eta bizimoduaz jabetuz. Ez gara harriak ezagutu eta kitto gertzen. Guk ordea, nekez ezagutuko ditugu Enkarterriak edo Aiara bailara nahiz Errioxa edo Erribera, berdin Zuberoa; Durangaldea, Goierri, Urola, eta abar bezain ongi. Hizkuntzak eta zaletasunek jartzen dizkigute mugak eta azkena aipatutako leku horiek ezagutzera, propio joan beharko dugu.

Mundua gero eta txikiagoa den honetan, geure herria handia dugu. Kanpokoaren gutizia pizteko kanpainak egunero ahoko zuloan jartzen dizkigute eta bertakoa? Lau mendi ezagutzen ditugu: Txindoki (ez Aralar), Aizkorri, Gorbeia eta Urbasa (ez Handi-Mendi). Baina Hiru Errege Mahaia, San Donato, Salbada Mendi-zerra eta horiek beren historia, esaera, istorio eta bizipenekin, ezkutuan/isilean geratzen dira gure begi belarrientzat.

Nire ustez, jasotzen dugun kulturaren dago gakoa. Hiriak denontzat dauka esanahiren bat eta horietako ezezaguna ezagun bihurtzeko ez dugu beldurrik, baina mendiak eta herri txikiek edo auzoek daukaten ezezagunak ez gaitu erakartzen eta batzuk beldurtu egiten gaituzte. Ez gaitu erakartzen, ez dakigulako haietan dagoenarekin gozatzeko lain; ez dugulako nekazaritza eta basoei buruzko oinarritzko jakituririk eta, beraz, ia ezerk ez digu deus esaten. Gainera, oinez ibili behar dugu eta nekutzen garenean ez dago besterik: iturriko ura (dagoenean!) eta harriren bat gainean esertzeko, hori bai, kontu handiz begiratu ondoren ea zirinik, zizarerik edo sugerik baden gure "sofa" aurrez okupatu digunik.

Familian eta eskoletan, herriko taberna denak ezagutzeko joera txertatu orde, natura eta geure herriaz jakin mina piztu behar ligukete. Igandero joan behar genuke herri, mendi edo bazter berriren bat ezagutzera. Ikas bidaietan, naturako klasean, soin heziketan... hezi behar genuke geure burua inguruaz gozatzeko jakintzetan. Bestela, beti, urrutikoak hamalau direlakoan biziko gara geure zazpiak ezagutu gabe eta lau direlakoan ●

■ Imanol Agirre, "El mundo de los Pirineos" aldizkariko erredaktore burua

"Sekulako irizpide falta antzematen dut euskal bidazti arruntengan"

Euskaldun bidaiariaren ohitura eta asmoen berri galdetu diogu Imanol Agirreri, eta Euskal Herria ezagutzeko eskuragarri dagoen materialaren inguruan zenbait argibide eman diezazkigun ere eskatu diogu, gai honetan oso dokumentatua dagoen pertsona baita.

■ Euskaldunari gustatzen al zaio bidaiatzea?

Euskaldunok, bizitze-maila altua daukagunetik bidaia kontsumo produktu bilakatu dugu. Nabaria da 80ko hamarkadatik aurrera. Gero eta gehiago bidaiatzen da. Bidaia agentziak gero eta gehiago dira. Eskaintza gero eta handiago. Hala eta guztiz ere, azken aldian bidaietan enpresek agintzen dute. Haiek jartzen dituzten eskaintzak dira nagusitzen direnak. Sekulako irizpide falta antzematen dut euskal bidazti arruntengan. Masifikazioa heldu da. Bitartean, bidaia alde magikoa galtzen doa.

■ Zer ezagutzen du gehiago, Euskal Herria bera ala kanpoko bazterrak?

Bizi duzun giroaren arabera kokatuko nuke erantzuna. Nire inguruan, Bilbon, kanpoko bazterrak nagusitzen dira. Hemen gaude Euskal Herriko mendebaldeko puntan eta nagusitzen da, zalantzarik gabe, mendebaldera jotzea, Kantabriara edo hegoaldera, Mediterraneora. Beraz euskal herritar ugari topa dezakegu Euskal Herria ezagutzen ez duenik.

■ Jendea kanpora irten aurretik dokumentatzen al da?

Ildo honetan bilakaera argia da. Azken hamar urte hauetan dokumentazioa asko ugaltu da eta hori dela eta bidaiariak ohitura hartu du dokumentazioa eskuratzeko. Nik uste nahiko dokumentatua doala.

■ Euskal Herriak dituen hainbat txokoren inguruko informazioa bildu nahi duenak nora jo behar du, zer liburu begiratu behar ditu, zer aldizkari...?

Material ugari dago. Formato handiko liburuen artean, aitzindaria Miguel Angulo izan zen 1987ko "Euskal Herriko Inguru Gordeak" liburuen lehenengo edizioarekin. Geroago beste autore batzuk etorri dira. Aipagarriak dira Xabi Oteroren lanak eta Sua argitaletxeak plazaratu dituenak: "Euskal Herria, herri bat" (1998) eta "Euskal Herriko toki miragarriak" (2000). Hauetan guztietan argazki ikusgarriez gain, testu interesgarri eta iradokizun ugari aurkitzen dira.

Ibilaldiak proposatzen diren liburuxkak ere badira. Arlo honetan oparoa da eskaintza. Ibilbideak eta mendi igoerak dira helburu. Naturarekin harremanetan jartzea, hain zuzen. Bi autore aipatuko nituzke: Santiago Yaniz eta Mikel Telletxea. Liburu hauek lurraldez lurralde banatu ohi dira eta auke-

ra anitza da. Gainera gida praktikoen bitartez bidaia antolatzeari oso erraza da.

Astero prentsan argitaratzen diren gehigarriak ere aipatu behar dira. Azken urteotan prentsan mugitzen diren komunikabideek ildo honi egin diote arreta. Horieta guztietan gehigarriren bat aurkituko dugu non ibilaldiak eskaintzen diren.

Noizen behin ideia politak har daitezke. ("Euskaldunon Egunkaria", ARGIA, "Gara", "Deia", "El Correo", "Diario Vasco"...). Aldizkarietan berriz, ez da eskaintza handirik. Hutsune nabarmen bat dago. Euskal Herriko aisialdiari buruzko bakarra frantsesez dago: Pays Basque Magazine. Estetika aldetik oso ederra da, baina gaiak nahiko arinki aztertzen dira.

Bestalde, informazio bulegoak eta interpretazio zentruak daude. Horiek oso baliagarriak dira Euskal Herrian barna bidaiatzeko. Informazio zuzena, anitza eta hurbila ematen dute. Merez du horietara hurbiltzea.

■ Edonola ere, aukeratzen dugun lekuaren arabera askoz egokiagoak izango dira liburu batzuk beste batzuk baino. Kostaldera joan nahi izanez gero zer kontsultatu beharko genuke?

Kostaldeari buruzko liburu gutxi argitaratu dira. Tremoia Kolektiboak

idatzi duen "Rutas y paseo por parajes naturales de Euskal Herria, Costa Vasca" izan daiteke aukera bakarrenetako bat.

■ Eta mendira joan nahi izanez gero?

Mendira joateko, berriz, aukera oso ugaria da. Geografia aldetik aukera daiteke (Nafarroa, Bizkaia, Araba, Gipuzkoako mendiak) edota natur gune aldetik (Urkiola, Gorka, Pirinioak...). Mendizaleak badu nondik edan. Liburu mardulak argitaratzen dira. Hori bai, gehienak gaztelaniaz.

■ Museo, balio arkitektonikoa duten eraikuntzen eta abarren inguruko libururik ba al da?

Euskal patrimonioari buruz ez da asko plazaratu. Azken aldi honetan Guggenheim delako fenomenoagatik Bilboko patrimonioa gero eta gehiago azaltzen da liburuetan. Baina liburu hauek garestiak izateaz gainera, astunak dira.

■ Material hori guztia gaztelaniaz ala euskaraz topa dezakegu? Euskaraz konformatzeko adina ba al dago?

Euskaraz ezer gutxi dago (ARGIA aldizkariaren ekimena izan daiteke bakarrenetako bat). Argitaletxeko zuzendariak diotenez, mendizalea euskalduna izan arren ibilbideak gaztelaniaz irakurri nahi ditu (ohitura falta ote?). Etorkizunean euskarazko argitalpenak ugartu beharko dira merkatu honetan sartu ahal izateko ●

Mundaka, arrantzale eta surflarien paradisu

Urdaibaiko paradisuaren atean egonik, Mundakako herria ezin da patuaren kexu izan,

amets egin dai-tekeen lekuri-
ederrenetako
batean baitago.
Ozeano zabalak
eta Urdaibaiko
itsasadarrak bat
egiten duten
tokian kokatua,
bere aurrean
Izaro uharte
bakartia duela,
herri osoak izu-

garrizko begiratokia osatzen du. Horrez gain, Mundakak arrantzale herri txikien xarma gordetzen jakin izan du, udan igerileku probisional

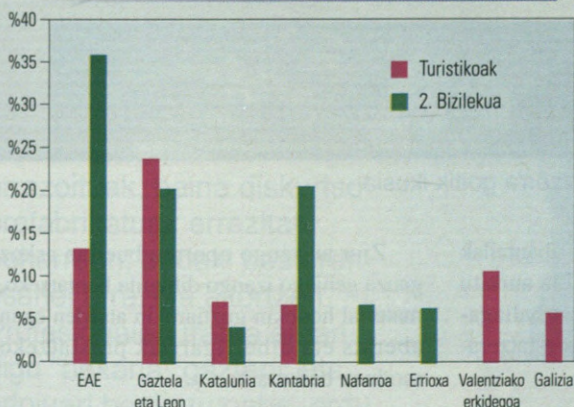
bihurtzen den portu txikiarekin eta labirinto modukoa eratzen duten kale-txo irregularrekin. Gainera, azken hamarkadatan bere izena atzerrian

zehar zabaldu bada surfa praktikatze-ko Europako lekuri-egoki-
en etako a delako da. Izan ere, hemen inguruan hain ospetsua den "Mundakako Olatua" sortzen da, mundu osoko surflari-
ek hain gustuko dutena. Olatu hau Mundakako barran jaio eta Laidako hondartzan hiltzen da, tartean Europako ezker olaturik onena dena sortuz ●

ALBERTO ELOSEGI

Euskal herritarrek eginiko bidaien jomugako autonomia erkidego nagusiak, bidaia motaren arabera, 1999.

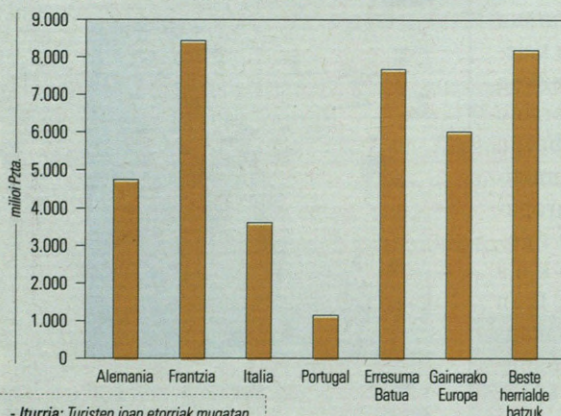
Nekazalturismoetan eta landetxeetan gaua bertan igarotako bisitarien etorki-leku nagusiak, 1999

■ Nerbioi ibaiko urjauzi ikusgarri eta liluragarria.

EAE bisitatzen duten turisten gastua bizi diren herrialdearen arabera, 1999.

- Iturria: Turisten joan etorriak mugatan.

■ Gipuzkoako Hondarribi herria.

EAE-KO BIDAIA-RIEN EZAUGARRIAK

Adina	%
14 urte	14,1
15-24	15,4
25-34	17,5
35-44	16,6
45-54	15,9
55-64	11,1
65-74	7,4
75 urte eta gehiago	2,1
Guztira	100,0

Ikasketa Maila	%
6 urte baino txikiagoak	5,6
Ikasketarik gabe	9,0
Lehen mailakoak OHO/LH1	45,0
BBB/UBI LHII	20,4
Diplomatua	9,3
Goi mailako ikasketak	10,3
Bestelakoa	0,2
Guztira	100,0

Sexua	%
Emakumezkoa	52,0
Gizonezkoa	48,0
Guztira	100,0

Iturria:
Instituto de Estudios Turísticos. Movimientos Turísticos de Españoles (Familitur). 1999.

■ Urduñako Salbada mendizerra goitik ikusia.

da, Internetek eskaintzen dituen abantailak ugariak bezain anitzak baitira eta aurkitu dezakegun informazioa benetan baliagarria izan daiteke gure oporrak prestatzera-ko orduan.

Ziur aurtengo oporren bueltan askoz gauza gehiago izango ditugula kontatzeko, material honekin guztiarekin atsedean egun aberats eta dibertigarriak prestatzeko moduan baikara ●

■ Donibane Garazi.

■ Arabako Gesaltza Euskal Herriak eskaintzen digun beste paraje bat da.

Jose Elorrieta

“Sindikalistak irabazitako borroketatik ikasi behar du”

P E R F I L A

Gogoan ditu lehen grebak ekarri zizkion buruhauste eta zirrarak. Nor, eta Gorordo zuen orduan fabrikako nagusi! Geroztik, langile mugitu izatetik, mugimendurako langile izatera iritsi da. Orain txaketa eta alkondara ditu lanerako buzo. Bulegoko trintxeran, irabazitako bataila mitikoenen argazkiak ditu zintzilik: mende hasierako Bilboko langileen greba izugarri bat, bi alaben begirada sarkorra, ELA-LABek elkarrekin emandako mitina... Ideia denak ditu oso arrazoituak, baina diskurtso prefabrikatuak errezitatu beharrean, badaki besteren esanei arrazoia aitortzen. Profesionalen tratua eman digu "bekaria" gazteoi, eta erlojuari begiratu gabe, ordu estra batzuk eskaini dizkigu galderei lasai erantzuteko.

Testuak: Estitxu Eizagirre /
Ixiar Eizagirre
Argazkiak: Dani Blanco

BERE HITZETAN

▼
"Alabari beti esaten diot: bila ezazu enplegu bat, soldata duin bat emango dizuna. Ez zaitez gutxiagorekin konformatu, baina ez ezazu gehiago eska, askatasuna galduko duzu-eta bestela"

Elorrieta, Sindikalismoaren Berri Onak

▼
"Egoera politikoa aldatzeko bide bakarra botereari aurka egitea da, gure ustez, eta hori errazago egiten da gizartetik parlamentutik baino"

Elorrieta, Sindikalismoaren Berri Onak

▼
"Gatazkak dinamika dialektiko bat ezartzen du, eta hortik etorriko da, etortzekotan, aldaketa. Guretzat gatazkak ez dauka, berez, zentzu negatiborik. Kontsentsua, aldiz, helburu bihurtzen bada, guztiz negatiboa da gure iritziz"

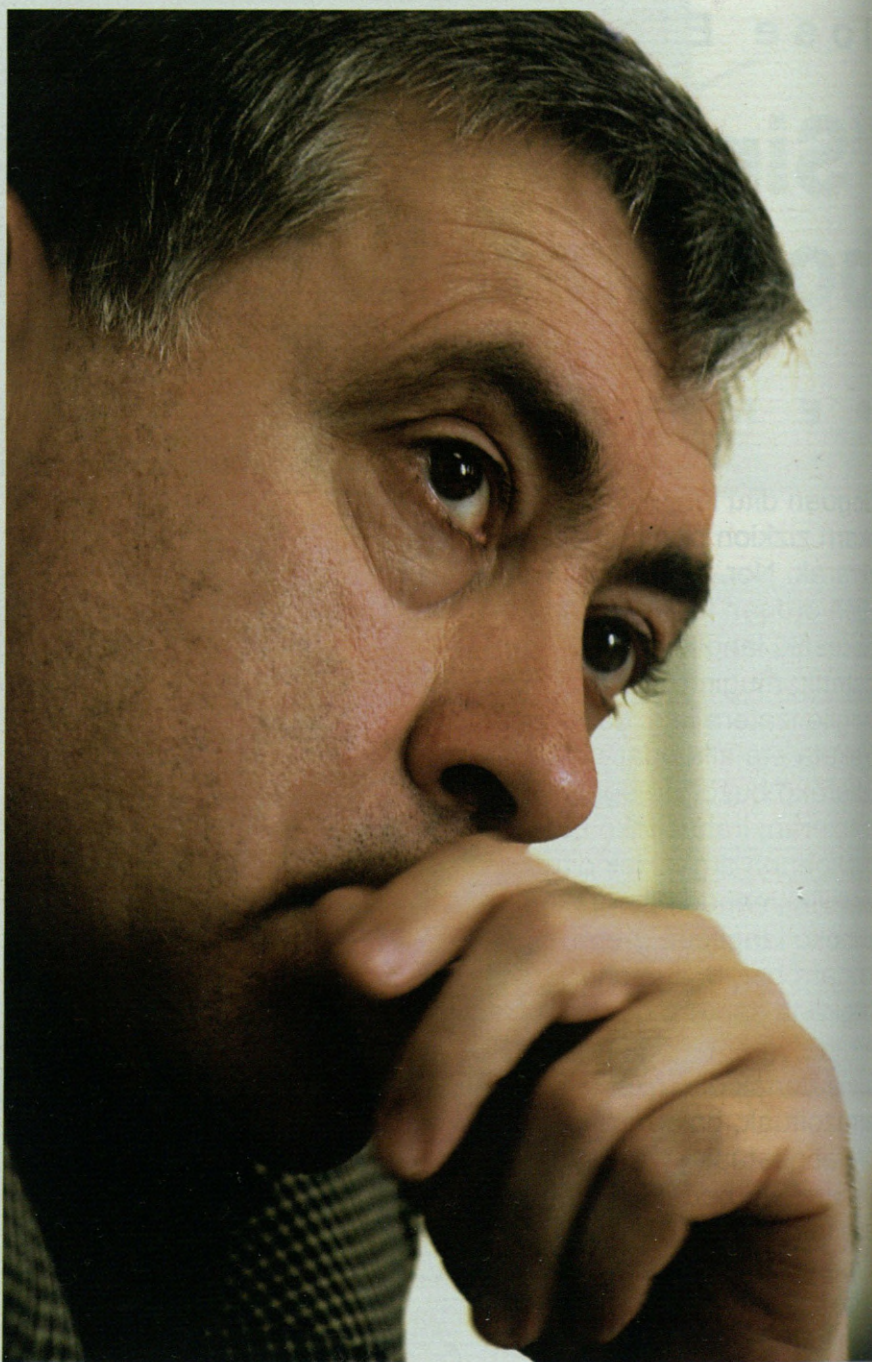
Elorrieta, Sindikalismoaren Berri Onak

▼
"Kargua utzitakoan, gainkargarik gabeko herritar izatea da nire ardura nagusia. Iragana iragana da, baina nik ez nuke beti neure iraganaren zamapean bizi nahi"

Elorrieta, Sindikalismoaren Berri Onak

▼
"Zer aportatu dezakegu historikook? Batetik, esperientzia. Bestetik, nostalgia. Nostalgia ez da parte onekoa. Eta esperientzia, alde batera bai, baina bestera ez da balio positiboa. Esperientziak esaten dizu egoera jakin batzuetan nola jokatu, eta hori, zenbait unetan inertziaz jokatzeari da"

Elorrieta, Sindikalismoaren Berri Onak

■ "Gaurko kulturen balore ere bada individualismoa. Baina errealitate konkretuetan, enpresa eta herrietan, elkartasun sareari eutsi zaio."

Karrera bukatu orduko lanean hasi zinen. Nola eman zenuen gero sindikalgintzara jauzia?

Garai hartan bi giro ezberdin bizi nituen. Batetik herri txiki bateko giroa. Loiu, herri erdi baserritar eta erdi kaletarrekoa. Eta bizi nuen beste giroa unibertsitatekoa zen. Garai hartan unibertsitatea oraingoarekin konparatuta, zeharo politizatuta zegoen. Ez zen bereizten zer zen

sindikatu eta zer alderdi politikoa eta normala zen konpromisoak hartzea. Nik karrera bukatu eta Franco hil zen. Orduan legalizatu ziren sindikatuak, ordura arte ez ilegal eta ez legal, "toleratuak" baitziren. Ilusio berriak piztu ziren, eta erabaki pertsonalak zein taldekoak hartu behar izan genituen. Horrela hasi nintzen ELAn lanean.

■ Orduetik hona, zein izan dira langile munduko aldaketa nagusiak?

Emakumeen errealtatea izugarri aldatu da. Une honetan, nahiz eta oraindik kopurua ez den erabat orekatu, lan merkatuan %40 emakumeak dira. Aldaketa hori oso handia da, azken 8 urteetan hazi delako gehien kopuru hori: emakume kopuru osoaren erdia. Bestalde, generazio berriak sartu dira. Lan baldintzak ere asko aldatu dira: batik bat lan finkotik aldi baterako lanera pasa gara, horren atzean dagoen denarekin. Sektoreen garapena ere kontuan hartu behar da, eta gehien hazi dena ez da industria sektorea izan, zerbitzuetakoa baizik.

Aldaketa horiekin guztiekin langilearen kultura aldatu da. Langileen lehentasunak orain beste batzuk dira. Nagusia, egonkortasuna kolokan ikusten dutenez, lan finkoa lortzea da. Lan prekarioek arazo bereziak sortu dituzte: soldata diskriminazioa, lan ordu flexibilitatea...

■ **Lan mundua aldatu den heinean, sindikatuak zer bilakaera izan dute?**

Organizazio guztiek logika bat dute. Baina organizazioak ez badu logikaz aldatzen, eta ez baditu kontuan hartzen langileen munduan dauden aldaketak, errealtatek kanpo geratzen da. Sindikatuak legalizatu zirenetik 25 urte pasa dira eta esan bezala langileen mundua zeharo aldatu da.

Sindikatuak premia berri horiek hartu dituzte bere errendikazioetan, eta jende berria sartu da sindikatuen egiturari, batez ere emakumeak eta gazteak. Beste lurralde

- **Jaio:** Loiu *Rafaeletxe* baserrian, 1951n.
- **Bizi:** Algortan.
- **Ikasketak:** Deustuko Unibertsitatean Ekonomia ikasi zuen.
- **Lana:** *Galletas Artiach* eta *Tubos Reunidos* enpresetan kontabilitate lanetan aritu zen.
- **ELAn:** 1972an afiliatu zen. 1977an prentsa arduradun lanetan hasi zen Zuzendaritza Batzordean. 1988tik idazkari nagusia da.

batzuetan sindikatuak oso atzeratuta geratu dira, arduradunen adinari-eta begiratzuz gero, gizartearen parekoak ez direlako. Baina Euskal Herria herri txikia da, denok ezagutzen dugu elkar, demokrazian urte gutxi daramatzagu... eta errazagoa da errealtateari gertuagotik lotzea. Euskal Herriko sindikatuak ez dute hurbiltasunik galdu eta osasuntsu daude.

■ **Sindikatuak kapitalismoan sortzen dira, eta langile-nagusien arteko tentsioa baretzea da beren funtzioa. Tentsioa baretzen aritzea ez al da petatxu lana? Helburua ez al litzateke tentsio gabeko egoerara iristea?**

Mundua aurkakoen dialektikan sartua dago. Onak egoteko txarrak egon behar dute. Dialektika horretan sortu zen sindikal-gintza, enpresariari aurre egiteko, kapitalismoari aurre egiteko. Langilearen erantzuna antolatzea da sindikatuaren funtsa. Zentzu horretan sindikalismoa eta kapitalismoa bat datoz, kapitalismoak sortu baitzituen sindikatuak, eta kapitalismoan direlako beharrezko sindikatuak.

Baina sindikatuok badugu gure utopia. Gure utopia klaserik gabeko gizarte bat lortzea da, gizarte alternatibo bat. Errealitatean, eguneroko borrokan helburuak mugatua goak dira, eta sindikatuak eguneroko borrokari heldu behar dio. Urruneko begirada galdu gabe, jakin behar du utopiara hurbiltzeko beste pauso

Bizkaiko Foru Aldundia

Euskararen alde hizkuntzen urte europarrean

Bizkaiko Foru Aldundia
Kultura Salla

Diputación Foral de Bizkaia
Departamento de Cultura

■ "Komunitate txikiek mundu mailako ekonomiaren aurka egin dezakete, euren arteko sare bat osatuta."

batzuk eman behar dituela.

■ **Zuek langile abertzale definitzen zarete. Badirudi ekonomia gero eta mundu mailakoagoa dela. Zer zentzu luke mundu mailako ekonomia batean langileen borroka nazio ikuspegitik antolatzeak?**

Pentsa liteke kontraesana dela. Mundua globalizaziorantz doa, eta guk beti gure nortasuna eta naziotasuna defendatzen ditugu. Baina bi prozesuak ez dira kontraesankorrak. Batetik, ikusten da globalizazioaren aurka egiteko koordinazio bat behar dela, langileak maila unibertsalean koordinatu behar direla eta gizarteko sektoreen artean ere koordinazioa behar dela. Baina errealitate horretara iristeko, gizarte eta herri konkretuak daude. Teoria batzuek diote komunitate txikiek mundu mailako ekonomiaren aurka egin dezaketela, beren identitate kultural eta sozial sendoeekin, euren arteko sare bat osatuta.

"Munduko hiritar" izate hori abstrakzio bat da. Gu munduko langileak gara, baina gure errealitatean bizi behar dugu, gure lantegian. Azkenean sindikatuen

lana zehatza da, eta lan hori egiten da pertsona jakinekin eta marko definitu batean. Hor du sindikatuak bere indarra.

Herri bati lotuta errazago egiten da borroka. Herrietan jendeak elkar ezagutzen du. Enpresa batek norbait kalera

bidaltzen badu, errazagoa da elkartasuna bilatzea, baten familiakoa ez bada bestearen koadrilakoa delako... Enpresari gehiago kostatzen zaio herriaren aurrean azalpenak ematea.

Multinazionalak dira herri bati lotzen ez zaizkion enpresa nagusiak. Baina hauek ere ez dira ukiezinak eta guk zirkuitu horiek bilatu behar ditugu. Multinazionalen egungo politika zera da: enpresa auxiliarrak hornitzaile gisa hartzea, eta almagazinetan gabe lan egitea. Beraz, ez bakarrik multinazionalen, enpresa auxiliar batean ere greba eginez gero multinazionalari eragiten diogu. Borroka desorekatua da, hori da kapitalismoaren legea. Baina desberdintasun horren barruan planteatzen da borroka, eta batzutan galtzen dugu eta bestetan irabazi. Sindikalistak baten bizitzan garrantzitsua da irabazitako borroketatik animuak bildu eta zergatik irabazi den ikastea.

■ **Langileen elkartasuna darabilzu beti ahotan. Baina lan munduan kompetentzia hain gordina denean, elkartasuna ez al dago krisian?**

Irudi bat zabaldu du gure gizarteak.

B E R T S O A

Doinua: Mutil koxkor bat

**Kolore batzuk ajatzen dira
ta beste batzuk horitu
Elorrietari ez zaio aspaldi
mitxelinikan loditu
dialektika ta batasuna
uztartzan baldin baditu
bere ordu extrak ezin litezke
sherpak lanean gelditu
sherpak mendia igo egiten du
ta Elorrietak mugitu**

Jexux Mari Irazu

BIZITZAREN PASARTEA

Niretzat Franco goizegi hil zen. Francoren diktadura oso luzea izan zen, baina nik karrera bukatu eta burrengo urtean hil zen. Garai hartan Tubos Reunidosen nengoen, oso gustura, gaztea nintzen eta bizitza osoa nuen aurretik. Franco bizirik balego, ziurrenik enpresan jarraituko nuen. Baina hil egin zen eta oso erabaki garrantzitsua hartu behar izan genuen: gure lan profesionalean jarraitu edo sindikatuen munduan buru belarri sartu. Horregatik esaten dut Franco, niretzat eta zentzu horretan bakarrik, goizegi hil zela. Gure taldean denek erabaki genuen sindikatuan sartzea. Balore pertsonala bakarrik ez, kolektiboa ere bazen beraz. Pauso kolektibo hori izan zen garrantzitsuena, dena utzi genuelako: lana, askok herria...

gizakia anonimoagoa dela dioena, eta gaurko kulturen balore ere bada indibidualismoa. Baina errealitate konkretuetan, enpresa eta herrietan, elkartasun sareari eutsi zaio. Jende gazteak mezu indibidualista asko jasotzen ditu, eta bere lehen helburua izan daiteke soldata lortzea. Baina hori lortzean konturatzen da soldata oso baxua duela, lan baldintza kaskarrak... eta ingurura begiratuta ikusten du bere adineko jende gehiena dagoe-la egoera berean. Gazte jendea konturatzen da bat eginez gero posible dela gauzei aurre egitea, bakarka ez dela ezer lortzen.

■ Bat egitearen garrantzia aipatu duzu. Zerk batu zituen ELA-LAB, zerk bereizi ditu, eta etorkizunean zer?

93an hasi ginen elkarlanean. Gure gorabeherekin, baina ikusi eta ikasi dugu lan bateratutik zer indar lortu daitekeen. Ez bakarrik lan munduan edo gizarte mailan, baita arlo politikoan ere. Gatazka politikoa gainditzeko bidean ELA-

LABen esperientzia oso garrantzitsua izan da.

Arrazoi puntual batek elkartu ginen. Gure herriak egoera oso larria bizi zuen, batez ere industrian. Larrialdi nazionala zela esaten genuen, enpresak ixten hasi zirela ikusita. Geroago, euskal esparru sindikala beharrezkoa zela ikusi genuen. Eta gatazka politikoa gainditze-

“Enpresariak itzaleko politika praktikatzan dute; ikusten ez dena baina era berean oso eraginkorra dena”

ko elkarriketa eta elkarlana beharrezko zirela ere bai, nahiz eta pentsamendu politikoki polita beste bat izan, Ajuria Eneako paktuaren arabera. Horregatik uste dut gure jarrera aurrerakoa izan zela garai hartarako.

ETak su-etena apurtu zuen. Guretzat prozesu politiko bat bukatu zen, gure ustez beharrezkoa den prozesua eta aurrera egiteko dagoen modu bakarra dena, alternatibarik gabea. Ezin da magnifikatu, izan daiteke motela eta izan ditzake bere deskonpentsazioak, baina aurrera jotzeko ez dago beste modurik.

LAB eta ELAk ez dugu berdin ikusten sindikatu batek politikan jokatu behar duen papera.

Hemendik aurrera zer egin? Nik uste publikoki gutxi hitz egin behar dela. Erraza baita besteari errua botatzea. Egungo prozesuan bakoitzak bereari eusten dio eta berea justifikatzen du, baina ez da dinamika horretan erori behar. Arazoak aztertu behar dira, eta gainditzeko gai bagara gainditu. Desadostasunak gainditzeko lortzen badugu, euskal sindikalismoa asko indartuko da eta une honetan nola gauden kontuan hartuta, ikuspegi orokorrago batetik ere beharrezkoa litzateke ELA eta LAB elkartzea. Baina nahi izatea ez da nahikoa, hori lortzeko

SANTURTZI

Ekainaren 15etik ekainaren 24ra, Herriko Parkean

- Euskal eta erdal nobedadeak
- Euskal musika
- %10eko beherapena

EUSKADIKO LIBURU GANBARA

Bizi irakurriz!

A R G A Z K I A

baldintzak badauden ikusi behar da.

■ **Zer harreman dago politika eta ekonomia artean?**

Gure herrian, zorionez, ez dago ezer erabat bereizita. Pertsona ez da une batean langile, eta beste batean politikoa. Pertsona osorik hartu behar da. ELA politikan sartu zela leporatu ziguten presoen aldeko diskurtso batean parte hartzeagatik, edo LABekin bat egin genuelako... Baina jendeak hori beharrezko ikusten du, eta langileek apreziatzen dute.

Mediatikoki politikak garrantzia handiagoa du ekonomia baino. Baina erreallitatean ez dut horrelako sailkapen hierarkikorik ikusten. Sindikalismoak badu bere tokia gizartearen. Eta askok uste dute politika mediatikoa eta instituzionala bakarrik dagoela. Baina enpresari batzuk asko sartzen dira politikan. Enpresariak itzaleko politika praktikatzan dute, ikusten ez dena baina oso eraginkorra. Administrazioan euren jendea sartzen dute, euren presio taldeak dituzte... Enpresariak ere politika kontrolatzen dute, enpresariatzat politika baita zergen kontua, dirulaguntza, gizarte eredu...
 ■ **Ordu estrak, gizarte segurantzari gabe lan egitea eta lan prekarioenak sarri ez dira enpresarien menpe egiten, militantziaz edo helburu baten pean baizik. Sindikatuek nola ikusten duzue hori?**

Arlo kulturalen militantziaz egiten dira lan asko, diru gutxiren truke eta baldintza txarretan. Dena gorpil bat da, hori horrela ez bada ezin dira proiektuak aurrera atera. Uste dut gauzak normaltzen ari direla, ikusi besterik ez dago ikas-

toletan egoera nola hobetu den 20 urtean. Baina egia da sektore askotan langilea eta militantea nahastu egiten direla. Gerta-

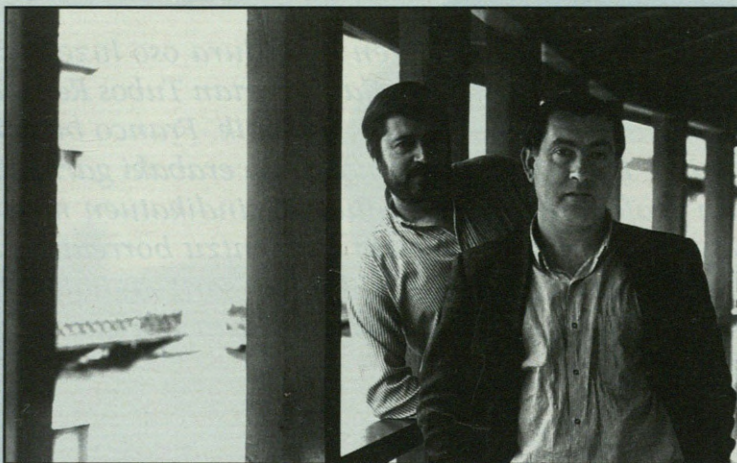
ratzeko zortea izan dugu. Eta zu gustura zaudenean, plus bat ematen diozu lanari eta proiektuari.

■ **Lan duina nola definitzen da? Dirutan?**

Soldatarekin bakarrik ez. Lan duina da sentitzea pertsona eta langile bezala errespetatzen zaituztela. Soldatan, talde harremanean, ziurtasunean, lan baldintzetan... Soldata garrantzitsua da, minimoaren azpitik dagoenean. Baina soldata ez da lanaren helburu bakar.

■ **Teknologia berriak ikusita, gero eta lehenago jubilatuko gara?**

Mezu ofizialak dio erretiroa atzeratu egingo dela, eta ez dagoela pentsioak ordaintzeko dirurik. Hori ez da egia. Jendeak badu garai bat lan egiteko eta beste garai batek izan behar du erretiro duina lortzeko. Teknologia prozesu hori erraztu behar du, ez konplexuago egin. Produktibitate aldetik hobea da jende gaztea hartu eta zaharragoak erretiratzea. Gazteak trebetasun gehiago du. Produktibitate horrek mantendu behar du ez bakarrik langile berria, baita jubilatutakoa ere ●

R. Diez eta J. Elorrieta 1994an: "Ikuspegi orokorragotik ere beharrezkoa litzateke ELA eta LAB elkartzea. Baina nahi izatea ez da nahikoa, baldintzak badauden ikusi behar da".

25 urteren buruan, zer?

Badira 25 urte eskolak bere ateak ireki zituela. Badira 25 urte Deba Goieneko herri txiki batean, Eskoriatzan, Kooperatiben mugimenduen babesean, proiektu gogotsu bat jaio zela. Ikastolen mugimendua indartzen zihoan, euskal komunitatea trinkotze bidean hasia zen eta testuinguru hartan hutsune zehatz bat betetzera etorri zen Eskoriatzako Irakasle Eskola: hezkuntza haren ardura hartuko zuten irakasleak euskaraz formatzera, alegia. Izan ere, zer koherente eta beharrezkoagorik euskaraz heziko duena euskaraz hezteko baino?

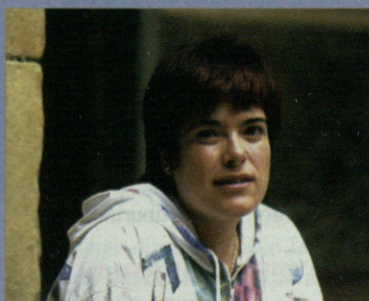
Bere garaian, berebiziko urratsa izan zen hura, baliabide gutxiarekin eta besteren titulaziopean hasitako urratsa. Baina hura bihurtu zen hasieratik eskolaren identitate-ezaugarri, eta hura izan da eskolaren egiteko nagusia urte askotan, alegia, euskarazko hezkuntza sustatzea eta hedatzea, bai gazteak irakaskuntza mundurako trebatuz, baita irakasle ziren eta diren formazio iraunkorra bultzatuz. Eta egiteko horren oinarrian bi erronka nagusi: euskararen ezagutza eta erabileraren bultzatzea eta euskararen didaktika berriztatzailea lantzea eta hedatzea. Bi helburu horien inguruan, hainbat ikerketa, hainbat protagonista, hainbat igorle eta hartzaile igaro dira hemengo zein hainbat eta hainbat ikastetxetako geletatik. Izan ere, hedatu behar eta nahi horren harian, erronka edo helburu horiek sarri gainditu baitituzte eskolako horrek, beharra eta interesa zegoen eta dagoen tokira iristeraino.

ESANDAKOAK esanda, argi dago zer lortu nahi izan duen eskolak bere ibilbidean: eragile izatea, ingurunea astintzea, inguruko pertsonak zein erakundeak aktibo bihurtzea. Aktibo zerekiko, baina? Aktibo euskararekiko, euskal kulturarekiko, hezkuntzaren berrikuntzekiko, gizartearekiko, bai eta eragile izatearekiko ere. Izan ere, harri koxkorak uretan sortzen dituen uhinen gisara izan nahi izan du beti, alegia, biderkatzailea. Horretara etorri dira hainbeste mintegi, hainbeste ikastaro, hainbeste material eta argitarapen, hainbeste esfortzu eta ilusio, beti ere hormetan barruko zein hormetatik kanpoko lagunak elkarlanarekin.

Duela lau urte, erdi mailako eskola hark unibertsitate

mailara egin zuen salto. Gaur egun Mondragon Unibertsitateko fakultate bat da, oinarrian Humanitateak eta Hezkuntza Zientziak dituenak. Eta gaur egun, ikastetxetara ez ezik enpresetara, kultur erakunde zein erakunde publikoetara hedatu nahi du arestian aipatutako ikuspegi berriztatzailea, euskara eta euskal kulturarekiko grina, asmo biderkatzaile hura. Hain zuzen ere, gaur egun, irakaskuntzan ez ezik, enpresetan eta hainbat erakundetan aritzeko jendea trebatzen baita fakultatean.

Gaur, beste eremu batzuk ere badira, hortaz, lan- eta eragin-gai. Enprekin eta erakundeekin harremana eta elkarlana ezinbestekoak dira horretarako, noski. Izan ere, eskolak bere ibilbide osoan erakutsi du gizarte-eragileekiko eta ingurunearekiko hurbiltasuna ezinbestekoak direla formazio egokia eman dezan eta formazio hori gero errealtatean eraginkorra eta probetxugarria izan dadin. Hortaz, ikasleak ondo prestatuta atera daitezten, ezinbestean egin behar dituzte praktikak ikastetxetan, enpresetan, udaletxetan, kultur erakundeetan... bakoitzak dagokion eremuan.

ALBERTO ELOSEGI

Karmele Perez

Eskoriatzako Irakasle Eskolako Hizkuntza Irakaslea

“Aktibo zerekiko, baina? Aktibo euskararekiko, euskal kulturarekiko, hezkuntzaren berrikuntzekiko, gizartearekiko, bai eta eragile izatearekiko ere”

makal hori sendotzea, alegia, uhin-efektua enpresaraino zabaltzea.

Ez da erraza 25 urteko ibilbidea laburbiltzea. Karrera bat izatetik hiru karrera eta masterrak izatera pasatu da. Eraikuntza bat izatetik bi eraikuntza izatera pasatu da. Hirurehun ikasle izatetik ia zortziehun izatera pasatu da. Irakasleak ere gehitu dira azken urteotan. Haatik, 25 urteren buruan fakultate txikia izaten jarraitzen du eta hasieratik bere egin zituen ezaugarriak eutsi nahi lieke: ikasle zein gizartearekiko hurbiltasuna, egile zein eragile izateko kementa eta euskarazko identitatea. 25 urteren buruan zer, bada? Jarraitzeko gogoia, jakina ●

PRINTZA

BESTEAK DIRA

Lourdes Oñederrak esanak dira hauek "Euskaldunon Egunkaria"n:

"(...) Luisa Etxenikeri irakurri diot 'literatura femeninoa' emakume egongunetik idazteko tradizioari dago kiola. Egongunea, gunea, muina, itzulien zentroa, fokoia. Asko hitz egiten da emakumeez. Modan gaude la, eta hau, eta bestea. Kontua da 'gutaz' hitz egiten dela, ez 'gugandik': gu oso gutxitan garela gune; literatura, kultura, elkarrekin egiten dugun mundu-antolaketa oso gutxitan dela 'femenino'. Pixka bat erreparatzea besterik ez dago:

Felipe Juaristik irratik-elkarrizketa batean zioen kantari batek, emakume izena duen kanta egiten duenean, emakume hori beretzat inportantea dela adierazten duela, edo antzeko zerbati. Elkarrizketatzaileak esan zuen, beranduexeago, emakumeez bizitza alaitzen dutela. (...) Emakumeak kantariantzat inportante izan daitezke, baten bati bizitza alai diezaioke, senar mozkorrari bronka botako diote edo poemetan agertuko dira eta, fikzioa zer den ez jakiteaz aparte, poemetan agertzen diren emakume horientatik jelos izango dira. Hori bai dela generoduna, hori bai dela maskulinoa. Esango nuke diskurtso feministarik feminista ere ez dela bere femininotasunean maskulinitasun horren erdira iristen.

Oraindik orain, gure mundu-kontakizunean emakumeak besteak dira".

PIRINIOETAKO JAIALDIA

PIRINIOETAKO herrien arteko kultur trukaketa bultzatzeko xedez, ekainaren 15, 16 eta 17an "Pyrene 2001" jaialdia burutuko da Otsagabian. "El mundo de los Pirineos"ek, Zaraitzuko Bailarako Batzordeak, Otsagabiako Udalak eta Garalur elkarteak antolatu dute ekimen hau. Ekitaldien artean, ekainaren 15ean kale antzerkia izango da; ekainaren 16an, Pyrene Folk Musika Jaialdia egingo da, non besteak beste, Kepa Junkerak parte hartuko duen; eta 17an, Erramun Martikorenak eta Jean Mixel Bedaxgarrek parte hartuko dute jaialdi honetan.

LABURRAK IPAR NORABIDERANTZ

IPAR Norabidea" izena eman dio Zarauzko Oleriti Etxeak martxan jarri duen liburu bilduma berriari. 60 orrialde inguruko liburu txikiak plaza-ratuko dira bertan. Dagoeneko, hiru argitaratu dira. Hain zuzen ere, Felipe Juaristiren "Inazio Muniberen abenturak" narrazio liburua, eta Juan Ramon Madariagaren "Orbanak" eta Jose Luis Padronen "Bihotzak planto" poema liburuak.

PABLO SARASATEREN BERRIAK

PABLO Sarasate Orkestrak 2001-2002 denboraldirako hainbat berrikuntza aurreikusi du. Besteak beste, datorren urtean orkestra handituko

■ Pablo Sarasate Orkestra.

da, hain zuzen ere, lau musikari berri izango ditu; bestalde, orkestrak datorren urteko ekitaldietara zuzendari eta bakarlari ezagunak ekartzeko asmoa du. Horrez gain, Nafarroako Unibertsitate Publikoaren ondoan eraikiko da ziurrenik orkestrarentzat eraikin propioa.

IKUS-ENTZUNEZKO JAIALDIA

EKAINA eta uztailan zehar burutuko da Gasteizen Ikus-entzunezkoen XVI. Jaialdia. Hainbat ziklo eta ekitaldiren ondoren, jaialdiari ekainaren 22an ekingo zaio. Ekainaren 23 eta 24an "Gasteiz, plato bat" ekimena burutuko da. Egun horretan, Gasteizko kaleetan grabatutako filma ekainaren 29an ikusi ahal izango da Montehermoson. Egun horretan bertan, "Bat-bateko Film Laburren gaua" egingo da. Bertaratzen diren zuzendariak 24 ordu izango dituzte film labur bat filmatzeko Euskal Herriko toki ezberdinetan.

H I T Z B I T A N

- Mikel Laskurain aktorearen hitzak dira hauek "Gara"n bilduak: "Euskal antzerkia da bertoko konpainiek egiten dugulako, baina ez eredurik edo eskolarik dagoelako. Gainera, eredu itxiak ez dira batere komenigarriak. Baina ofizialki, ez dago ez eskolarik eta ez ezer, antzerkiari ez zaiolako behar besteko garrantzirik ematen, eta hori etorkizunean igarriko dugu".
- Lierni Elorzak egunkari berean esandakoaren arabera, "egungo dantza askoz landuagoa da, perfektuagoa. Alabaina, lehengo dantzaren aldean bizitasuna falta zaio".

L A K

HOGEITA BOST DANTZA

Segura izan da hogeita bost urtetan Euskal Herriko Dantza Sueltoke Txapelketaren lekuko. Eta aurten ere hogeita bost bikote inguru bilduko da dantzatzera ekainaren 16 eta 17an. Zilarrezko ezteiak ospatzeko, hogeita bost urtetako ohitura zaharrak berritu dituzte. Adibidez: Lierni eta Maixabel Elorzak urteotako historiaren liburua egin dute; Hego Euskal Herriko lau herrialdeetako ordezkariak izango dira dantzan aurten. Izan ere, azken urteetan, Gipuzkoakoak izan dira soilik; Nestor Basterretxeak Txapelketaren ikurra izango den eskultura egin du; eta Jose Mari Telleriak eta Joseba Iparragirrek arin-arin eta fandango doinu berriak sortu dituzte.

ZIENTZIA ATARI BERRIA

ELHUYAR kultur elkarteak Zientzia.net zientzia atari berria jarri du martxan. Hauek izango dira besteak beste, honek emango dituen zerbitzuak: egunero zientzia eta teknologiaren inguruko albisteak emango ditu; bertan kontsultagai jarriko dira "Elhuyar Zientzia eta Teknika" aldizkariaren aleak eta "Zientzia eta Teknologiaren Hiztegi Entziklopedikoa". Halaber, nahi izanez gero, Zientzia.net-eko asteko albisteen laburpenak posta elektronikoaren bidez jaso daitezke. Hau guztia, www.zientzia.net helbidean.

EUSKAL ANIMAZIOA FRANTZIAN

LEHENENGO aldiz izango dira Frantziako Annecy herrian aste honetan bertan egiten ari den Animazio Zinemaren Nazioarteko Azokan EAEko bost animazio ekoiztetxe. Dibulitoon, Iru-soin, Lotura Films, Merlin eta Pausoka dira ber-

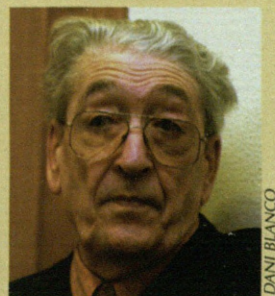
tan izango direnak, Eusko Jaurlaritzak eta Media-Antena Euskal Herria ikus-entzunezko enpresak antolatutako "Niniak 2001" egitasmoari esker. Honen helburua, euskal animazio ekoizpenak mundu osoan ezagutaraztea da.

■ "Karramarro Uharte" marrazki bizi duna.

• Jesus Uriarte injineruak honakoa zioen "Deia": "Egiptoera idatzi zen garaian (K.a. 3.100. urtean) present zegoen euskara. Euskarak eman zion gramatika egiptoerari. (...) Euskara hizkuntza afrikarra da".

• Jesus Etcheberria konpositore eta orkestra zuzendariak zera adierazi zuen "Euskaldunon Egunkaria": "Gaur egungo konpositoreen lanek ez dute lekurik orain egiten diren kontzertu eta zikloetan (...) Hemen, batetik, ez dugu musika argitaratzeaz arduratzen den enpresa asko, eta, horrekin batera, nik uste dut kultura musikala falta dela (...)".

■ Leopoldo Zugaza.

IZENAK

Leopoldo Zugaza durangarrak jaso berri du Bilboko Liburu Azokak ematen duen Urrezko Luma saria euskal kulturari eskaini dion arretarengatik. Zilarrezkoa berriz, Jean Echenoz eta Toti Martinez de Lezearentzat izan da. **Jose Luis Ezeiza** margolariak 1992. urtetik 2001a arte egindako lanak ikusgai daude ekainaren 9a arte Tolosako Aranburu Jauregian.

Juan Mari Beltranen disko berria hemendik bi hilabete ingurura izango da kalean. Amasako IZ estudioetan grabatu eta No-CD Records diskoetxearen eskutik plazaratu du lan hau. Bertan euskal soinu tresna, tinbre, hots erritmo eta estiloen bilduma grabatu du.

Karlos Linazasorok "Ipuin erotikoak" izeneko lana plazaratu berri du Alberdania argitaletxearen eskutik.

■ Karlos Linazasoro.

D O R A S A L A Z A R

Hamabost urte joan dira Dora Salazar artista altsasuarra lanean hasi zenetik eta egun gutxi Bilboko Windsorren azken erakusketa paratu zuenetik. Iraganaz eta orainaz mintzatu gara Gasteizko bere etxe-estudioan. Ez baitu gogoko etorkizunean pentsatzea; gero gerokoak.

“NIRE OBRA NIRE OBSESIOEN, NIRE HARREMANEN EMAITZA DA”

Gasteizko etxean egiten du lan Dora Salazarrek azken aldian. Garbi utzi digu hori etxean sartu eta pasiloaren amaieran topatu dugun kobrezko hariz eginiko meninak. Elkarrizketa guztian parean izan dugu, Doraren hitzak baieztatuz, 38 urteko altsasuarraren ibilbidearen azken etaparen erakusle. Oraindik amaitzeke badago ere, arin, hegalari ageri da kobrezko menina korridore estuan.

■ **Bilboko Windsor galerian duela gutxi arte zabalik izan duzun erakusketan “Humano demasiado humano” eta “Ciudades de hilo” serieak bildu**

dituzu. Hitz egiguzu zure azken lanez.

BBKren beka bat lortu nuen eta hortik abiatuta nire lana aldatu egin dut. Altsasuko estudioa utzi nuen eta horrek materialak eta teknikak aldatzen lagundu dit. Gainera etxean lan egiteak beste konnotazio batzuk ditu, obsesiboagoa da. Eta egunerokotasunarekin lotura handiagoa du, egunero bizitzen ari zarenetik abiatzen baita lana. Dena den, haustura ere ez da horren garbia, baina erronka bat badago, materialei dagokienez batez ere. Baita kontatzen ditudan gauzetan ere. Zentzu horretan pertsonalagoa da.

■ **Duela bizpahiru urte “artearen artea” ideia ez zenuela gustuko esan zenuen. Baina baita gero eta esteta zinela ere.**

Hori egia da. Orain egiten ari naizena esteta da guztiz.

■ **Baina non dago oreka?**

Artearen kontzeptu itxia da gustuko ez dudana, bizitzarekin kontakturik ez duena, artearen arazoez, espazio, denbora edo material arazoez ari dena. Bizitzarekin lotura duen bidea behar dut nik. Artearen oinarriko postulatuak (piezak espazialak izatea, konposizio bat izatea, egitura bat...) ez dira inoiz niretzat helburu izan. Hasi-

■ *Tejer*, kobrezko haria.

■ *Piel con pelo*; soka, ehun metalikoa eta ehuna.

ran adibidez espazioaren nire kontzeptua oso teatrala zen. Gero, garai batean, espazioari eta formari buruz asko hitz egin nuen, beharbada lehenago nire lanak espazioarekiko interes faltaren bekakua zuelako. Eta horrekin geratu nintzen, orain egiten ari naizena ere oso espaziala baita. Heziketa eta obserbazio kontua da eta ez dut teoria jarraitzeagatik egin. Agian nire formazioagatik izango da. Fakultatean nengoenean Oteiza eta Txillidaren postuluak nolabait atzean utzi genituen. Une horretan beste korrante batzuek eragin gintuzten: pop-ak, azken dadaismoak... formak ez zuen hainbesteko garrantzirik, gauzak kontatzea zen garrantzitsua. Asko esperimentatu dut, baina azkenean horrekin geratzen naiz. Eta uste dut artea hortik doala egun; gauzak kontatzeko eta bizitzatik gertuago egoteko behar hori dagoela.

■ Zer kontatu nahi duzu?

Hori ez dut oso garbi. Kontatu nahi dudala diodanean ez dut esan nahi narrazio lineal eta koherente bat ezarri nahi dudala. Beti esan nahi duzu zeozer. Horregatik beti landu izan dut figurazioa, errazago iristen delako, gertuago dugulako. Baina kontradikzio bat beti dago nire

lanean. Aurretik ikusitakoa, inguruan duguna, irudikatzen dut, baina hori tras-tokatua dago. Lan prozesuan badakit nola aritu nahi dudana, baina ez horrek zertara eramango nauen, non amaituko dudana. Gustuko dut sorpresa hori.

■ Kontatzen duzuna publikoak modu ezberdinetan interpretatu dezake. Kezkatzen al zaitu zure lanaren harre-rak, jendearengan eragina izateak?

Ez. Edozein publizitatek atzean talde handi bat dauka eta helburu zehatz bat. Horren aurrean nik zer egin dezaket? Hori ez da gainera inoiz nire helburua izan. Faszista samarra ere iruditzen zait. Ez dut inoiz diskurtso garbi bat zabaldu nahi izan. Askotan entzun izan ditut nire lanen inguruan inoiz burutik pasa ez zaizkidan komentarioak.

□ **“Bizitzarekin lotura duen bidea behar dut nik. Artearen oinarriko postulatuak ez dira inoiz niretzat helburu izan”**

■ Asko saltzen al duzu?

Asko?... Horri esker bizi naiz.

■ Eta nork erosten ditu zure lanak?

Diru mordoak dabil hortik...

■ Lehengo batean irakurri nuen arte-lan ugari arrazoi fiskalengatik erosten dela.

Nire kotizazioak gora egin du, baina ez hainbeste. Nire lanek ez dute oraindik horretarako balio. Windsorren saldutako bi obretatik bat dentista batek erosi du. Arrebato sentimental bat izan zen, erakusketa jaso baino lehen eraman zuen. Horrelako ezustekoak hartzen ditut batzuetan, eta horiek obra nik baino gehiago maite dute. Niri egitea interesatzen zait, ez gordetzea.

■ Eta, atrebentzia ez bada, zenbat balio du horrelako arrebato sentimental batek?

800.000 edo 900.000 pezeta inguru. Baina nik gehienbat gauza merkeagoak, txikiak, marrazkiak... saltzen ditut.

■ Deskribatuko al zeniguke zure lan prozesua?

Nire lan egiteko modua aldatu egin da materialarekin batera. Batzuetan ideiak materialera eramaten zaitu eta bestetan

■ *Trenza*; haria, ehun metalikoa, ehuna eta latexa.

■ *Corpiño*; ehun metalikoa eta iltzeak.

materialak ideia. Azkenean lan bakoitzak bere prozesua du. Orain kobrezko hariak baldintzatu egiten nau; baina laster utzi egin beharko dut, bestela gehiegi ameneratzeko arriskua dut. Kontzeptu edo material berri bat bilatu beharko dut.

■ **Zarauzko malekoian zure eskultura bat dago. Nola sortu zen proiektua?**

Deialdira azken unean aurkeztu nintzen eta zorte izugarria izan nuen. Horrelako lehiaketak loteria bezalakoak dira. Esperientzia moduan oso aberasgarria izan zen eta, gainera, eskala handian ez nuen inoiz lanik egin. Kezkaturik nengoen, hiru piezak eskala txikian aurkeztu bainituen eta ez baineukan garbi nola egin aurrera. Azkenean lana bete eta gus-tura gelditu nintzen. Separatu samarrak daude beharbada... Orain, hemen, Gastei-zen beste batzuk jarri nahi ditut.

■ **Kalerako lan egitea ezberdina izan-go da, ezta? Ingurunea kontuan hartu beharko duzu...**

Zarauzko kasuan, alde batetik ez nuen nire eskultura oztopo izaterik nahi. Niri itsasora joan eta itsasoa ikustea gustatzen zait. Brontzezkoak dira eta paisaiarekin bat egiten duen kolore urdinxka, berdea,

hartu dute. Horregatik erabaki nuen hiru pieza txiki egitea, handi bakarra behar-re-an. Orohar kanpoko eta barrukoa batze-ko joera daukat. Kalerako lanak iristen erraza izan behar du. Galeria batera nahi duena sartzen da, baina kalean dabilena behartuta dago zure lana ikustera.

■ **Hamabost urte daramazu lanean eta zure ibilbidea nahiko lineala bada ere, zein eboluzio izan duzu materialei dagokienez?**

Nire lehen erakusketan aulkiekin egin nuen lan, gero altzariekin, gero biziklete-kin, gero latekin... Nire lehen etapa guz-tian hondakinekin egin nuen lan.

■ **Zergatik hondakinekin? Arrazoi ekonomikoak ere tartean al ziren?**

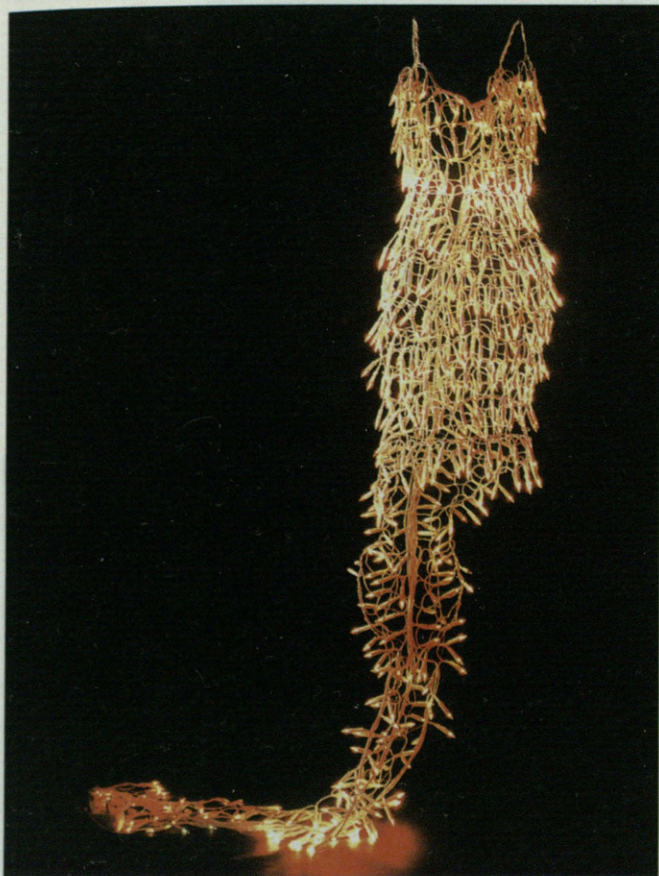
Bai, hori ere bazen. Badakizu, fakul-tateko urteak... Nire lehen lana kontainer

batetik hartutako bi aulkirekin egin nuen. Baina hondakinek badute, alderdi ekono-mikoaz gain, beste ezaugarri bat: inork nahi ez duenarekin zerbait interesgarria sortzea. Bestalde, baldintzatu egiten zaitu, material zatiak dituzu eta puzzle moduko bat egin behar duzu. Ez dituzu forma guztiak zuk erabaki behar, mate-rialak berak ematen dizkizu batzuk. Niri muga horiek batzuetan gustatzen zaizkit, bestela betiko pieza berdinean jardungo nuke lanean. Beste batzuetan gehiegi mugatzen dutela egia da, ordea. Honda-kin zatiek berek gehiegi esaten dute, obrak osotasunean esaten duenaz gain. Orain ez dut hondakinekin lan egin nahi. Baina horrek ez du esan nahi materialak ez duenik ezer esaten; duen kargarekin lantzen dut material jakin bat.

■ **Eta formei dagokienez?**

Nire lehen erakusketa nire modura antolatutako historiaren pertsonaien bil-duma zabala zen: dantzari batzuk, On Kixote, Kristo... pertsonaia mordoia pila-tu nituen. Orain, alderdi humanoa azter-tuago eta antolatuago ageri da nire lane-an. Baina giza irudiarekiko interesa nire ibilbide osoan izan dut.

□ **“Galeria batera nahi duena sartzen da, baina kalean dabilena behartuta dago zure lana ikustera”**

■ *Vestido de novia (traje de luces)*; bonbilak eta alanbrea.

■ *Cabezas*; papera eta estopa.

■ Bereziki emakumezkoen irudia landu duzu. Zergatik?

Batetik, arte historia gizonezkoek egindako emakumezkoen biluziez betarik dago. Eta gizonezkoek gizonezko modeloak ere ezarri dituzte. Eta nik emakumezko batek egindako emakumezkoa egin nahi dut. Bestetik, ni emakumezkoa naiz eta emakumezkoen gorputza hobeto ezagutzen dut. Dena den, nire eredia nahiko androginoa izan da beti, nire emakumezkoen irudiek sorbalda handiak dituzte, esaterako; ezarritako pautak ez jarraitzeko ahalegina dago hor.

■ **Emakumezko eta gizonezko artisten arteko desberdintasunen inguruan hitz eginez, joko horretan sartzea gustuko ez duzula esan izan duzu.**

Shapioren lana ezagutu nuenean asko gustatu zitzaidan eta, ez dakit zergatik, baina gizonezkoa zela pentsatu nuen. Harritu egin ninduen emakumezkoa zela jakiteak. Baina, beste alde batetik, emakumezkoek arte historiari ekarpen bat egin diotela pentsatu nahi dut. 70eko hamarkadatik aurrera emakumezkoen presentzia nabarmendu egin zen, baina adituek ez dute horrek eraginik izan zue-

nik esaten. Nik, ordea, emakumezkoek modu eta estrategia berriak ekarri dituztela pentsatzen dut, eta gizonezko batzuek bide horri heldu diotela. Baina ez dut femeninoa eta maskulinoaren arteko aferra horretan sartu nahi, ez baitut sinesten modu femenino edo maskulinoetan. Ez dago arte femeninoa. Izan ere, azken finean, nork definitu du femeninoa? Nik beste modu batera definituko nuke. Pluralean sinesten dut, bakoitzak diskurtso berri bat proposatzean, eta ez idatzitako historia jenerikoan.

■ **Zuk lehenxeago esan duzu, gizonezkoek hainbeste emakume irudikatu ondoren, emakumearen irudia emakumea zaren aldetik egin nahi duzula.**

Baina arte historiaren berrirakurketa modura egiten dut hori. Historia errebisatu eta bertsionatzea gustatzen zait. Meni-

□ **“Nik pluralean sinesten dut, bakoitzak diskurtso berri bat proposatzean, eta ez idatzitako historia jenerikoan”**

nak, esaterako, askotan bertsioneatu ditut. Nolabait arte historiari ekarpen bat egiteko modu bat da. Noski, modu fiktizio eta pertsonal batean. Atzera egiten dut, baina ez soilik errebisio moduan, heziketa dōsi handi bat ere badu horrek. Nik nire lanarekin zalantza batzuk ditut, artista jakin batek obra jakin horretan irtenbidea bilatu die eta nik hori erabiltzen dut. Ez da irudiak kopiatzea, elementuak xurgatzea baizik.

■ **Artea desmaterializatzen ari omen da eta zuk artelan kontzeptu klasikoa-rekin jarraitzen duzu, zure obra oso fisikoa da.**

Nik fisikoa behar dut. Nire obren atzean ideia ere badago, baina gauzen sentsibiltatea behar dut. Artearen barruan aukera asko dago eta nirea objektu fisikoa da. Proposamen batzuk erradikalagoak eta itxiagoak dira publikoarenganako. Ni errazago iristen naiz. Nire obrak ez du gehiegi harrituko. Nik ez dut ibilbide intelektual bat, diskurtso kontzeptual bat. Nire obra nire obsesioen, harremanen emaitza da. Badu zerbait nolabait hegalaria, baina hemen dago, bertan dago ●

◆ **NAGORE IRAZUSTABARRENA**

BITORIANO GANDIAGA

Ustegabe handia izan genuen Bitoriano Gandiagaren heriotza. Poetaren heriotzak, hark jendaurrean goraipatu zuen fraidearen aztarna bila jarri gintuen: Dionisio Arruti. Hogeika urte egin zituzten batera Arantzazun. Arrutik idazkari lanak egin zizkion poetari 1968tik 1991ra.

NIRE ISILTASUN HAU HITZETAN JARRIKO DUT

Hiru gizon bakarka"ri egin zion hitzaurrean Mikel Lasak idatzi zuenez, "‘Elorri’ idatzi ondoren Gandiaga mututu egin zen eta urteetan gelako ondorik gabeko saski aho-zabal nihilistak irentsi izan ditu hainbat eta hainbat bertso jaio berri hil urren (León Felipek haizearen besoetan noraezean zabal eta gal zitezen abandonaturik uzten zituen poemak, Gandiagak alderantziz, zakarretara bota ditu, patu txar batez joak jaioak bait liran):

Nik ez dut orain idazten/ paper-saskirako baizen/ agian, noizbait, zeozer./ Zer paper-saski ta sasko?/ Euskalerri ez al dago/ paper-saski, hutsik asko?"

"Hiru gizon bakarka"ri Joxe Azurmendik Gandiaga beraren barrutik egini-ko epilogoan ageri da garbi: "'Elorri' frakasua bat izan bazen, 'Hiru gizon bakarka' arrakasta hutsa. Urtea baino lehen agortu zen, kantari guztiek kantatu zuten hemengo fruituetatik. Arrakas-

ta, ordea, administrazio frankistan ere izan zuen nolabaitekoa". Eta Bilboko Justizia Jauregiko pasadizo guztiz jakin-garria deskribatzen du atzetik.

Epilogo horretan berean, halaxe dio Azurmendik, Gandiagaren barru-barrutik: "Behin 'Elorri'z gero ezagutu nuen

**“‘Elorri’ frakasua
izan bazen, ‘Hiru gizon
bakarka’ arrakasta
hutsa. Urtea baino lehen
agortu zen”
JOXE AZURMENDI**

nik poesia soziala. Esan beharra dago: 'Elorri'k ez zuen norbaitzuengan estimazio handiegirik izan. Sinbolista, intimista eta horrelakoa omen zelako. Modan

zegoen modua, ni 'Elorri' egin eta gero enteratu nintzen bazenik ere, baina soziala zela. 'Elorri'ko poesia zaharkitua zela, pasea. Baina nik neuk beste ibilbiderik ez nion ikusten poesiari. Guk ikasitako ereduak, ziren bezalakoxeak ziren, figura literarioen landuzaleak eta klasikoak, eredu horiek edukitzen genituen begi-bistan, eta haiei jarraituz bezala bakarrik uste nuen ibil zitekeela poesia".

"Elorri" porrot izan balitz bezala bizi izan zuen Bitoriano Gandiagak, nahiz eta gaur egun denek aitortu lehen liburu horretan dela Gandiagarik lirikoena. Lan horri buruz mintzo eta behin eta berriz erabili izan zuen porrot hitza poetak. "Momentu txarrean jaio zen. Desgarraian. Esan zidaten, ordurako poesiaren beste kontzeptu bat zegoela erabat. Arras bestelako poesia bat sorturik zela jada. Gizonari begira eta gizarte-arazoari begira". Eta utzi egin zion idazteari. Bitoriano Gandiagak ez zuen aldi batez

idatzi. "Pixka bat minez, pixka bat ezinez. Zer idatzi behar nuen? Gizarte-arazoa zeritzona, ez dakit nongo mundu ezezagun estrainoa zela, pentsatzen nuen".

OTEIZA ARANTZAZUN. Harrezkero, idatzitako asko eta asko paperontzira bota zuen Gandiagak, berak aitortu arau. Dionisio Arruti aldi berriaren lekuko izan zen. "1968. urte ingurua zen. Oteiza ere Arantzazun zen. Hango ikasle eta irakasleekin hainbatetan hitz egiten zuen. Ikasleek mirespen handia zioten eta haren lantokira joaten ziren. Oteizak entzuna zuen Gandik idatzi egiten zuela, baina honek esan zion idatzitakoa paperontzira botatzen zuela. Orduan, Oteizak Gandi behartu zuen idatzi eta idatzitakoa berari eramatera". Oteizak esan eta Gandiagak egin, nahiz eta ez aurrenekoan. Hamaikatan ukatu zion Gandiagak, eta hamaikatan ekin Oteizak, idazteko eta idazteko. Azkenean, oso azkenean, amore eman zuen Bitorianok, bakean egoteagatik, eta Oteizarekin egoteagatik. Ondorioz, idatzitakoa zakarretara bota beharrean Oteizaren lantegira eramaten zuen. Han, irakurri egiten zizkion: "Gauean ohera baino lehen, 'bihar zer eramango diot Oteizari? Hauxe', eta bi hizkuntzatan egiten nuen, ezer kostatzen gabe, lehe-

□ "Gandik idazten zuen dena landuta zegoen, paperera pasa aurretik barruan ongi landuta baitzeukan"

DIONISIO ARRUTI

nengo euskaraz idatzi eta gero dena gaztelaniaz jarri. Irakurri, alderantziz: irakurtzen nion lehenengo gaztelaraz eta segituan euskaraz irakur arazten zidan; gaztelaraz behin irakurritakoa, euskaraz hiruzpalau aldiz". "Hiru gizon bakarka"n aitortzen du asmo zintzoa Orbelaungo poetak: "Tailer batean nengoan, / Oteizak baten ondoan. / Hitzak apalki entzun nizekion / ta asmo bat hartu beroan. / Agintzen dizut, egia, / idazten dudana guztia / tailer hontara jasoko dizut. / Gaurtik hemen dut saskia".

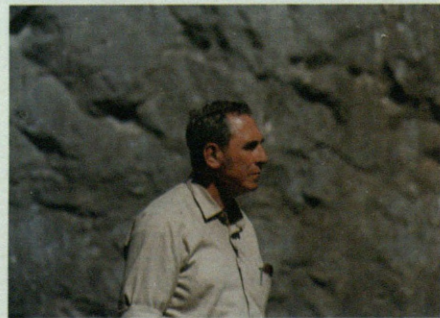
Olerkariak idatzia Dionisio Arrutik biltzen zuen txukun-txukun paperean.

Gandiagak kopiatzailea behar zuen eta, tarteka-tarteka, Arruti hasi zen haren lanak makinaz kopiatzen. Lagunarteko harremana sortu zen horrela bien artean. Estua. "Gandiri, idatzitakoa altuan irakurtzea gustatzen zitzaion, eta horrelaxe egiten genuen, biok bakarrik geundela. Ez zuen irakurtzen nik entzun niezaion nahiz eta nik oso gustura entzun, oso atsegin egiten baitzitzaidan-, baina berak entzun nahi zuelako. Berak irakurri eta berak entzun. Berak nahiko presaka idazten zuen, eta ez zuen letra irakurterraza. Esaten nion: 'Utzi niri eta kopiatuko dizut'. Eta idazmakinez pasata kopiatu ematen nion, kopia bat niretzat gordeta. Kalkoz egiten genituen kopiak orduan, fotokopiagailurik ez zena. Gaur egun, interesgarria litzateke Gandiren orijinalak izatea. Ez dakit gordeta edo botata izango diren".

1968tik 1991 arte izan ziren elkarrekin Arantzazun Bitoriano Gandiaga eta Dionisio Arruti. Honen kopiatzaile lana areagotu egin zen urteekin, "Hiru gizon bakarka" bukaturik idazten segitu baitzuen Gandiagak. Dionisio Arruti zirikatzen ere hasi zitzaion: "Esaten nion: 'Etzi halakoren urtebetetzea da eta zertxobait egingo duzu'. Ez nion esaten: 'Egingo al duzu?', 'egingo duzu' baizik. Haserretu egiten zen, baina beti egiten zuen. 'Denbora galdu alde' n dagoen bertso sorta asko horrela idatzita dago, asko landu gabe... Tira, Gandik idazten zuen dena landuta zegoen, paperera pasa aurretik barruan ongi landuta baitzeukan".

JUAN ARRIOLAREN TXIRIMIAK. Eta Gandiagaren eta Dionisioren harreman estu horren ondorioz, Orbelaungo gizonaren lana ongi ulertzeko nahitaezko dugun hitza sortu zen: "txirimia", poema askoren oinarritzko abiapuntua. Arantzazun bertan egin zuen bidea "txirimia" hitzak. Juan Arriola fraideak plastika-arloa erakusten zuen. Zernahi gauza -aulki apurtua, esaterako-, jartzen omen zuen ikasleek landu eta artelan egiteko. Arriolari ikasi zion hitza Dionisio Arrutik: "Gauza horiei 'txirimia' esaten zien, garrantzi gutxiko gauzak. Eta hitza jaso nuen. Gandiagari esaten nion: 'Txirimiarik ba al duzu?' Izan ere, Gandik, mendira joaten zenean eta, 'txirimiak' ekartzen zituen. 'Sustraietan' liburuan ageri da, adibidez: 'Ez gara ohartzen pagoak bezala gutxitzen ari garela Eus-

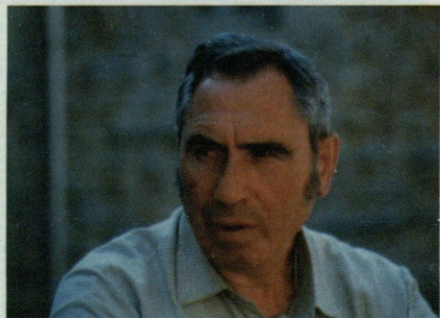
kal Herrian'. Horiek ziren 'txirimiak' Gandiagarentzat. Txirimia bakoitza bitxi bat zen. Hortik dator txirimia hitza. Arriolak asmatua, nik jasoa, eta Gandik bereganatua, edo elkarbanatua". Horrela, mendira joaten zenetan, Gandiagak beti eramango zituen papera eta boligrafoa. Itzuli orduko, berriz, esaten omen zion Arrutiri: "Dioni, hemen dakartzut 'zertxo' hau!". Eta Dionisiok "zertxo" hura kopiatu. "Ni kopista hutsa nintzen. Eta bultzatzaile, galdetzen bainion: 'Gandiaga, ez

ZALDI ERO

ZALDI ERO

ZALDI ERO

al dago txirimiarik-edo? Ez al dago ezer?' Eta berak: 'Bada ni... badauzkat baina... ez dakit nondik heldu... gai horri beldurra diot...'. Dionisio Arrutiri harrigarri egiten zaio Gandiagak gai jakin bati buruz izan zuen jarrera. Inondik ere, kezka handia zuen San Frantziskori buruz idazten: "'Errespetoa, beldurra daukat horri buruz ezer idazteko'. Gandi zena izanik, ezer gutxi du gai horri buruz idatzirik. Auskalo!". Dionisiok auskalo!, baina horren orde bestea hitz bat zuen maite Gandiagak: Allas!. "Nik hauxe egin dut eta allas!".

ZALDI ERO

■ Dionisio Arruti, hainbat urtetan Gandiren idazkari izan zen.

DIONISIO ARRUTI, KOPIATZAIL-LE. Kopiatzaile zaildu zen Arruti, alditan lan handia eginez, alditan errazago jardunez. "Behin garbira pasaz gero, ez zuen asko zuzendu behar izaten. Dena dela, liburutik liburura asko aldatzen da kontu hori. Ez dut 'Elorri'ren berririk, ni joate-rako argitaratuta zeukan-eta. Ni ikasle nintzela, oso lagun zuen Joxe Azurmendi, oso maite zuen, eta Joxe Antonio Astigarraga ere bai. Uste dut honek 'Sorginpi-koeta' ezizenez sinatzen zituela lanak. Gandik horixe zeukan olerkari onen-tsuentzat. Adin batekoak ziren, eta maila beretsukoak".

Kopiatzaile lanak egin zizkion alde-

ZALDI ERO

■ Bilboko Liburu Azokak Urrezko Luma Saria eman zion iaz.

tik, hurre-hurretik bizi izan zuen Dionisio Gandiagaren lana. "'Hiru gizon bakarka' besteak baino askoz gehiago landu zuen. Nik uste hiru-lau aldiz kopia-tu genuela. 'Denbora galdu alde', berriz, behin bakarrik. Ni ez naiz literatur-kriti-koa baina, nire ustez, liburu hori literatu-ra aldetik gutxien landu duenetakoa izan liteke. Aldiz, Gandiaga nor den, bere

■ Gandiagaren isiltasuna

"Denbora galdu alde" liburutik

Nire isiltasun hau
hitzetan jarriko dut.

Ebakita dago
nire isiltasun hau,
odoletan dago.
Hitzen beldurra du
isiltasun honek
Haragi bizitan
uluka bizi dudan
isiltasun honek
hitzen ukituei
beldur latza die.

Baina neri pena
demait isiltasun hau
bertan behera hil dadin,
gorputz gabe, inork
ezagutzeke ta
inoren laguntzarik
inoiz hartu gabe.

Nire isiltasunak
zazpi giltza ditu,
zazpiak giltza handi.
Nire isiltasunak
munduko dolorea
dolore bizi du
erremediorik

ez duen dolorezko
dolore mortala.

Nire isiltasunak
ezin konponduzko
harreman gaiztoen
ezinbestea bizi du
inolako arreglu-
-biderik bistan ez duen
errealitate inutit
ezin konponduzko.

Lotsa bizi du nire
isiltasun honek
gertatzen ari den
ezbehar ororen
gaizkide nolabaiteko
naizela bait daki,
norberaren bekatu
ezin-ukatua,
ager nahi ez lukeen
aurpegian duela.

Itxura batean ezer
egin ezina du
isiltasun honek
ihardun alferriko.

bizitzako gorabeherak, izaera, sentimen-
duak, min, asmo, euskara, herria eta bes-
telako kontuak ezagutzeko, aberatseneta-
koa". Beste liburu bat ere ondu zuten bi
lagunek: "Gabon dut anuntzio". "Zorion
agurrak idazten hasi zen aurrena. Halako
adiskideari, senideari, pare bat bertso ida-
tzi eta niri ekartzen zizkidan. Nik beti ere
kopia bat berari eman eta beste bat neuk
gordetzen nion. Berak bazekien, eta esker-
tzen zuen jasotzea, berari horrelako gau-

zak galdu egiten baitzitzaizkion. Lehena,
1970ean-edo idatziko zuen, eta liburua
argitaratu arte, 80ko hamarkadan, bildu
zena eta pilatu zena, argitaratu egin zen.
Ez da liburu asko landua bere aldetik,
baina gogoan hartu lehen ere esandakoa:
Gandiagak idazten zuena, paperera aurre-
tik ere landua zen".

Eta "Uda batez Madrilén", eta "Aho-
tsik behartu gabe"... Gandiagak osatu zuen
azken liburua, poema antologia CD-an bil-

ELORRI

**HIRU
GIZON
BAKARKA**

Bitoriano Gandiaga

**BITORIANO
GANDIAGA**

**Denbora
galdu alde**

■ "Elorri", "Hiru gizon bakarka" eta "Denbora galdu alde" liburuen azalak.

durik. "Poema horiek orain hamar-hamabost urte kopiatuak dira. Tartean, 'Olerti' aldizkarian agertutakoak". Gaitz erdi, bere ahotsean jaso genituen orain lau bat urte.

"Bitoriano nolakoa zen? Sentibera, oso sentibera. Eta leiala, ez zizun sekulatriziorik egingo". Ikasleak estu hartu ohi zituen laguna, "Denbora galdu alde"n bere burua biluztu zuenean bezala: bere buruari ari zaio eta, aldi berean, psikiatra du gogoan: "Eskolako programak kurtsoa bukatu baino askoz lehenago sar eraziko dizkiezu mutikoei. Letra txikian datorrena bera ere. Eta horrela ihardungo duzu estu eta estugarri. Baina nagusiek ondo begiratu zaituzte eta horien begi oneko izango zara beti eta beti. Horrelatsuko burlak egin zizkidan. Jaunak barka diezaiola. Ederki, psikiatra jauna. Arrazoi faltarik ez duzu, baina horrenbestetan jendea lotsarazteko arrazoibiderik ere ez. Gauzak lasaia hartu behar ditudala zuk esatea, ez dut nahikoa, ordea. Nire estu-izate hori da zuk sendatu behar duzuna, eta horretan duzu giltza eta gakoa. Jaio egiten gara estu, ala hezkuntzak bihurtzen ote gaitu horrelako?"

◆ MIEL ANJEL ELUSTONDO

■ Estibalizko harria

Hara "Denbora galdu alde"tik hona aldatu dugun pasartea. Mendian hiru aste eginik, Arantzazura itzuli da Bitoriano. Txangoaren berri eman digu: "Larrakolako txabola txukuntzen, harako bideak pittin bat atontzen, mantzanila biltzen, pagadi-inguruko astailarrak moztzen, noizbaitzutan perretxiko bila, egun batzutan zeramika-lanean, Lasturrek labea egin eta buztina ekarri zigunez gero; Aguraina osterata batzu, Gasteiza ere bai bakarren bat, Gazeoko eliza erromanikoa eta Estibalizko eliza ikustera beste txango bat eta kito". Estibalizko fraide Emiliano Ozaetak gogoan du Gandiaga eliza ikusten beste zenbait lagunekin. Orbelaungoak poema ere ondu zuen bisitaldi horren ondorio. Horretarako, sasoi batean aldarearen azpian aurkituriko harria erabili zuen gai eta "Denbora galdu alde" liburuaren kontrazalean ezarri:

ZALDI ERO

Estibalizko harriarako

Harrikerazainduz dirau
oinarritan, harriak
askotariko ta aratz.
Herrikerazainduz birau
oinerritan, Herriak,
askotariko ta maratz.

HARTU ARGIA ASTERO

- Urtebete 46 ale
- Euskal Kulturaren Urtekaria doan
- Orain harpidetuz gero, gure azokako opari bat zuretzat
- Zure helbidean jasoko duzu merkeago
- Gure azokako produktuetan deskontu bereziak
- Zozketa eta eskaintza berezietan parte hartzeko aukera

IKASLEENTZAT!

% 25eko BEHERAPENA
(ikasle txartelaren kopia bidaliz)

URTEKO HARPIDETZA (BEZa barne)

- Hego Euskal Herria: 16.400 pzta / 98,57 euro
- Ipar Euskal Herria: 780 libera / 118,92 euro
- Espainia: 16.400 pzta / 98,57 euro
- Beste Atzerriak: 21.100 pzta / 126,81 euro
- Airez: 33.000 pzta / 198,33 euro

Izena: 1. deitura 2. deitura:

N.A.F./N.I.F.: Jaioteguna: Helbidea:

Posta kodea: Herria: Herrialdea: Tel./Faxa:

Ordainketa mota (markatu x batez):

Bankuz ☐

Transferentziaz ARGIAren kontura ☐

(Bankuz ordaintzekoak betetzeko soilik)

Banku edo aurrezki kutxa: Titularra:

Titularren telefonoa: Titularren helbidea:

Entitatea ☐☐☐☐

Sukurtsala ☐☐☐☐

K.D. ☐☐

Kontu zenbakia ☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐

DATA:

SINADURA:

Euskararen egoerari buruz Imanol Laspiurrek idatzitako gogoeta argitaratu zen ale hartan. Zenbaiti euskara guztien ahotara ekartzeko ahalegina eskatzen zien.

Gerokoek madarika ez gaitzaten

ALBERTO FLORESCA

Joxe Migel Barandiaran

[illegible][illegible]

On Joxe Migel Barandiaran jauna egiten ari zen lanari eskaintzen zion ZERUKO ARGIAK bere orrialde printzipala, 1971. urteko maiatzaren amaieran. Haatik, On Joxe Mielenak nahikoa ezagunak izango zaizkizuelakoan (hala ez balitz, liburutegietara joanda arazoa konpon dezakezuenez), nahiago izan dut arreta jartzea orduko kezken isla bizia den lan batean: Imanol Laspiurren "Etsaiak" idazlanean, hain zuzen ere. Euskara zuen Imanol Laspiurrek kezka

■ Helden artean euskara maizago.

nagusi. Euskara jasaten ari zen egoera, hobeto esanda. Eta guztiz kexu zen gure gizona, "euskararen hil ala biziko kinka estu hau benetan larria" zela uste zuelako.

BETI-BETIKO TEMAN

Ez zen "Etsaiak" hura euskararen gaiari buruz argitaratzen zuen lehen lana -aspalditik ia astero bazuen horrelakorik- eta norbait kontu eske etor zekiokeelakoan-edo, honela ekiten zion bere jardunari: "Norbaitek esan dezake, agian, berriz ere euskera arloaren ingurua aztertzen ari garela eta hobe litzatekeala proletargoaz hitz egitea. Proletargoaz hitz egiteko garaia ere etorriko ahal zait. Baina euskeraren hil ala biziko kinka estu hau benetan larria dugunez, ez dezakegu, inolaz ere, denborarik gal. Zenbait prolema, arrunta izan daiteke mundu zabalean, baina euskararen prolema euskaldunoi bakarrik dagokigu, gure gurea da, nahiz eta Europa oso baten kultura zati nabari izan, ez dugu-ta kanpotiko laguntzarik".

Bakoitza bereaz arduratu behar, eta hortan zintzo saiatzen zen Imanol Las-

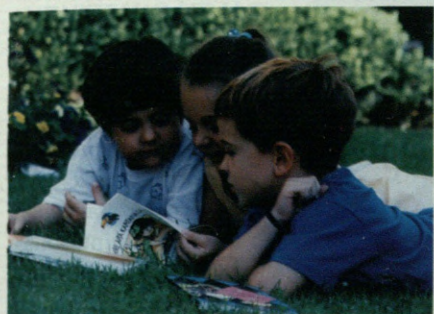
■ **6+1=10**
J. Artola, 1971-V-30

Aste ontan, munduko zilborra Europa izan da. Bretoiña Aundia Europako Merkatu Batuan sartuko ote; Alemaniak eta Holandak euren diruekin zer neurri artuko ote; Iparramerikar soldaduak Europatik alde egingo ote. Iru gertakari auek elkari loturik daude. Baiña bat artu bear eta leenbizikoari lotu gera. (...) Bretoiña Aundian bertan, guztiak ez datoz bat arazo ontaz eta azken ordu ontan zenbait pertsona atzeratu ere egin dirala esan bearra dago. 1966ko iraillan %-ko 70 bretoiñar sartzeko baiezkoan zeuden; %-ko 10-etik 15-era kontra; eta %-eko 15-etik 20-rak zer esan ez zekiten. Orain illabete berriz, alde, %-eko 60 bakarrik ziran. (...) Zergatik atzerakada au? Batez ere Bretoiña Aundian Merkatu Batuan sartzeak janariaren prezioak aldatu ta igo egin-go ditualako (...) ●

piur. "Euskarak etsai asko du gaur egun", azaltzen zuen deplauki, baina okerrrena, kaltegarriena, zuzenean seinalatzeko: "Zerbait euskeraren alde egin ahal izan eta egiten ez duena. Hori da gaur, guk dadukagun etsairik txarrenetakoa".

Izan ere, bere ustean, "herri eta hiri bakoitzean beti izaten da euskeraren alde zerbait egin dezakeen norbait, baina mar txan jarri beharrekoa, bultza ere egin beharrekoa". Adibide baten premia ikusiz, hauxe eskaintzen zuen: "Eibar hone-tatixe radio bat edo beste egin nahiz jarri, 25en-bat kilometrora euskera hiltzen zai-kula esan nezake, hau da, Gasteiz alde-runtz radio bat joko banu, Eskoriatzan bukatuko litzateke gure mintzairaren bizia", hori baitzen, haren iritziz, "euske-raren muga. Eta nola daukagu Eskoria-tzan euskera? Beste zenbait herritan

bezala jende helduek bakarrik hitz egiten dutela, baina ia ume denak erderaz. Non nahiko kanta zahar beldurgarri bihurtzen ari den kakoa". Bien bitartean "zer egiten ari da Eskoriatzan euskeraren alde? Nik

ALBERTO ELOSEGI

■ Txikien hizkuntz joerak kezkarri.

dakidanez, ezer gutti. Hogeitamar bat ume dituen ikastola bat ba omen dago eta andereño bakar bat. Ez dakit hortik aurrera joteko nolako giroa izan dezaketen, baina badirudi neska gazte baten edo biren lan hutsak eraginiko lana dela. Eta nola daude gurasoak? Eta nola ote daude zerbait euskeraren alde egin lezaketen gizon eta emakumezkoak? Zer nolatan ote daude ere euskeraren alde egin behar eta lezaketen bertako apaizak? Itxura danez, ez bide dago herrian kontzientzia askorik. Baina bai kontzientzia hori esna-

tu behar luketen zenbait. Beraz horiek dira, hain zuzen, Eskoriatzako euskeraren egoera zuzper dezaketen pertsonak".

Nortzuk ote, horiek? Bada, Imanol Laspiuruntzat, "besterik ez denean, apaizak lirake egokienak". Tamalez, ordea, laguntza izugarririk ez ei zuen euskerak jasotzen haiengandik: "Azter dezagun beren meza antolaketa eta betikoa: Larunbatetan, arratsaldeko 8-etan (hilunabarra) meza osoa euskeraz omen da. Zorionak!". Eta igandeetan, zer? "Goizeko 7,30etan, goizegi delako noski, ez omen da ia inor joaten eta euskeraz izaten bide da". Haatik, "Meza Nagusia, bertan 'Herriko Meza' deitzen omen diote, goizeko hamarretan. 'Herriko meza' deritzan arren, sermoi edo hitzaldia erdera hutsez, meza erderaz, eta inoizka 'kantu sinboliku' antzean kantatxo bat euskeraz. Hau folklorekeria hutsa da".

Apaizek, bere aburuz, mezatan "euskerari lehentasun edo preferentzia" eman beharko zioketen. Eta ikastolari lagundu, "eskola aldetik preparatuak direlako, bestalde herriaren aurrean zerbait erreprezentatibidade edo ordezgarritza dutelako, edo, nola-nahi dela ere, horretarako kontzientziatuak baldin badira, egokien litza-tekeen horietan izan behar dute euskera aldaz goran eta zuzper aldi batetan jarri

■ Pasai Donibane

Euskal errietatik, 1971-V-30

Terranobako ur hotzetan bakailo arrantzan dabiltzan zenbait bapore abiatzen ari zaizkigu; baina, aurrean arrantza kaxkarrak eta urriak izan dira. Bakailotik bizi geranok, estu eta larri ibiliko gerala sumatzen dugu; batez ere soldata eskax batetik bizi behar dugunok. Ederki zion Z. ARGIAren editorialak zioenean: "Izan ere, nola erantzun etxebizitza artutakoan egindako zorri edo illeroko etxe-errentari eta jateko, jatzeko eta umeak eskolatzeko bear dutenei?". Batzuek orduak sartuko dituzte; senar-emazteak lanean ariko dira (guk egiten duguna) bestetan; urtero, bakazio garaian, beste lantoki batera joan (ezagutzen ditut) eta abar... Tamalgarria benetan! ●

behar dutenek: giroa sortuaz, ikastola indartuaz, gurasoak kontzientziatuaz, Gipuzkoan den Ikastola Elkarteari ere eskaria eginaz, noski, hitzaldi edo nola-baiteko laguntza lor dezaten hiri horretakoek".

Orokorra zen Imanol Laspiurrek eginitako azken eskaera: "Ez dadukagu euskerara geure ahulkeriazko jokabide merke bategatik bazterreratua hiltzen uzteko ez eskubiderik ez eta arrazoirik. (...) Zerbait egin dezakezutenok bil zaitezte, eta bai ikastolei, bai euskal giro oso bati benetako indarra eman hizaiozue, hori baita euskeraren aldetik Euskal Herriak eskatzen daukuna eta baita geroako gizaldiek. Geroako gizaldi horiek ez gaitzatela madarika. Zeuen eskuetan, zeuen gogoe-tan, zeron betebeharrak, zentzun eta kontzientzetan duzue ekintza" ●

◆ PILAR IPARRAGIRRE

■ Apaizen diru-iturriak ezbaian.

■ Don Kosmeren korbata

Arostegitar Jokin, 1971-V-30

Martxoaren ogeita zortzian, azaldu zan au: Estaduagandik Eliza libro izateko beregandik jasotzen zuan diru laguntzari uko egin bear ziola apaizak alegia. Emen zegoan kakoa: Alde batetik Elizaren askatasunagatik alde batera utzi egin bear Estaduaren diru laguntza; bestetik ordea, Estaduko laguntza ori gabe, nola bizi apaizak? Neretzat askatu eziñeko korapilloa zan. (...) Argitasuna eman naiaz, irakurle batek, apalik, erantzun dit: "Aurren irakasle, nere iritziz lanbide onena. Irakasleak ain urri dabiltzanez geroz, poz pozik ikusiko lituzke erriak, nik uste. Apaizak, Meza eta beste eginkizunengatik artzen duan saria, artzen jarraitu dagiala, ba, lana egiten duanak bere saria bear du eta pozik ematen dio kristauak.

Ori da nere iritzia apala". Milla esker zure erantzun apalagatik. Ona eta baliotsua da gerora sortuko diren apaizei begiratuta. Apaizaren ogibide bat izan ditekero geroxeago, aurrei eskola ematea. Baiña gaur...? Irakasle izateko Maisu titulua bear da; gaur eguneko apaiz geienak ez dituzu maisu; apaiz lanetatik kanpora ezin ba izan Irakasle. (...) Jasoa dut beste irakurgai polita. Onela dio: "San Jose egunean korbata jantzita ibilli zan D. Kosme apaiza... Ez det itzik egin nai... Obe det ixillik egotea...". Kosme izena nerea da gero e...? Gogorra egin du apaiz orrek... Ain polita den lepoko esparadrapuaren orde, korbata jantzi alajaiña... Ori da pekatua, ori. Serioski, ona emen nere iritzia: Apaiza ez bedi izan erriagandik berezitutako aparteko kasta bat (...) ●

A S T E K O L I B U R U A

EUSKAL GERRILLARIEN HISTORIA EZKUTATUA (1938-1962)

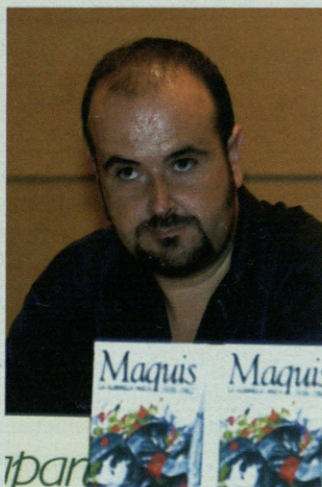
MAQUIS. LA GUERRILLA VASCA
M. Rodríguez
 TXALAPARTA
 267 orrialde
 2.100 pzta./84 lib.

Victorio Vicuña, Celestino Uriarte, Jesús Monzon, Luis Fernandez edo Fermin Isasa bezala, oraindik bizirik dirauten euskal gerrillarien lekukotasunen bidez eta alderdi komunistak argitaragabe zeuzkan hainbat dokumentuetan oinarriturik osatu du Mikel Rodríguez "Maquis. La guerrilla vasca (1938-1962)". Gaur arte historialariek bazterrera utzia izan den historia, hau da, Euskadiko Gerrillarien Elkartearena, zeinek apenas laguntzarik eta baliabiderik gabe hogeitaz luzez borrokatu zuen faszismoaren, nazismoaren eta Francoren diktaduraren aurka, 1936ko gerran, Bigarren Mundu-

Gerran eta gerora ere. Borroka desorekatu hori aurrera eraman zuten gizon eta emakumeen gerrillari bizitza eta jasan behar izan zuten jazarpena ezagutu ahal dira Mikel Rodríguez "Txalaparta" argitaletxean plazaratu duen lan honen bitartez. Duintasunaren historia da berea, alegia mundu guztia aurka jarri zitzaizen arren, askatasuna, demokrazia eta berdintasuna eskuratu nahian irmo irauten jakin zuten gizon-emakumeena. Izan ere, behin nazismoa garaitua, aliatuek frankismoaren aurka ekingo zutela espero zuten makia osatzera animatu ziren gerrillariak, baina hori ez zen sekula gertatuko.

▼ Egileari Galdezka

"Oraindik ere ukatzen zaie oroimena eta hitza"

Mikel Rodríguez

■ Zeintzuk dira zure historia honen protagonistak?

Aldez aurretik eskerrak eman nahi nizkieke faszismoaren aurka borrokatu zuten guztiei eta bereziki liburua egiten lagundu didaten gizon-emakumei; 1936ko gerran borrokatu ondoren kartzelatik ihes egin eta makia osatzera erabaki zirenei; bizitza arriskuan zutela jakinik ere, zalantzak alde batera utzi eta PC birrantolatzearen itzuli zirenei; 1944ko urrian Nafarroan sartutako guztiei (800 baziren, bueltan muga zeharkatzea lortu zutenak askoz gutxiago izan arren). Den-den horiek dira liburu honen protagonistak.

■ Zer da zure liburuan aurki dezakeguna?

Euskal gerrillarien historia, 1936ko gerra galdu, Bigarren Mundu Gerran borrokan jarraitu eta 60ko hamarkada arte. Egin zituzten ekintzak kontatzen ditut. 1940-1944 bitartean Iparraldean eginkoak eta 1938tik 1962ra Hego Euskal Herrian aurrera eramanak, nahiz azken ekintzotan beste leku batzuetako makiek ere parte hartu zuten. Borrokalariorik bereziki komunistak ziren arren, haien artean bazeuden libertarioak, sozialistak eta nazionalistak ere.

■ Jaso zuten laguntzaren berri ere ematen al duzu?

Jakina. Batik bat familia eta PCren azpiegitura izan zituzten sostengu. Gerrillarien bizitza kontatzen da, zer jaten zuten, nondik lortzen zituzten bizirik irauteko beharrezko zituztenak, atzerrian zegoen PCko buruzagitzarekin izandako hika-mikak... eta jasan behar izan zuten jazarpena, naziek eta polizia espainiarrek egin zizkieten galdeketa eta torturak, Meliton Manzanasenak barne... Hau guztia jasan eta gero, ez zaie omenaldirik txikiena ere egin. Are gehiago, oraindik ere ukatzen zaie oroi-

L I B U R U A K

GURE URNIETA

Mikel Atxaga
URNIETAKO UDALA
144 orrialde

URNIETARI BERE NORTASUNA EMAN DIOTENAK AIPU

Egungo Urnietako herriaren nortasuna osatzerakoan eraginik handiena izan duten gizon-emakumeen aipua egiten du Mikel Atxagak idazlan honetan, Urnietako Udalak, Dabid Etxeberriaren itzulpena medio, euskaraz eta gazteleraz argitara emandako "Gure Urnieta" liburuan. Liberalek Urnieta kiskali zutenekoa gogora ekarriz hasten du Mikel Atxagak bere ibilbidea, eta harrez geroztik herri horretan euskalgintzan gehien nabarmendu diren urnietar zein urnietartuen izenak biltzen ditu eta haien lanen berri eman. Mikel Atxagak dio, etorkinen uholdeak eta bat-bateko hazkundeak gehiegi aldatu dutela Urnieta, gaurko gazteek haren izaera eta bilakaera behar bezala ulertzeko. Eta bereziki horietatik herria hobeto ezagutu eta gehiago maita dezaten saiatu da "Gure Urnieta"-n argibideak eta ereduak eskaintzen.

SENTIMENDUEN**MESTIZAJEA**

Batzuen artean
GERO
164 orrialde
4.950 pezeta
194 libera

KUBA BIZIRIK ZIGOR ALKORTAREN ARGAZKIETAN

Kuba eta kubatarren bizinahia, itxaropenak eta erronkak jaso nahi izan dituzte Zigor Alkortak eta Iñaki Mendizabalek, beste batzuen laguntzarekin osatu duten "Sentimenduen mestizajea" liburuan. Bizikletan zeharkatu zuten Kuba hari bertako poetek idatziriko poemen bidez eman diote hitza, Iñaki Mendizabalek eginiko aukeraketa baliatuz. Irudiak, berriz, Zigor Alkortak ateratakoak dira. Kuba asko dago Kuba barruan ere: iraultzaren lorpenekin pozik bizi direnena eta haren moldeak hautsi nahi dituztenena; dolarra erraz eskura dezaketena eta ezin dutenena; hiri handietan bizi direnena eta bestea, herri koskorretakoa... Eta ezberdintasun horiek guztiak jasotzen saiatu da argazkilaria, Kubak bidaiariari eskaintzen dion aberastasun guztietatik kubatarren begiradaren aldaerak, irekitasuna eta irudimena gaitzat hartuz.

HEZKUNTZA**ELEANIZTUNE-****RAKO BIDE****BERRIAK**

Batzuen artean

EUSKO

IKASKUNTZA

256 orrialde

2.300 pezeta

92 libera

HEZKUNTZA ELEANIZTUNARI BURUZKO LANAK

Gaztelueta Fundazioak antolatutako Hezkuntza Eleaniztunari buruzko IV. Jardunaldiaren aurkeztutako lanak biltzen ditu Eusko Ikaskuntzak "Cuadernos de Educación" delakoaren 11. zenbakian. Besteak beste, Piero Floris-ek italieraz eta frantsesez aurkeztu zuen "Materiale didattico e formazione degli insegnanti", Josu Sierraren "Hizkuntzak ikasteko benetako esperientziak 'chat' edo bideokonferentziaren bidez", Pilar Sagasta eta Mikel Usabiagaren artean eginiko "Teknologia berrien erabilpena hizkuntzen irakaskuntzan", Luis M. Larringanen "Hizkuntzaren kalitatea", Joaquim Arnauren "Pensamiento de los profesores relacionado con la práctica", Xabier Goragorriren "Eleaniztasun goiztiarrari bai, baina ez edonola" eta Maribel Valeroren "Lectoescritura en tres lenguas".

K A L I T A T E A

Produkturik
onenak,
MultiOpticasen

Aukerarik
zabalena
bettaurreko graduatu,
ukipen-lente,
audiofono eta
eguzkitako
bettaurrekoetan.

ZINKUNEGI
MULTIOPTICAS
ZERBITZU OPTIKOETAN 1a
Hernani, 4 - DONOSTIA

LIBURUAK

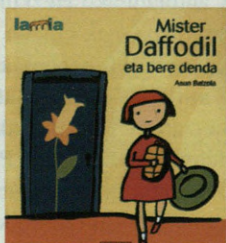
**DENBORAREN
LEKUKOAK**
Batzuen artean
EUSKO
LEGEbiltZARRA
328 orrialde

JAKIN 123/124
Batzuen artean
JAKIN
238 orrialde
2.500 pezeta
100 libera

**MISTER
DAFFODIL ETA
BERE DENDA**
Asun Balzola
ELKARLANEAN
21 orrialde
620 pezeta
24 libera

EUSKO LEGEbiltZARREAN EGONDAKOEN EPAIA

Juan Mari Atutxak eginiko aurkezpenarekin ematen zaio hasiera Eusko Legebiltzarra osatu duten guztien artean eginiko liburu honi, "Denboraren lekukoak" izenburuarekin aipatu erakundeak bere XX. urteurrena ospatzeko gazteleraz zein euskaraz plazaratu duenari. Hogei urte horietan Eusko Legebiltzarreko eserlekuak inoiz erabili izan dituzten guztiei eskatu zitzaizen orri batean laburtzeko erakunde honetan lan egin izanak sortzen zizkien oroitzapen, bizipen, hausnarketa eta ekarpenak. Hirurogeita bederatzik bete zuten eginkizuna eta horiexen lanak eta argazkiak osatzen dute liburua, non jasorik dauden politologoaren diagnostikoak, zenbaitzuen gogoeta lasaiak, bidean gelditutako legebiltzarkideen oroitzapenak, kritikoen iritzi gupidagabeak eta marrazkilarien arkatx zorrozt bezain umoretsuen emaitza.

HIZKUNTZ POLITIKAREN AUZIA "JAKIN"EN

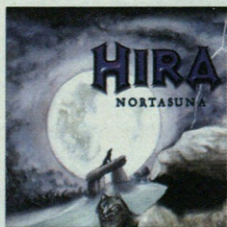
Espainiako komunikabideetan euskalgintza osoa auzitan jartzeko fenomeno ematen ari dela-eta, horren azterketa egiteari ekin dio "Jakín" aldizkariak bere 123/124. zenbakian. Horretarako, batetik, Joan Mari Torrealdaik eginiko "iritzi argitaratu" horren bilketa zabala eta azterketa eskaintzen du. Eta bestetik, fenomeno horren jatorriari eta eraginari buruz Luis Barinagarrementeriak, Gabi Basañezek, Andolin Eguzkitzak, J. Iñaki Etxezarretak, Joxerra Garziak, Jorge Gimenezek, Iñaki Irazabalbeitiak, Jose Angel Irigarayk, Mikel Irizarrek, Xabier Isasik, Xabier Kintanak, Joan Mari Larrartek, Xabier Mendiguren Bereziartuk, Jose Luis Mendozak, Olatz Osak, Fernando Perez de Viñasprek, Estebe Petrizane, Jose Maria Rodriguezek, Iñaki Uriak, Jose Manuel Orrozek eta Andres Urrutiak pentsatzen dutena.

AMESGAIZTOAK BIRZIKLATZEN DITUEN DENDA

Asun Balzolak idatzi eta marraztu du "Mister Daffodil eta bere denda", sei urtetik aurrerako irakurleentzat aproposa den ipuina. Nina izeneko neskatotxo bat dauka protagonista. Eta amesgaizto handi-handi bat izan du Ninak. Ez zaio batere gustatu, jakina, baina berarekin zer egin ez dakienez, etxean gordeta dauka, sekula egin behar ez dena. Baina halako batean mister Daffodilek duen denda bereziaren berri izango du eta bere arazoa konponduko da. Izan ere, Ninak jakin bazekien gizon atsegin hark zer edo zer birziklatzen zuela, bere dendako sarreran "Daffodil Birziklapenak" jartzen zuelako. Zer birziklatzen ote zuen, ordea? Hori jakin nahian, dendara sartzea erabakitzen du Ninak. Eta orduan jakiten du mister Daffodilek amets txarrekin eguzki-gaztatxoak eta izar-gaztatxoak egiten dituela.

DISKOA

NORTASUNA
Hira
IZ
10 kanta
1.895 pezeta
71 libera

ARIMA HEAVYA DUTEN GUZTIEI ESKAINITAKO DISKOA

Hamar kanta ditu, denera, Oiarzungo Hira heavy metal taldea osatzen dutenek arima heavya daukaten guztiei eskaini nahi dieten disko honek. Euskadi Gaztea Maketa Lehiaketako entzuleen saria jaso zuen Hirak "Nortasuna" kantuarekin, eta izen horixe jarri diote Hira-koek IZ disketxean grabaturiko beren lehen emaitza honi ere. Alain Fernandinoren bateriak, Urtzi Olazi-

regiren baxuak, Borxa Fernandezek gitarrak eta Ibai Marinen gitarrak, ahots nagusiak eta ahotsak osatzen dute Hira. Diskoan agertzen dituzten kanten izenburuak, berriz, hauexek dira: "Lurraldeetako zaindaria", "Begiak itxita", "Nortasuna", "Erreinu galdua", "Naturaren eremuak urratuz", "Zenbakidun gorpua", "Koldar", "Babesgabekeko infernua", "Hilezkorra" eta "Itsas bortitza".

GETXO, ekainak 9

Jaialdia

XIII. Nazioarteko Blues Jaialdia ari dira ospatzen Uribe Kostako herri honetan. Larunbat iluntzean De 2 En Blues Band eta Dave Hole Band taldeen kontzertuez gozatzeko aukera izango da. Erromoko Santa Eugenia plaza 21:30

ELORRIO, ekainak 9

Zinema

"Silencio Roto" Montxo Armendarizen azken lana izango da ikusgai. Zuzendari nafarrak makien garaian emakumeak nola bizi ziren islatzen du. Juan Diego Botto, Lucia Jimenez, Alvaro de Luna eta Mercedes Sampietro dira protagonistak. Arriola kultur aretoa 20:00

DONOSTIA, ekainak 7

Solasaldia

New York hiri handia gerturatuko digu Harkaitz Canok ostegunean. "Literatur solasaldia, euskaraz" kultur ekimenaren baitan, "Piano gainean gosaltzen: New Yorkeko kronikak" liburuaren inguruko solasaldia izango da. Liburutegi Nagusia 19:30

ARRANGOITZE, ekainak 13

Kontzertua

Triki Ta Ke taldeak emanaldia eskainiko du datorren asteazkenean. Triki doinurik bizi, berri eta goxoenek alaituko dute Arrangoitze aste honetan. Izan ere, Lapurdiko herri hau jaietan da egun hauetan. Plaza 20:00

BILBO, ekainak 7

Kontzertua

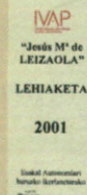
Flitter eta Dank taldeek kontzertua eskainiko dute ostegunean. Dank taldearen disko berriaren aurkezpen kontzertua izango da, gainera. Kafe Antzokia 22:00

BERA, ekainak 8

Kontzertua

"Ertz 2001 Bertze Musikak" jaialdia ospatuko da Beran. Musika esperimentaleko jaialdi honetan, Austriako Fennesz, Bartzelonako D-Infection, Bilboko Drama Laborategia eta Antzerkiola Imaginarioa taldeak arituko dira. Kultur etxea 22:00

GASTEIZ, abuztuaren 30a arte

Lehiaketa

Euskal Autonomia Erkidegoari buruzko "Jesus Marla de Leizaola" saria antolatatu du Herri Ardularitzaren Euskal Erakundeak. Autonomis sistemaren zuzenbide eta ekonomia berezitasunei buruzko ikerketa sustatu nahi da sari honekin. Helbidea: Donostia kalea, 1. 01010 Gasteiz

ZALDUONDO, ekainak 11

Jaiak

Euskal Herriko zenbait tokitan Bernabe Apostoluaren eguna ospatzen da hilaren 11n. Zalduondo herria ere jai giroan murgilduko da uda atariko festa hauetan.

ABERIN, ekainak 10

Kontzertua

Pablo Mezzelani argentinarrak emanaldia eskainiko du. "De Buenos Aires a los Balcanes" lanaren doinu ederrez gozatzeko aukera izango da. Musika, folklorea, etnografia eta organologiaren maisu da musikaria. Udaletxea 12:00

ORDIZIA, ekainaren 22a arte

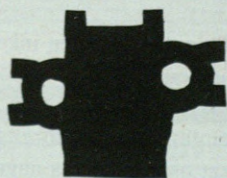
Erakusketa

Maidar Urretabizkaiaren margolanak ikusteko parada dago Ordizian. Arte Plastikoen Goiart 2000-Ordizia Saria jaso zuen Urretabizkaiak. Material ugari erabiliz (marmolina, argizari urtua, eskaiolazko benda), erliebe bereziak sortzen ditu. Barrena kultur etxea

Agendarako deialdiak hogei egun lehenago bidali 37 34 03 faxera

Argitarapen honen edizioako laguntzaile:

En la edición de esta publicación colabora

kutxa

zuri esker
gracias a ti

gizarte ekintza
obra social

Edozein egituratan gora hazten den landarea da pasio-lorea. Eguzkia, lur beltza eta nahi adina ur izanez gero, lore ugari emango du. Fruituekin, berriz, likore ederra egin daiteke.

PASIOA AZALEAN

Bero, bero joan da bai azkenaldi hau. Eta beroak azala bistartzen du eta azalean dena tatua-tua azaltzen da, nahi gabe ere. Tatuai hauen topografia aldatu eta oilo-ipurdiaren tektonika abia arazten didan landareetako bat da pasio-lorea (*Passiflora coerulea*).

Pasio-lorea aspaldidanik ezagutzen da baserri atari eta baratzetako lorategietan. Landare igokaria da eta bertan samar harrapatzen duen beste landare edo edozein egituratan gora azkar hazten da. Landare dotore hau babeszalea da, hotza ez zaio gustatzen, ezta eguzki-galda ere. Gehienekin bezala tokiarekin asmatzea da zailena adiskide honekin. Ahal izanez

gero ekialdera, goizeko eguzki goxo baina meheari begira, arratsaldeko erre-duretatik urrun, eta teiletagala edo antzekoren baten babesean jar ezazu. Lur beltz ona eta nahi adina ur izanez gero pasio-loreak lore andana zabalduko du egunero, ilunabarrean bildu eta ezkutatzeko.

Urte erdi beroena loreak eman eta eman. Lorea izugarria da. Ile more, ubel, laru eta horiak, eta egitura sexual zintzilikari deigarriak ditu eta errematerako usain fin paregabea.

Jesukristok pairatutako pasioko arantzak-koroa gogora arazten omen duten ileen egitura borobiletik eta estamine zintzilikarioen gurutze-formatik omen datorkio pasio izen hori. Lore hauek garatzen dituzten laranja koloreko fruitu borobilekin likore ederra egiten da, pasioaren likorea. Usaina, formak, likorea... horiek bai pasioa azaleratzen dutela. Oilo-ipurdian ●

◆ JAKOBA ERREKONDO
mandio@zerain.com

O S A S U N A

Euskal Herriko emakumeen %72 ez da bere pisuaz arduratzen eta gutxi dira kirola egiten dutenak. Menopausia duten emakumeengan garrantzitsua da oso osasuna zaintzea.

PISUAK EZ DITU ARDURATZEN

Euskal emakumeak gehiagotan joaten dira beren ginekologoa-rengana Estatuko gainerako autonomia erkidegoetako emakumeekin konparatuz gero, baina hala ere menopausia garaian dauden euskal emakumeen (45 urtetik gorakoen, orokorrean hitz egiteko) %72 ez da bere pisuaz arduratzen, %30ek ez du ariketa fisikorik egiten, eta ehunetik hamabik erre egiten du normalean. Eta ondotxo dakigun bezala hiru faktore horiek (gainpisua, sedentarismoa eta erretzeko aztura) ezin kaltegarriagoak dira, hainbat gaixotasunen agerpena errazten dutelako.

Datu horiek Gasteizen eman ziren ezagutzera, Menopausiaren Informazio-ko Zentroak (MIZ) Espainia osoan abiatu

duen kanpainaren barruan. Izan ere, "Menopausia: jakin eta bete" lelopean

laugarren urtez jarraian martxan jarri den ekimen honek emakumearengan epe ertain eta luzera ager daitezkeen arriskuak eman nahi ditu ezagutzera, eta asmo horrekin hiri desberdinetara karabana bat joango da, informazio nagusia zabaltzera, eta hiri horretako emakumeen zalan-tzak argitzera.

Aurreko edizioan egin ziren inkestak arabera, emakumeen % 88k zioen baietz, urtean behin gutxienez joaten zela bere ginekologoa-rengana, eta ondorengoak ziren beraientzat osasun-kezkak nagusi-nak: osteoporosia (%62arentzat), Alzheimer-en gaitza (%61), bularreko minbizia (%49) eta gaixotasun kardiobaskularrak (% 47) ●

◆ JABIER AGIRRE

Bidasoaldea.

Ur eta lur, dena Guadalupeko Amaren esku

■ Jaizkibel gainean zehar itsasoaren erosioa nabarmen dezakegu.

Jaizkibeleetik Txingudira

■ Hondarribiko arrantzaleen omenezko erliebea.

Hondarribik poz eta negar gehienak kokapenari eta jendeari zor dizkio. Muga ondoan egonik setio eta borroka ugari jasan behar izan du mendetan, baina bestalde, Txingudiko badiaren mutur pribilegiatuan zabalik eta bertako arrantzaleen izaeraz (jakina, Ama Guadalupekoaren laguntzaz), etsi baino, gero eta biziago eta ederrago agertzen jakin izan duen herria da.

■ Hondarribiko itsasoaren edertasuna begibistakoa da.

JUSTIZ
MERENDEROA

Montaña auzoa, z/g
Hondarribia

☎ 943 64 55 57

BIDASOALDEA

Donostialdetik Jaizkibelerantzako bidean, itsasaldeko panoramika bikainak eskainiko dizkigun errepidetik, alegia, kilometro batzuetan Jaizkibel gaina harrapatu eta laister Lapurdiko kostaldetik harantzago iristen diren ikuspegi zabaletaz gozatuko dugu. Jaizkibel ostatuaren ondoan sekulako begiratokia aurkituko duzue, eta jai-sieran Guadalupeko Ama, hondarribitar alardearen helmuga.

1,5 km. geroago erdi izkutuko begiratoki ederra dugu, zuhaitzen artean Txingudi osoa aurkezten diguna. Hemendik 2,5 km. ra berriz, Hondarribin sartzen gara. Lehenbizi ezkerrean abiatu gaitzake, hondartza, portu eta hainbat behatokiaren ondok pasatu ostean, Higer itsasadarra harrapatzeko. Itzuleran berriz, erdigunean murgil gaitzake, lehenbizi portuko auzo eta gero alde zahar ondok igaroz. Batera edo bestera egin, Hondarribia sorgindurik utziko gaituen hiria da.

HONDARRIBIA

Herrialdea: Gipuzkoa

Donostiara: 21 km.

Altitudea: 18 m.

Biztanleak: 14.704

Euskaldunak: %60

Azalera: 29 km²

Dentsitatea: 507 bizt./km²

Jaiak:

Ostiral Santuko Prozesioa

Kutxaren Jaia (uztailak 25)

Jaizubia (abuztuak 15)

Ama Guadalupekoa - Alardea

(irailak 8)

etxe arrantzale tipiko eta koloretsuen aurrean bertako gastronomia ospetsua dastatzea, edonoren eskuetan dagoen luxua kontsidera daiteke.

Azkenik, Gipuzkoako hondartzarik zabalenean eguzkia hartu edo bainua hartu ostean arrantzaleen kaira gerturatu eta Higer muturreko itsasargitik itsaso zabala behatzeko paradarik baldin badugu, zera konprenituko dugu, zergatik hainbeste jendeak aukeratu duen Hondarribia oporrak igarotzeko.

HISTORIA

Inguruetan agertutako aztarnen arabera, alde hau duela 5.000 urte jada populatua zegoen. I. mendean erromatarrek bertatik pasatu ostean, tradizioak VII. mendean Wamba errege godoak lehen gotorlekuak eraiki zituela dio. Hala ere, XI. menderarte ez da agiri idatzitan agertzen hasiko, eta fundazio ofiziala 1203an ezagutuko du, Gaztelako Alfonso VIIIaren eskutik.

Mugaren ondoan egonik, bere kokapen estrategikoak laister gotorleku bihurtu zuen, eta pribilegio asko eskurarazi zion. Baina era berean, izaera horrek askotan setiatua bizi beharra ekarri zion, batik bat Espainia eta Frantziaren arteko gudetan (lehen 1280an).

Batzuetan garaile (1638an 69 eguneko setioari eutsi zion, "Guadalupeko Amaren laguntzaz") eta bestetan galtzaile (1794an erori ostean hiri osoak lapurketa orokorra ezagutu zuen), bertako jendeak borrokalari eta gogorren ospea du.

■ Jaizkibeleetik itsasoaren gaineko panoramika ederrak ageri dira.

Hondarribiaz hitz egitea Euskal Herriko herri edo hiri ederrenetako batez hitz egitea da, eta Gipuzkoan Donostiako hiri-buruarekin bakarrik konpara daitekeena.

Batetik, Txingudiko ingurune miragarriaren beste alde batetik, penintsulako lehen gunea populatua izateak historia luzea eta konstatzeko istorio asko ekarri dizkio. Beste alde batetik, osorik monumentu den alde zaharretik ibiltzea edota San Pedro kaleko

Euskal kostaldeko beste askoren moduan, arrantza eta merkatal-portu oparoa ere izan zen, lortutako pribilegioek horretara lagunduz. Ondorioz, Gaztela eta Flandriarekin zituen merkatal harremanek bertako jendeak ere ekarri zituen. Azkenik, XIX. mendean Gerra Karlisten gorabeherak pairatu ostean, XX.ean kontrabandorako leku egokia bihurtu zen, gerra eta gerraostee-tan.

HARRESIEN BARNEKO ALDE ZAHARRA

Osorik monumentu izendatua, bere baitan aberastasun artistiko eta arkitoniko oso zabala gordezen du. Abiapuntu gisa, Irunik etortzen hirirako sarrera funtzioa egiten duen errotonda hartu dugu. Puntu honetan, ezkerrera egiten badugu harresiz inguratutako alde zaharra dugu, zuzen joan ezkerreko portuko auzoan barneratuko gara, eta eskuinera joz Bidasoaren gainean jarriko gara.

Errotondaren alde batean Ama Birjin baten estatua loretsu eta polita dugu, eta bestean harresien hasiera den San Felipe baluarte, horman balearen arrantza irudikatzen duen erliebe ikusgarria duela. Bere ondotik igoz, eta errotondatxo batean eskuinerantz harresien barnean sartuko gara, hiriko armarrria ikusgai duen Santa Maria atetik hain zuzen.

Hau hiriko sarrera nagusia izan zen, eta zeuzkan hiru ateetatik erdikoa geratzen da, beste biak 1795ean frantsesek suntsitu eta gero. Atearen ostean Kale Nagusi ederra hasten da, hiriko eraikinik berezienak eraikusteaz gain atzealdean Jasokundearen parrokiako dorrea ikusgai uzten duena.

Kale honetan, bereziki azpimarratzeko dira XVIII.eko udaletxe barrokoa, bi armari eder erakusten dituen, Casadevante jauregi barrokoa (5. zbk.) eta Zuloaga Etxea. Azken honetan gaur egun Hiriko Artxibategi Historikoa eta Udal Liburutegia daude. Ohar zaitzetez baita ere, 4. zenbakiko Ladron de Guevara etxeko adreilu urdinez beiraturiko aurrealdean.

Kale Nagusiarekiko paraleloki oso interesgarriak diren beste hiru kale luzatzen dira: Panpinot (ezkerrekoa), eta Apezpiku eta Fraxkueneko Murrua eskubian. XVI. mendeko Panpinot kaleari dagokionez, bere etxe guztiak oso interesgarriak direla esan beharrean gaude, baina baten bat azpimarratzearen, 16. zenbakiko Rameri Jauretxea aipatuko dugu. Etxe honen aurrealde oso ikusgarri agertuko zaigu, marrazki, moldura eta lore-koadro ugari apaindua dagoelako.

Orain, Kale Nagusiaren eskuinean dugun Apezpiku kalera pasako gara. Hau Hondarribiko kalerik zaharrenetakoa da, eta gaur egungo izenak XVI. mendetik dirau. Mutur batean Palentziako Torre Urbana etxea edo Etxebestenea dago, Sevillako Artzapezpiku,

■ Hondarribian aurkitu ditzakegun kaleetako bat.

Carlos Varen kaperau eta Santa Teresaren babesle izan zen Cristobal de Rojas y Sandovalen jaiotetxea. Jaiotetxearen aurrean, bere izena daraman enparantzan, estatua batek pertsonaia historikoa hau gogoratzen du.

Plazaren bestaldean, harresien gainean Fraxkueneko Murrua dugu, eta bere amaieran (Nagusi eta Apezpiku kaleen amaieran

HONDARRIBIA

Ezagutzea merezi duen hiria

Hondarribiko Udala
Euskara Zerbitzua
 Tel.: 943 64 43 00
 Kale Nagusia, 20
 20280 HONDARRIBIA

ere bai), Jasokunde eta Sagarrondoko Ama Birjinaren eliza. Estilo gotikoduna, Birpizkundeko elementuak baditu ere, 1474an hasi zen, eta 1549an Baionako Apezpikuak kontsakratu egin zuen. Guda ugariek beren eragina izan dute egiturari, eta horrela, 1521ean erre egin zen eta 1638an sabaletako bat jauzi zen. Gaur egungo dorrea mendebete beranduago altxatu zuten.

Gurutze latindar itxurako hiru baneluzego ditu, eta bertan korupeko izardun sabaia nabarmentzen da. Sarrerako bi aldeetan Filipinetako itsasotik ekarritako ur bedeinkatuko bi maskor topa ditzakegu. 1656ko sakristiaren barnean elizmuseumo bat antolatu dute; bere atzealdetik, jada harresien gainean, badiako ikuspegi ederra izango dugu.

Elizaren atzealdean, Bretxa kaletik sartuz, Arma Plaza eta Carlos V. enperadorearen gaztelua ditugu. Gaztelua eraikin laua da, dirudienaz Nafarroako Santxo Abarka erregearen garaian altxatu eta Carlos V. handitua. 1794an frantziarrek zati bat suntsitu zuten arte, bertan pertsonalitate handienek ostatu hartzen zuten. Gaur egun turismo-paradorea da.

Plaza hau hiriko bilgune publiko nagusia izan da, herri eta jai ofizial eta ospakizunetarako gunea. Gaur egun, balkoi luzeko etxe ederekin osatzen duten lerroa mirestuko dugun zabalunea da. Etxe horiek segitu eta Juan Laborda kalean (Egiluzko jauretxea) eskuin-ekerrera joz, pasabide batetik Gipuzkoa plazara iritsiko gara, berria baina zahar itxurakoa, eta batez ere oso ederra.

Diagonalean zeharkatuz, Santiago Konpostela kaletik lehenbizi eta Jabier Ugartetik gero, turismo bulegoaren ondokigara pasatuz Portuko auzoa dugu.

PORTUKO AUZOA

Hau herriko lehenbiziko gunea populatua izan omen zen, eta gaur egun aurrekoarekiko ezberdina bihurtzen duen elementuak

gordetzen ditu. Horrela paraleloki dauden San Pedro eta Santiago kaleek arrantzaleen etxe tipiko askotxo erakutsi dezakete, eta baita Santiago eta Pisuzarra plazaren artean sortzen den Madalen karrikak ere.

Hiruetan ezagun eta ospetsuena lehendabizikoa da. Izan ere, aurrealde zuri, teilatu eta gapiro edo habe berdeska-gorriska, eta lorez beteriko egurrezko balkoi koloretsuek sortzen duten postal moduko irudia, buruan grabaturik irauten duten horietako bat duzue, zalantzarik gabe. Hemendik, Done Pedro Itsasgizonen Kofradiara hurbiltzea gomendatzen dizuegu.

KAITIK HIGER LURBESORANTZ

Bertatik badiaren gaineko ibilerari bi aukera ditugu, hegorantz

Bidasoa kale-pasealekua edota iparrerantzko Butron pasealekua. Txingudiko badiaren gainean eta bestaldean Hendaia dugula, biak dira ederrak eta beraz lehenetik ibili ostean Butroikoa hartzea gomendatzen dizuegu.

Bide honetan laister Ondarrabia hondartzara iritsiko gara, eta berau zeharkatuz hurbil dugun Arrantzaleen Kai-Babeslekura. Alboan ditugun San Telmo mutur eta gaztelutik begiratokiz zipriztindurik dagoen bide bihurtu-

netsu eta eder batetik Higer muturreko itsasargira ailegatu gaitezke.

GUADALUPEKO AMA ERMITA

Jaizkibel mendian, XVI.eko basiliza dugu, sekulako bistak eskaintzen dituen paregabeko ingurunean. 1638an suntsitua, eta ondoren berreraikia, Guadalupeko Andra Mariri egozten zaio urte horretako setioa gainditzea eta hiria askatzea. Une horretatik Hondarribiko armariari Ama Birjinaren irudia erantsi zitzaion, hiriko zaindari izendatuz. Bertatik, Guadalupe Gotorlekua multzo harrigarria iritsi gaitezke.

■ Hondartzaren ingurua paseo atseginak egiteko aproposa da.

Informazio Praktikoa

HONDARRIBIA

Bidasoa Turismo: Jabier Ugarte 6. ☎ 943- 64 54 58.

Udaltzaingoa: ☎ 943- 64 43 00.

Ospitalea: Mendelu auzoa. ☎ 943- 00 77 00.

Jatorduan:

Ramon Roteta Jatetxea- Irún 1.

Sebastian Jatetxea- Kale Nagusia 9-11.

Arraunlari Jatetxea- Pas/ Butrón 3.

Zeria Jatetxea- San Pedro 23.

Arroka Berri Erreategia- Higer Itsasargia bidea 6.

Jan eta lo egiteko:

***Hotel Rio Bidasoa- Nafarroa Beherea 1.

☎ 943- 64 54 08. Logela 12.300-16.500 pzt.

Artzu Nekazal Etxea- Mendi auzoa. ☎ 943- 64

05 30. Logela 3.500-6.000.

J.S. Elkano Aterpetxea- Faroko Igoera. ☎ 943- 64

15 50 / 00 28.

Camping Jaizkibel- Guadalupera bidea 22. km.

☎ 943- 64 16 79.

Lo egiteko:

***Parador de Turismo El Emperador- Arma

Plaza 14. ☎ 943- 64 55 00. Logela bikoitza

15.500-19.500 pzt.

***Hotel Opispo- Pl/ Apezpiku. ☎ 943- 64 54 00.

Logela bikoitza 15.000.

**Hotel San Nikolas- Arma Plaza 6. ☎ 943- 64

42 78. Logela 7.250-8.250.

**Hostal Alvarez Quintero- Bernat Etxepare 2. ☎

943- 64 22 99. Logela 4.900-7.200 pzt.

Ikete Nekazal Etxea- Arkoll-Santiago auzoa.

☎ 943- 64 43 91. Log. bikoitza 6.000-8.000 pzt.

Maidanea Nekazal Etxea- Arkoll-Santiago auzoa.

☎ 943- 64 08 55. Logela 6.000-8.000 pzt.

Denborapasak

Kike Amonarrizen
Umorea

ADIMEN KOEFIZIENTEA

Morrei hau Bordeleko taberna eza-
gun batean sartu da:

- Aui! Hau ez duk sinesgarria!
165eko adimen koefizientea diat!
Eta "rikarra" edaten ari den batek:
- Hori ez duk estonagarria. Niri
164koa nuela esan zidaten.

Biak taula berean eseri eta giza-
genomaren inguruko azken aurki-
kuntzei buruz hasi dira hizketan.
Instantera neska gazte bat sartu da
tabernara:

- 140ko adimen koefizientea eman
didate. Hau bozkarioa!
- Aizu -barran zutik dagoen batek-
Niri iaz 139koa segurtatu zidaten.

Eta biak beste mahai batean eseri
eta literaturaz hasi dira hizketan.
Handik gutxira hirugarren lagun bat
sartu da tabernara, urduri:

- 5eko adimen koefizientea omen
dut. Ez da sobera baina uste dut aski
dudala ongi bizitzeko.

Berehala norbaitek erantzun dio:
- Lasai, nik 2koa dut eta. Banuen
nire antzeko norbait ezagutzeko
gogo.

Biak ala biak mahai batean eseri eta:

Asteko Lokuzioa

MANTXUT?

TIPULA MALKOA

Egiazkoa ez den negarra

**Kazetari hau ona da tipula malkoa
isurtzen**

LÁGRIMAS DE COCODRILO /
AVOIR DES LARMES DE CROCODILE/ CROCODILE TEARS

**2AZPIAK
BATMAN**

- Beraz, zu ere Front Nationalekoa
zara?

BETAURREKOAK

Ekainaren hasieran gaude. Xabier
Arzalluz, Bilboko optikarik hoberene-
ra sartu da. Eta bere estilo zorrotz,
zuzen eta laburrean adierazi du zer
nahi duen:

- Betaurrekoak nahi ditut.
- Eguzkitarako?
- Ez! Euskal Herrian ibiltzeko!

ZER IKUSI?

- Zer ikusten da Migelikori begietara
zuzen-zuzen begiratzen zaionean? -
Kaskezurraren hondoa!

Hitz Gezidunak

	Diru uzte	Ote ar	Gipuzkoa- ko autoetan	Akitu	Gela
	Ahalmena	Bermeoko uhartea	Azkar	Bizkaian, ile	
	Gaueko argi			Gehiegi	
	Deitura			Zer tokitara	
Eguerdiko otordu	Musika tresna				
Izena	Baiezta- tzeko				
			Har ezan!	Utik!	
			Guraso arra	Jausi	
Hanka			Musika nota	Oxigenoa	
Zirriak egin			Lanabes mota	Bezain- beste	
		Naf. behe- reko mendi			
		Gabezia			
Bokala	Bokala	Juntagailua	4. eta 1. bokalak		Bokal errepikatua
Trontza era- biltzailea	... egin, goitik ari	Turkia	Aurrizki latinoa		
Dardara			Beste		

Pertsonaia: euskal idazle eta hizkuntzalaria

Denborapasak: LUMA • Komikia: MARKO HARMSPACH

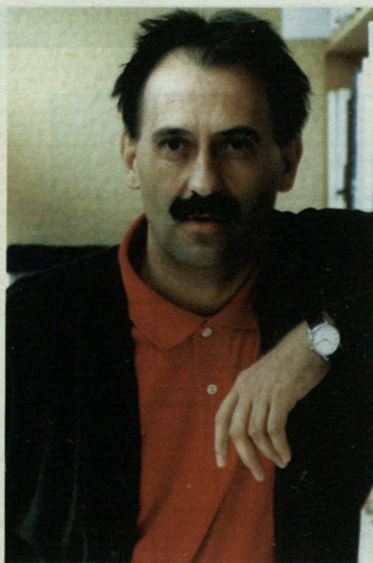

BILINTX

MEGADENDA

IGANDE ETA JAIEGUNETAN ZABALIK

Fermin kalbeton, 21 • Tel.: 42 00 80 / 42 02 24 • Faxe: 42 23 63 • 20003 DONOSTIA
 Fermin kalbeton, 30 • Tel: 42 26 96 • 20003 DONOSTIA
 Republica Argentina, 4 • Tel: 62 68 17 • Faxe: 62 68 17 • 20300 IRUN
 Arostegieta, z/g. • Tel: 67 35 33 • Faxe: 67 35 00 • 20400 TOLOSA
 Ibargarai, 12 • Tel: 76 40 50 • Faxe: 76 40 50 • 20570 BERGARA

JOXEMARI ITURRALDE

MANIPULAZIOAK

Gaur egun gizarteak jasaten dituen manipulazioak ugari eta mota askotakoak dira. Esan liteke egunero jasaten ditugula era bateko edo besteko manipulazioak geure bizimodu-

duan. Artezenak, noski, gu ohartu gabe egiten dizkiguten manipulazioak dira eta sarritan hain egiten dizkigute oharkabez non ez garen jabetzen erabat manipulatu gaituztela. Nire azken nobelan ("Euliak ez dira argazkietan azaltzen") garbi ikusten da arazo latz hori, hots, jendearen manipulazioarena. Manipulazio mota horietatik badi- ra batzuk gero eta gehiago, zoritxarrez ezagutu bai, ezagutzen ditugunak baina, hala ere, berdin-berdin irentsi eta onartzen ditugunak. Adibideak erruz aurki daitezke baina, bat soilik jartzearen, aipa ditzadan jateko eta edateko ez naiz elikagai hitza esatera ausartzen saltzen dizkiguten gauzak horiek. Jateko eta edateko omen den edozein produktu hartzen dugularik berehalaxe ohartzen gara zerrikeria pilo batekin manipulatu izan dela (kontserbatzaileak, koloratzaileak, E-17, E-117, E-HC, C-114...). Hirugarren egunerako guztiz mikaztu eta galduta egongo litzatekeen behi-esnea, esate baterako, kaxa baten barruan sartuta erosten badugu sei, zortzi hilabetez (!) iraun dezakeela esaten digute. Produktu naturala produktu artifiziala bilakatu dute. Zer eragin izan dezakeen etorkizunean hainbeste zerrikeria artifizialek... inork ez daki. Kontua da ohitu egiten garela eta gaur egungo haur gehienek ez dutela inoiz dastatu benetako behi-esnea eta, beraz, aukeran emanda ere nahiago dutela kaxako edabe hori. Estatu Batuetan suertatu zen, nola ez: autobide berri bat egiteko kanposantu bat lekuz aldatu behar izan zuten eta gorpuak eta hezurak erauzten hasi zirenean harri-duraz ikusi zuten hainbat urte lehenago hildako gorpuen atal eta gorputz-adar artean ere erabat usteldu eta desegin gabeak zeudela (eta iruditzen zait den-denak ez zirela santuak edota martiriak izango!).

POLITIKA munduan sartuta daudenek ere askotan manipulatu gaituzte ederki asko. (Nork erabiltzen ditu, adibidez, CIS-eko inkestak? Eta noren fabore?) Politikoek gauza bat esango dizute orain eta bestea guztiz kontrakoa bihar. Hau garbi aski ikusi izan dugu hauteskunde garaian: hauteskunde aurretik bat esan eta

hauteskunde ondoren beste bat, guztiz kontrakoa. Hemen ere milaka dira adibideak: nor ez da oraindik ere gogoratzen sozialista espainolek egindako hartaz: "OTAN de entrada, no"; lela horrekin aritu baitziren isildu gabe hauteskunde aurretik. Boterea eskuratu orduko izan zen "OTAN, sí". Hemen, politika munduan, kontua da ordea batzuk ohartzen direla manipulazioetat, baina beste asko, ez. Duela bi aste izandako hauteskunde ondoen berehalaxe ohartzen gara nola hainbestek manipulatu dituen izandako emaitzak, datuak, nahi bezala; beti ere bere fabore, azken finean azpimarratzeko behin eta berriz beraiek zutela arrazoi eta dutela oraindik ere nahiz eta aipaturiko emaitza horiek ez izan beren gustukoak. Bai gauza bitxia: hauteskundeak galdu egin dituzte eta, hala ere, arrazoi beraiek dute (eta zuten). Zer orduan irabazle atera izan balira?

GAUR bertan irakurritako albistea: Estatu Batuetako satellite sistemak (ECHELON izenez ezagutzen da) jendeak bidalitako milioika e-mail eta fax irakurtzen ditu egunero inork ez dakiarik seguru gero espioitza sistema horren bidez nola eta zertarako erabiliko duten informazio andana hori, horregatik Europako Parlamentuak hiritarrei esan die mezu guztiak kodifikatu egin behar dituela babes neurri gisa.

Jendea izutzen hasi da datorren manipulazio genetikoarekin. Egia esan, kaleko jende arruntak, ez adituak, ezer gutxi daki oraindik gai honi buruz baina ezin da ukatu gero eta handiagoz ari dela ezinegon eta kezka larria. John Le Carré idazleak idatzitako azken liburua ("El jardinero fiel") irakurri duenak badaki garbi asko zertaz ari naizen: industria farmazeutikoan murgildurik dauden multinazionalak nola egiten ari diren mota guztietako esperimentuak Afrikan, kontinente hori den baino zabortege handiagoa bilakatuz, beti ere bertako jende gaixo, indarge eta ahots gabea akuri moduan erabiliz. Gainera, nola ez, nagusi horiek gehiago aberastuko dira eta multinazionalak direnez (buru anitzeko hydra arriskutsuaren gisan) inor ez da errudun izango ardura eta erantzukizun guztiak ezin hobeki daudelako ezabatuta (itxurazko bulego fantasmak munduan zehar zabaldu ondoren, Kanda, Suitzan, hainbat paradisu fiskaletan...). Horrela kasik perfekzioa erdietsi dute: jendea manipulatu dute baina jende hori ez da jabetu ere egiten manipulazio horretaz. Engainatu eta dirua erruz poltsikoratu. Ederki gaude ●

"John Le Carré idazleak idatzitako azken liburua ("El jardinero fiel") irakurri duenak badaki garbi asko zertaz ari naizen: industria farmazeutikoan murgildurik dauden multinazionalak nola egiten ari diren mota guztietako esperimentuak Afrikan, kontinente hori den baino zabortege handiagoa bilakatuz"

Euskal Herriko Oroitzapena MAKILA

Mizpira/Alpaka

Mizpira/Zilarra

• *Opari Bereziatarako*

• *Pertsonalizatu Daiteke*

• *Neurrira Egiten Dira*

• *Eskaria Denboraz Egin Behar Da*

• *Prezio Aukera Desberdinak*

• *Alberdik eginak*

Gaztaina/Larrua

Mizpira/Larrua

Informazio edo argibide gehiago nahi baduzu, deitu gure telefonora
edo ondoko laukia bete ondoren, bidali gure helbidera.

IZEN-DEITURAK _____
KALEA _____ ZBKIA _____ SOLAIRUA _____
HERRIA _____ TFNOA _____ POSTA KODEA _____
HERRIALDEA _____ HARPIDETZA ZENBAKIA _____

TXITXARDIN BELTXA

Oria Etorbidea, 12
☎ 37 03 04
20160 Lasarte-Oria